

**A nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény
bírói gyakorlata**

tárgykörre felállított joggyakorlat-elemző csoport

Összefoglaló véleményének kivonata

Tartalomjegyzék

Rövidítések jegyzéke	4
1 Joghatóság.....	6
1.1 Általános joghatósági kérdések.....	6
1.1.1 Pertársaság joghatósági szabálya	6
1.1.2 Kizárólagos joghatóság	6
1.1.3 Perbebocsátkozáson alapuló joghatóság	8
1.2 Joghatóság vagyoni jogi ügyekben.....	9
1.2.1 Szerződésekre vonatkozó joghatósági szabály.....	9
1.2.2 A kár bekövetkezési helyének joghatósága.....	11
1.2.3 Jogalap nélküli gazdagodás iránti igény joghatósági összefüggései.....	13
1.2.4 Joghatósági megállapodás.....	13
1.3 Joghatóság családjogi és személyállapotú ügyekben	16
1.3.1 A joghatóságra alkalmazandó jogforrás megállapítása házasság felbontása esetén, illetve szülői felelősség tárgyában	16
1.3.2 Keresethalmazat (házasság felbontása, szülői felelősség, tartás).....	21
1.3.3 Megállapodás a joghatóságról	24
1.3.4 A gyermek szokásos tartózkodási helye jogellenes elvitel esetén	26
1.3.5 Joghatóság tartási ügyekben	26
2 Alkalmazandó jog	27
2.1 Külföldi jog alkalmazása általában	27
2.2 Szerződéses jogviszonyok.....	29
2.2.1 Jogválasztás	29
2.3 Bécsi Vételi Egyezmény	37
2.4 Szerződésen kívüli kötetmi jogviszonyok.....	39
2.5 Családjog	41
2.5.1 Házasság felbontása	41
2.5.2 Gyermek szokásos tartózkodási helye, mint a szülői felelősségre irányadó jogot meghatározó kapcsoló tényező az 1996. évi hágai egyezmény alapján	42
2.6 Öröklési ügyek	43
2.6.1 A szabályozási háttér	43
2.6.2 Az Öröklési rendelet alkalmazásával összefüggésben felmerült gyakori jogkérdések..	43
3 Elismerés-végrehajtás	46
3.1 Családjog	46
3.1.1 Külföldi eljárások, határozatok hatása a magyar bírósági eljárásra	46
3.2 Brüsszel Ia. rendelet által felvetett jogkérdések	47

3.2.1	Tagállami marasztaló ítélet kapcsán belföldön indított végrehajtási perben alkalmazandó anyagi jog és a végrehajtási eljárásban alkalmazandó jog elkülönülése.....	47
3.2.2	Szabályszerű kézbesítés minősítése	49
3.2.3	A Tartási rendelet, a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet időbeli hatálya és ezek egymáshoz való viszonya	49
3.2.4	A Végrehajtható okirati rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet viszonya	51
3.3	A közrendi záradék problémaköre	51
3.3.1	Eltérő külföldi bírósági eljárási szabályok betartása járhat-e a magyar közrend sérelmével	51
3.3.2	Állami immunitás a nemzetközi magánjogban (közjogi vagy kereskedelmi jogviszony)	51
3.3.3	Azonos nemű házastársak általi örökbefogadásról rendelkező határozat elismerése .	52
3.3.4	Nagykorú örökbefogadott örökbefogadási határozatának elismerése és a közrend ...	52
3.3.5	Vizsgálható-e érdemben a végrehajtani kért külföldi határozat?	53
4	Kézbesítés.....	54
4.1	Együttműködés a rendelet alapján.....	54
4.2	Együttműködés a Kézbesítési Egyezmény alapján	58
4.3	Két- és többoldalú megállapodások	60
4.4	Más megoldások (viszonosság, nemzetközi udvariasság)	61
4.5	Kézbesítés nemzetközi jogi mentességet élvező szerv útján	62
4.6	Eljárás külföldön ismeretlen helyen tartózkodó címzett esetében.....	62
5	Bizonyításfelvétel	63
5.1	A Bizonyításfelvételi rendelet kötelező alkalmazásának kérdése	65
5.2	Külföldi eljárásjog alkalmazása a bizonyításfelvételi jogsegélykérelem teljesítése során	67
5.3	Költségelőlemezés és költségviselés bizonyításfelvétellel kapcsolatban	68
6	Európai fizetési meghagyás	70
6.1	Joghatósági kérdések az európai fizetési meghagyás kibocsátása körében	71
6.2	Joghatósági kérdések az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárás körében	71
6.2.1	A joghatóság vizsgálata a perré alakult eljárásban (általában)	72
6.2.2	A joghatóság vizsgálata láthatási jog gyakorlásával kapcsolatos pénzbeli követelés megfizetése iránti európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárásban	72

Rövidítések jegyzéke

1952-es Pp.	1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
1959-es Ptk.	1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
1994-es Vbt.	1994. évi LXXI. törvény a választottbíráskodásról
1996. évi hágai egyezmény	a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, Hágában, 1996. október 19-én kelt Egyezmény
ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (osztrák polgári törvénykönyv)
Bét.	2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról
BH	Bírósági Határozat
Bizonyításfelvételi rendelet	a Tanács 2001. május 28-i 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről
Bizottság	Európai Bizottság
Brüsszel I. rendelet	A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
Brüsszel Ia. rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
Brüsszel IIa. rendelet	A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
Bszi.	2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról
EBH	Elvi Bírósági Határozat
EUB	az Európai Unió Bírósága
EU-Fmh-R.	Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról
Eu-Kézb-R.	Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről
EUMSZ	az Európai Unió működéséről szóló szerződés
Hetv.	2010. évi XXXVIII. törvény a hagyatéki eljárásról
Kézbesítési egyezmény	a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről

	szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény
Kjtv.	1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről
KKM	Külgazdasági és Külügyminisztérium
Nmjtv.	2017. évi XXVIII. törvény a nemzetközi magánjogról
Nmjtvr.	1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról
Öröklési rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről
Pp.	2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
Róma I. rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról
Róma II. rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról
Tanács	az Európai Unió Tanácsa
Tartási rendelet	A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről
Vbt.	2017. évi LX. törvény a választottbíráskodásról
Végrehajtható okirati rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról
Vh-Kézb-R.	250/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet a végrehajtói kézbesítés részletes eljárási szabályairól
Vht.	1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról

1 Joghatóság

1.1 Általános joghatósági kérdések

- [1] Már a Kódex hatálybalépését megelőző időszakban egységes volt a joggyakorlat abban, hogy a bíróságnak mindenekelőtt joghatósága kérdésében kell állást foglalnia, és ha ezt megállapíthatónak találja, akkor kell döntenie az alkalmazandó jogról.
- [2] Bizonytalanság tapasztalható a joghatóságot meghatározó nemzetközi magánjogi szabályok azonosításakor. A magyar bíróságok számára irányadó joghatósági szabályrendszer háromosztatú: az Nmjtvr. illetve utódja a Kódex egyre szűkebb körben érvényesül, helyüket fokozatosan uniós szabályozás, illetve nemzetközi szerződések veszik át. Az univerzális alkalmazású uniós kollíziós rendeletekkel szemben az uniós joghatósági rendeletek bizonyos körben teret engednek a tagállami joghatósági szabályok alkalmazásának egyes joghatósági típusoknál, illetve a peres felek körülményeitől függően.¹
- [3] A Kódex hatálybalépésével (2018. január 1.) visszaszorulni látszik az a korábbi helytelen jogalkalmazás, amely viszonylag jelentős számban az uniós joghatósági rendeletek figyelmen kívül hagyásával kizárólag az Nmjtvr.-t alkalmazta.² Közrejátszhat ebben az örvendetes változásban az, hogy függetlenül attól, hogy az uniós jog elsőbbsége nem a tagállami jogalkotásból fakad, az új nemzetközi magánjogi kódexben elhelyezésre került egy általános rendelkezés az Nmjtvr. 2. §-ának mintájára arról, hogy a Kódex rendelkezéseit nem lehet alkalmazni olyan kérdésekben, amelyeket közvetlenül hatályos uniós rendelkezés szabályoz (Nmjtvr. 2. §).

1.1.1 Pertársaság joghatósági szabálya

- [4] A pertársaságra vonatkozó speciális joghatósági szabály értelmezése a Kódex előtti joggyakorlatban még kikristályosodottnak volt mondható. A bírói gyakorlat a jogszabályi rendelkezésnek megfelelően ennek alkalmazásához alperesi oldalon egységes pertársaságot követelt meg. A bírói gyakorlat a kizárt joghatóságot az általános joghatóság kiterjesztésének korlátjaként fogta fel: ha valamelyik alperes tekintetében a magyar bíróság joghatósága kizárt, ez az alperes együttesen sem volt perelhető.³ Amennyiben viszont a kereseti kérelem több, önállóan is elbírálni tartalmaz, az eljáró bíróságnak a joghatóság fennállását – a kapcsolt joghatóságot megállapító jogszabályi rendelkezésekre is tekintettel – külön-külön kell vizsgálnia. Önállóan elbírálni követelések vonatkozásában joghatóság hiányában a per megszüntetésének van helye.⁴ Az idézett gyakorlat a Kódex alapján is fenntartandó.
- [5] Visszatérő problémának tűnik ugyanakkor a pertársasággal összefüggésben is a vonatkozó magyar jogszabály és az uniós joghatósági rendeletek egymáshoz való viszonya. A Brüsszel Ia. rendelet személyi-területi hatálya a vizsgált határozatokban jogértelmezési nehézséghez, téves jogalkalmazáshoz vezetett.⁵

1.1.2 Kizárólagos joghatóság

- [6] A 2000. évi CX. törvény hatálybalépését megelőzően magyar bíróságoknak kizárólagos joghatósága volt minden magyarországi ingatlanra vonatkozó eljárásra [Nmjtvr. akkori 55. § b)

¹ Bóka i. m. (I. rész) 655.

² Legfelsőbb Bíróság Gfv.X.30.356/2010/6., Fővárosi Ítéletábla 14.Gf.40.592/2009/3. és 6.Pf.21.815/2009/6., idézi: Bóka i. m. (I. rész) 656.

³ Fővárosi Ítéletábla 6. Pf. 20.945/2006/2, idézi: Bóka i. m. (I. rész) 656.

⁴ Fővárosi Ítéletábla 1. Pf. 21.154/2007/4, idézi: Bóka i. m. (I. rész) 656.

⁵ Lásd a Fővárosi Törvényszék 66.P.22.979/2013/107-I. számú ítéletét, amelyet a Fővárosi Ítéletábla a 4.Pf.20.320/2020/4. számú határozatával bíralt el másodfokon.

pont]. A 2001. május 1-től hatályos szöveg [Nmjtvr. 62/A. § a) pont] ennél szűkebbre vonta ezt a kört, és már csak a belföldön fekvő ingatlannal kapcsolatos dologi hatályú jog érvényesítéséről, valamint ilyen ingatlan bérletéről és haszonbérletéről tett említést, összhangban a Kódex jelenleg hatályos 88. § a) pontjával és a Brüsszel Ia. rendelettel. A korábbi bírói gyakorlat a kizárólagos joghatóság körébe vonta a magyarországi ingatlanra vonatkozó adásvételi szerződés érvényességét és hatályosságát⁶ is. A Kódex hatálybalépését megelőző joggyakorlatban kimondásra került az is, hogy magyarországi ingatlanon fennálló tulajdonjog megállapítására magyar bíróság akkor is joghatósággal rendelkezik, ha a peres felek külföldi államok [Nmjtvr. 62/E. § d) pont], és ez a joghatóság kizárólagos.⁷

- [7] Permegszüntetésnek van helye, ha a magyar bíróság joghatósága egyetlen joghatósági ok alapján sem állapítható meg.⁸
- [8] A bíróságok helyesen értelmezik a Brüsszel Ia. rendelet 24. cikk 1. pontjában foglaltakat. A jogalkalmazás követi, hogy joghatósági szempontból két különböző típusú jogvitára vonatkozik ez a szabály: az ingatlanon fennálló dologi jogi, valamint az ingatlanon fennálló bérleti, haszonbérleti jogviszonnyal kapcsolatos vitákra. A két joghatósági ok egymástól független, és nem vonható ennek körébe minden olyan jogviszony, aminek dologi jogi hatása lehet, jellemzően például érvénytelenségi keretekhez kapcsolódó eredeti állapot helyreállítása iránti igények.⁹ Azon tagállam bíróságainak kizárólagos joghatóságát, amelynek területén az ingatlan található, alapvetően az a körülmény indokolja, hogy közelsége folytán az ingatlan fekvése szerinti bíróság a legalkalmasabb arra, hogy megfelelő ismeretekkel rendelkezzen a ténybeli helyzetről, és alkalmazza – rendszerint – az elhelyezkedés szerinti állam szabályait és szokásait.¹⁰ A dologi jog és a kötelmi jog közötti különbség alapja, hogy az előbbi egy birtokba vehető dolgot terhel és mindenki vel szemben kifejti hatását, míg a másodikra csak a kötelezettel szemben lehet hivatkozni. Ezen kizárólagos joghatósági szabály nem terjed ki valamennyi olyan keresetre, amelynek tárgya ingatlanon fennálló dologi jog, hanem ezek közül csak azokra, amelyek valamely ingatlan területének, állagának, tulajdonának, birtokának, vagy az ingatlanon fennálló más dologi jog fennállásának megállapítására, valamint arra irányulnak, hogy biztosítsák a jogosultnak a jogcíme alapján megillető előjogokat.¹¹ Az Európai Unió Bíróságának gyakorlata alapján¹² egyértelmű, hogy a Brüsszel Ia. rendelet 24. cikk 1. pontjában írt „ingatlanon fennálló dologi joggal” kapcsolatos per fogalmi minősítését szűken kell értelmezni. A szerződés érvénytelensége kétségtelenül érinti azt a szerződéses rendelkezést is, mely szerint nemteljesítés esetén a felperes köteles a tulajdonában álló ingatlanra adásvételi szerződést kötni az alperessel, ez a kötelezettség azonban az alperes javára valóban nem keletkezett semmiféle dologi jogi jogosultságot, pusztán a felperes kötelmi alapon vállalt kötelezettségét jelenti, amely kizárólag a szerződésben részes felek közötti viszonyban irányadó, harmadik személyekre nem hat ki.¹³
- [9] Nem magyarországi ingatlan adásvételére vonatkozó szerződésekkel kapcsolatos jogvitákban a bíróságok már a Kódex hatálybalépése előtti időszakban is lényegesen megengedőbbek voltak az egyéb kizárólagos joghatósági okok megítélésében. Egyértelműen megállapítható volt a kizárólagos, illetve kizárt joghatóság, ha az eljárás tárgya belföldi, illetve külföldi közhitelű nyilvántartásba történő bejegyzés térése vagy bejegyzés törlésének elrendelése,¹⁴ illetve

⁶ Legfelsőbb Bíróság Gf.I.33.239/1998/3., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 657.

⁷ Legfelsőbb Bíróság Gf.I.32.758/2000/4., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 657.

⁸ Budapest Környéki Törvényszék 15.P.20.312/2019/8.

⁹ Fővárosi Ítéltábla 9.Pkf.25.572/2020/2. szám

¹⁰ Schneider-ítélet, C-386/12, EU:C:2013:633, 21. pont

¹¹ Schneider-ítélet, C-386/12, EU:C:2013:633, 21. pont

¹² Schneider-ítélet, C-386/12, EU:C:2013:633, 21. pont

¹³ Fővárosi Ítéltábla 9.Pkf.25.572/2020/2. szám

¹⁴ Pécsi Ítéltábla Gf.IV.30.563/2011/5. (érdemben helyes döntés hibás indokok alapján), hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 657.

bejegyzéshez szükséges jognyilatkozat pótlása.¹⁵ Nem volt egységes viszont a joggyakorlat a joghatóság megítélésében, ha az eljárás tárgya nem közvetlenül a bejegyzés, de arra egyértelmű kihatással lehet. Kölcsönszerződés, és ehhez kapcsolódó zálogszerződés érvényességének megállapítása nem tartozik magyar bíróság kizárólagos joghatóságába, mert a per nem belföldön vezetett közhitelű nyilvántartásba való bejegyzésre irányul.¹⁶ Egyes bíróságok álláspontja szerint Magyarországon bejegyzett gazdasági társaság üzletrészének adásvételi szerződésével kapcsolatos érvénytelenségi pernek egyértelmű és közvetlen következménye lehet a cégnyilvántartásban szereplő bejegyzés módosítására, és így megalapozza a magyar bíróság kizárólagos joghatóságát.¹⁷ A későbbi joggyakorlat szerint ugyanakkor ez a kapcsolat nem közvetlen, és amennyiben egy másik állam bírósága vagy egy külföldi székhelyű választottbíróság hoz olyan jogerős határozatot, amely Magyarországon elismerésre kerül, és amely cégjegyzéki adatra vonatkozik, úgy e döntés alapján is átvezetendő az abban megállapított jog, tény adat a Magyarországon vezetett közhiteles nyilvántartásban.¹⁸

1.1.3 Perbebecsátkozáson alapuló joghatóság

- [10] Az Nmjtvr., a Kódex a perbebecsátkozáson alapuló joghatóság szabályozásának alapesetét változtatás nélkül vette át az Nmjtvr.-ből, ugyanakkor konkrét kivételeket nevesít a főszabály alól. Terminológiai változás, hogy az Nmjtvr. 62/H. §-a szerinti „ügy érdemére vonatkozó nyilatkozat” fordulat helyett a Kódex az „ellenkérelmet terjeszt elő” kifejezést használja, amivel összhangba kerül a Pp. rendelkezéseivel is [Pp. 199. § (2), (6) bekezdés]. Mindezek alapján a magyar bíróság joghatóságát a perbebecsátkozás akkor is megalapozza, ha az alperes a keresetet a joghatóság hiányán kívül más alaki okból (például res judicata, perindítási határidő elmulasztása) vitatja, de érdemben nem, és akkor is, ha a keresetet elismeri.¹⁹
- [11] A magyar nemzetközi magánjog megfogalmazása tehát igen szigorúan perbebecsátkozásnak minősít a joghatóság hiányának kifogásolása nélkül tett, bármilyen nyilatkozatot, a joggyakorlatnak érthetően nem célja belekényszeríteni a felet egy olyan eljárásba, amire egyébként a magyar bíróság joghatósága nem állapítható meg, vagy amire korábban érvényesen másik állam bíróságának vagy külföldi választottbíróságnak a joghatóságát kötötték ki.²⁰ A bíróságok rendszerint csak a nyilvánvalóan elkésett, és ezért nagy valószínűséggel visszaélésszerű joghatósági kifogásokat utasítják el perbebecsátkozás címén. Ilyennek minősül a másodfokú eljárásban²¹ vagy az elsőfokú eljárásban több tárgyalás és számos érdemi nyilatkozat után²² tett joghatósági kifogás. Az újabb gyakorlatból kiemelhető, hogy belga eladóval szemben a magyar vevő által Magyarországon indított perben az eladó *perbebecsátkozása* alapján állapította meg a bíróság a joghatóságát, mert az alperes érdemi perbebecsátkozása után hozta csak fel joghatósági kifogását.²³ Nem minősül perbebecsátkozásnak, ha a fél a fizetési meghagyással szemben ellentmondással él, de az ellentmondásban még nem tesz joghatósági kifogást,²⁴ illetve az sem, ha az alperes először a perfüggőség kifogásával él, és csak ezt követően terjeszt elő joghatósági kifogást.²⁵ Természetesen nem perbebecsátkozás, ha a fél a joghatósági kifogás megtétele és fenntartása

¹⁵ Kúria Pfv.I.20.759/2013/7., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 657.

¹⁶ Legfelsőbb Bíróság Gf.I.30.261/2002/2., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 657.

¹⁷ Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.592/2009/3., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 657.

¹⁸ Kúria Gfv.X.30.379/2011/19. (EBH 2012.07.G5), hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 657.

¹⁹ Osztovits András: 91. §. in: Vékás Lajos-Nemessányi Zoltán-Osztovits András: A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentára. HVG-ORAC, Budapest, 2020. 405.

²⁰ Bóka i. m. (I. rész) 659.

²¹ Debreceni Ítéltábla 3.Gf.30.259/2014/3., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

²² Legfelsőbb Bíróság Gf.VI.31.805/2001/2., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

²³ Győri Járásbíróság P.21.711/2015.

²⁴ Debreceni Ítéltábla 4.Gf.30.317/2008/4., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

²⁵ Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.317/2013/2., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

mellett tesz az ügy érdemére vonatkozóan akár több nyilatkozatot is. A perbebocsátkozást minden alperes esetében önállóan kell vizsgálni, a fél más felek érdekében előterjesztett joghatósági kifogása nem releváns.²⁶

- [12] Az alperes perbe bocsátkozásának ezt az eljárásjogi hatását a Brüsszel Ia. rendelet is elismeri a 26. cikk (1) bekezdésében. A magyar bíróság joghatósága a Brüsszel Ia. rendelet 26. cikk (1) bekezdése alapján egyértelműen megállapítható, a rendelet ezen rendelkezése nem a bíróság, hanem az alperes magatartásához kapcsolja a perbe bocsátkozást, illetve a perbe bocsátkozáshoz a joghatóság fennállását.²⁷

1.2 Joghatóság vagyoni jogi ügyekben

1.2.1 Szerződésekre vonatkozó joghatósági szabály

- [13] Már a Kódexet megelőző magyar bírói gyakorlat sem volt egységes abban, hogy szerződéssel összefüggő jogviták esetén kifejezett kikötés hiányában egyes szerződéstípusok tekintetében mi minősül a teljesítés helyének.²⁸ Ha a szerződés alapvető szolgáltatása pénzüsszeg bankszámlára utalásában nyilvánul meg (pl. kölcsönszerződés, alaptőke-emelésre vonatkozó megállapodás vagy támogatási szerződés esetében), található precedens a folyósító vagy átutaló számlavezető bankja²⁹, illetve a kedvezményezett számlavezető bankja székhelye mint teljesítési hely figyelembevételére is.³⁰ Előszerveződés esetében az eljáró bíróság a szerződésnek a felek korábbi gyakorlatának megfelelő várható aláírási helyét tekintette a teljesítés helyének.³¹ Szerződéses láncolat esetében kizárólag a per tárgyává tett szerződés teljesítésének helye irányadó, a felek további gazdasági kapcsolatai nem relevánsak.³² A minősítés tekintetében a magyar bíróságok rendszerint automatikusan a magyar belső joghoz nyúlnak vissza, nemzetközi adásvételi szerződés esetében volt precedens arra, hogy a bíróság a teljesítés helyét a Bécsi Vételi Egyezmény alapján határozta meg.³³
- [14] Visszatérő nehézségnek tűnik a Brüsszel Ia. rendelet 7. cikk 1.b pontja szerinti párhuzamos joghatósági szabály értelmezése. Tény, hogy a rendelet úgy fogalmaz, hogy ingó dolog értékesítése esetén annak a tagállamnak is van joghatósága, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani, a vonatkozó jogirodalom és EUB joggyakorlat alapján ez ténylegesen az átadás helyét jelenti, függetlenül attól, hogy a birtokba adást követően vállalt-e a birtokba adó konkrét szállítási, fuvarozási kötelezettséget. Egyes ítéletek ezt tévesen értelmezik.³⁴
- [15] A kereskedelmi ügynöki szerződéssel kapcsolatos ügyben a szerződés teljesítési helyére alapította a magyar bíróság a joghatóságát a Brüsszel Ia. rendelet 7. cikk 1. a) pontja alapján, és a Róma I. rendelet 4. cikk (1) bekezdését alkalmazva úgy foglalt állást, hogy mivel a felek között a szerződéses jogviszonyukra alkalmazandó jogról nem született eltérő megállapodás, az eladó szokásos tartózkodási helyének joga, azaz a magyar jog lesz irányadó.³⁵
- [16] A Kódex hatálybalépése előtti joggyakorlatból is ismert olyan eset, amely a szerződéses láncolat esetében kimondta, hogy joghatóság szempontjából kizárólag a per tárgyává tett

²⁶ Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.22.390/2013/8., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

²⁷ Kúria Pfv.VII.21.748/2019/11.

²⁸ Bóka i. m. (I. rész) 656.

²⁹ Győri Ítéltábla Gf.II.20.304/2005/4. (hatályában fenntartja: Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.214/2006/6.), hivatkozva: Bóka i. m. (I. rész) 656.

³⁰ Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.829/2005/2. és 16.Gf.40.338/2006/6., hivatkozva: Bóka i. m. (I. rész) 656.

³¹ Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.21.385/2013/2., hivatkozva: Bóka i. m. (I. rész) 656.

³² Debreceni Ítéltábla 3.Gf.30.654/2005/3., hivatkozva: Bóka i. m. (I. rész) 656.

³³ Legfelsőbb Bíróság Gfv.X.30.356/2010/6., hivatkozva: Bóka i. m. (I. rész) 657.

³⁴ Budapesti XVIII. és XIX. kerületi Bíróság 12.G.XIX.20.633/2020.

³⁵ Mohácsi Járásbíróság P.20.180/2017.

szerződés teljesítésének helye irányadó, a felek további gazdasági kapcsolatai nem relevánsak.³⁶ Az újabb gyakorlatban³⁷ a Brüsszel Ia rendelet összes releváns *különös joghatósági okát* részletesen végigelemezte a bíróság [7. cikk 1. pont a) és b) alpont, 7. cikk 2. pont, legszorosabb kapcsolat], a különös joghatósági okok megszorító értelmezésének használatával, és úgy találta, hogy egyik joghatósági ok sem vezet el Magyarországra.

- [17] Parkolási pótdíj követelés érvényesítésével kapcsolatos ügyben Németországban székhellyel rendelkező alperes ellen, Budapest területén történt parkolási eseményekkel összefüggésben állapította meg a bíróság *joghatóságát* a Brüsszel Ia rendelet 7. cikk 1. pont a) és b) alpontjai alapján.³⁸ A döntés beleillik az EUB hasonló ítéleteinek sorába (lásd Pula Parking, C-551/15. sz. és Obala i lučice, C-307/19).
- [18] A Magyarországon lakó természetes személy felperes devizatőzsde kereskedelmi ügyleteket bonyolított a Cipruson bejegyzett alperes elektronikus rendszerén keresztül. A felperes kérelmére kibocsátott európai fizetési meghagyással szemben az alperes ellentmondást terjesztett elő, így az eljárás perré alakult, amelyben a bíróságok helyesen alkalmazták a Brüsszel Ia. rendeletet és a 17. cikk alkalmazása során annak szabályait az EUB vonatkozó gyakorlatának megfelelően értelmezték.³⁹
- [19] Van olyan elsőfokú határozat is, amelyben a bíróság a fogyasztói minőséget a joghatóság megállapítása során nem a rendelet és annak autonóm értelmezése, hanem a magyar anyagi jogi szabályokat alapul véve döntött, holott e rendelkezéseknek a joghatóság szempontjából nincs relevanciája.⁴⁰
- [20] A joghatóság megállapításának egyik klasszikus alapkérdése: a joghatóságról való döntés meghozatalakor a tényállás általában nem állapítható meg egyértelműen és erre csak akkor kerülhet sor, ha a bíróság már megállapította a joghatóságát. Amennyiben a felperes állítja, az alperes pedig vitatja, hogy közöttük (akár ráutaló magatartással) szerződés jött létre, akkor ez egy szerződéses jogvita, amelyet a bíróság joghatósága megállapítását követően eldönt. Előfordulhat, hogy a bíróság a szerződéses jogvitára tekintettel megállapítja joghatóságát a Brüsszel Ia. rendelet 7. cikk 1. pont alapján, majd az ügy érdemében döntve megállapítja, hogy a felek között nem jött létre szerződés. A tényállás anyagi jogi megítélése nem teszi azonban visszamenőlegesen „semmissé” a joghatósági döntést. Ennek az az oka, hogy a joghatóság megállapítása esetén a felperesi állítás, míg az anyagi jogi kérdés eldöntésekor a megállapított tényállás a releváns. Ennek megfelelően, a bíróság a joghatóság körében azt vizsgálhatja, hogy az állított jog és az állított tényállás alapján fennáll-e a joghatósága. Ilyenkor a rendelkezésre álló adatokat is figyelembe veheti, és eltérhet a felperes által állított jogtól és tényállástól, amennyiben ebben a vonatkozásban alapos kételye merül fel.⁴¹
- [21] A Brüsszel Ia. rendelet 62. cikk (1) bekezdése értelmében annak megállapítása során, hogy egy fél rendelkezik-e lakóhellyel abban a tagállamban, amelynek bíróságát felhívják, a bíróság saját belső jogát alkalmazza.⁴² A joghatóság megállapítása során azonban nem a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásról szóló 1992. évi LXVI. törvény 5. § (2) bekezdése által közigazgatási nyilvántartási célból meghatározott lakcím-fogalomnak van jelentősége, e körben mind az Nmjtvr. 12.§ (1) bekezdésének és az Nmjtv. 3. § c) pontjának a lakóhely fogalmát értelmező szabálya alkalmazandó. A bírósági gyakorlat feltehetően nem egységes ebben a kérdésben.

³⁶ Debreceni Ítéltábla 3.Gf.30.654/2005/3., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 656.

³⁷ Fővárosi Törvényszék 33.G.41.433/2019/24., Fővárosi Ítéltábla 16.Gpkf.43.746/2020/8.

³⁸ Budai Központi Kerületi Bíróság 9.P/G.21736/2019.

³⁹ Fővárosi Törvényszék 8.G.43.469/2015/20., Fővárosi Ítéltábla 20.Gpkf.44.039/2017/2. és Fővárosi Törvényszék 6.G.43.470/2015/24-I., Fővárosi Ítéltábla 20.Gpkf.44.644/2017/4.

⁴⁰ Sárospatai Járásbíróság 23.P.20.242/2020.

⁴¹ Kúria Pfv.I.20.164/2019/4.

⁴² Budai Központi Kerületi Bíróság 10.P.23034/2017., Fővárosi Törvényszék 57.Pkf.634.501/2017/3.

1.2.2 A kár bekövetkezési helyének joghatósága

- [22] Versenyjogi jogsértéssel kapcsolatos ügyekben a Fővárosi Ítéltábla megállapította: nem alapozza meg a magyar bíróság joghatóságát az, hogy a felperes mint a vállalat-csoport végső irányítója érvényesíti a tagjainál bekövetkezett károkat, ezért az eljárás megszüntetésének van helye. Az EU-s versenyjog alanyai a gazdasági egységek (vállalkozás-csoportok), így a jogsértést is ők követik el, ami csoportszintű felelősséget eredményez. Az ügyben azonban a felperes ezt az elvet a feje tetejére állította, amikor arra hivatkozott, hogy mint károsult vállalkozás-csoport közvetlenül érvényesítheti a kártérítési igényt.⁴³ Három ügyben a központi kérdést a Brüsszel I rendelet alkalmazhatósága és a kár bekövetkezési helye mint joghatósági ok jelentette. A Fővárosi Ítéltábla a vonatkozó európai bírósági gyakorlattal összhangban megállapította a Brüsszel I rendelet alkalmazhatóságát és azt, hogy a káresemény bekövetkezésének helye megalapozza a magyar bíróságok joghatóságát, és versenyügyekben a káresemény bekövetkezésének helye a jogsértéssel érintett piac helye tekintendő.⁴⁴
- [23] A Kúria egyik ítéletében az európai bírósági joggyakorlat alapján értelmezte a Brüsszel I. és a Róma II. rendeletek vonatkozó szabályait a szerződésen kívüli felelősséggel kapcsolatos joghatóság és a deliktuális felelősségre alkalmazandó jog megállapítása érdekében.⁴⁵ Az ausztriai halálos közlekedési balesetet okozó kamion osztrák felelősségbiztosítójával szemben az elhunyt személy hozzátartozói által indított kártérítési perben eljáró bíróság is rendelkezett arról, hogy a Brüsszel Ia. rendelet alapján min alapul a magyar bíróság joghatósága.⁴⁶
- [24] Meg kell jegyezni, hogy a kár bekövetkezésének helye, mint a joghatóság és az alkalmazandó jog meghatározása szempontjából is fontos fogalom értelmezésében érzékelhető némi bizonytalanság a joggyakorlatban (akár még egyetlen ítéleten belül is). A közlekedési baleset miatt szükségessé vált orvosi beavatkozás keretében felmerült görögországi műhibával (amely később hosszadalmas magyarországi kezelést tett szükségessé) kapcsolatban más eredményre jutott az eljáró bíróság a joghatóság és az alkalmazandó jog tekintetében. A Brüsszel I rendelet 5. cikkének 3. pontja alapján kimondta, hogy a felperes perben érvényesített vagyoni kára nem a károkozó magatartással egy időben, hanem a későbbiekben, már Magyarországon következett be, fentiek szerint pedig így van olyan ok, amely alapján a magyar bíróság joghatósága megállapítható. Az alkalmazandó jog vonatkozásában viszont követte az általánosan elfogadott magyar gyakorlatot, amely a Róma II. rendelet 4. cikkének főszabályát úgy értelmezi, hogy személyi sérülés vagy anyagi kár esetén a kár bekövetkezésének helye szerinti ország az, ahol a sérülést elszenvedték, vagy ahol az anyagi kár ténylegesen bekövetkezett, és ez alapján a görög jogot alkalmazta.⁴⁷
- [25] Nemzetközi magánjogi kérdés a bírósági jogkörben okozott kártérítés megfizetése iránti per alapjául szolgáló ügyben merült fel. A magyar bírósággal szembeni kártérítési követelését felperes arra alapozta, hogy ez eredeti (a magyar bíróság által elbírált) ügyben a magyar bíróság a joghatóságát a Brüsszel I rendelet alkalmazásával utasította el, elmulasztotta észlelni, hogy a felperes mint fogyasztó vett részt az ügyben, ezért a joghatóságát meg kellett volna állapítani. Az alapügyben a nemzetközi magánjogi kérdés az volt, hogy a felperes internetes árverésen vásárolt különböző festményeket a New York székhelyen található (alapügybeli) alperestől, azokat nem vette át, majd ezzel kapcsolatosan terjesztett elő keresetet – kártérítés és a

⁴³ Fővárosi Ítéltábla 20.Gpkf.44.207/2020/3. és 10.Gpkf.43.070/2021/2.

⁴⁴ Fővárosi Ítéltábla 14.Gpkf.43.611/2020/2., 14.Gpkf.43.812/2018/2. és 20.Gf.40.050/2020/36-II.

⁴⁵ Kúria 10.G.20.70/2018/156.

⁴⁶ Debreceni Járásbíróság 10.P.24.164/2017/73. (2020. december 10.) és Debreceni Járásbíróság 10.P.24.186/2017/86. (2020. október 8.)

⁴⁷ Lásd: Fővárosi Törvényszék 9.P.24.487/2012/47. (2017. február 1.)

festmények kiadása – az egyesült államokbeli székhellyel rendelkező aukciós házzal és egy, az aukciós házzal kapcsolatban álló céggel szemben. A felperes a magyar bíróság joghatóságát az alapügyben a Brüsszel I. rendelet 5. cikk (1) és (3) bekezdésére, másodlagosan az Nmjtvr. 56/A. §. §-ára alapította.

A felperes utóbb, a fellebbezési eljárásban hivatkozott arra is, hogy ő fogyasztó és ezt a bíróságoknak hivatalból kellett volna figyelembe venni, erre azonban az alapeljárás során nem hivatkozott, továbbá a rendelkezésre álló ténybeli adatok és a kereseti kérelmek alapján sem volt megállapítható a fogyasztói minősége.

- [26] A Kúria megállapította, hogy a bíróság nem kötelezhető arra, hogy a tényállást hivatalból állapítsa meg annak érdekében, hogy a felperes által későbbiekben hivatkozott joghatósági szabályok esetleges relevanciáját – akár hivatalból – észlelje.⁴⁸

A Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozó ügyekben az általános joghatóságot az alapozza meg, ha az alperes lakóhelye az EU valamelyik tagállamában van (2. cikk). Azonban a rendelet ún. különös (más néven: párhuzamos vagy vagylagos) joghatósági okokat is ad, azaz bizonyos esetekben a felperes választhat, hogy az általános, azaz az alperesi lakóhely szerinti tagállamban vagy a különös joghatósági szabály szerinti, ettől eltérő másik tagállamban indítja meg pert (5. cikk). A Brüsszel Ia. rendelet 5. cikk 2. pontja alapján a jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bírósága előtt is megindítható a per, ahol a káresemény bekövetkezett. Ezt a rendelkezést, mint az általánostól eltérő joghatósági ok, alapvetően szűken kell értelmezni.

- [27] A rendelet fogalmi elemeinek autonóm, azaz a tagállami jogoktól független, önálló jelentéstartalma van (azaz ehhez nem lehet az Nmjtvr. szabályait segítségül hívni). Az EUB esetjog szerint jogellenes károkozással, illetve azzal egy tekintet alá eső cselekménnyel kapcsolatos ügynek minősül minden olyan kereset, amely az alperes felelőségének megállapítására irányul, és nem minősül szerződéssel kapcsolatos ügynek a Brüsszel Ia. rendelet 5. cikk 1. pontjának értelmében [*Kalfelis* ítélet, C-189/87, EU:C:1988:459, 16–18. pont]. A „káresemény bekövetkezésének helyét” illetően az ún. ubikvitási elv alapján az EUB korai döntésében már kimondta, hogy a káresemény bekövetkezésének helye magában foglalja mind a károkozó esemény, mind a kár bekövetkezésének a helyét [*Bier* ítélet, C-21/76, EU:C:1976:166], ezért a felperes választásától függően az alperes perelhető mind az egyik, mind a másik hely szerinti bíróság előtt. Ez tehát lehetőséget ad a leendő felperesnek a *forum shoppingra*, azaz arra, hogy a számára vélhetően kedvezőbb döntést hozó állam bíróságához forduljon.

- [28] Van olyan ítélet is, amely a joghatóság megállapítása során nem vette figyelembe a Brüsszel I. rendelet bírói gyakorlatát, és megállapította joghatóságát annak ellenére, hogy a közvetlen kár nem Magyarországon következett be. A kár bekövetkezésének helyét a következőképpen határozta meg: az a hely, ahol a kártérítési felelőséget eredményező károkozó cselekmény kifejtette káros hatását a károsultra.⁴⁹ Ami a kár bekövetkezési helyének meghatározását illeti, annak szempontjából csak a károkozó cselekmény közvetlen károsultjánál fellépő, közvetlen kár vehető figyelembe.⁵⁰ A károkozó cselekmény közvetlen károsultja csak az őt a cselekményből eredően közvetlenül ért kár bekövetkezésének helyére alapíthatja a bíróság joghatóságát. Fizikai, testi károkozás esetén a kár bekövetkezésének helye az a hely, ahol a

⁴⁸ Kúria Pfv.III.21.365/2018/6.

⁴⁹ Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.539/2017/5.

⁵⁰ Simon, Károly László; Sirhán, Bálint; Barkóczi, Balázs; Gothárdi, Enikő; Kéri, Zsuzsanna; Molnár, Tibor Tamás; Simon, Károly László; Gombos, Katalin (szerk.): *Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben: kommentár*. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 106.

sérülés vagy egészségi állapotromlás bekövetkezett, nem az, ahol súlyosabbá vált vagy ahol felfedezték.⁵¹

- [29] Hozzá kell tenni, hogy ezt az ún. Bier-tesztet az EUB bizonyos speciális esetekben nem alkalmazza olyan szigorúan (pl. kartelltilalom megsértéséből, személyiségi/személyhez fűződő jogok online sérelméből eredő kártérítési igények), ezzel szélesebbre nyitva a felperesek számára a *forum shopping* lehetőségét. Ugyanakkor ezek az újabb ügyek nem értelmezhetők akként, hogy minden deliktuális felelősségi esetre automatikusan kiterjeszthetők, pl. a védjegy online megsértése esetén elutasította a rendelkezés – a személyiségi/személyhez fűződő jogok online sérelméből eredő kártérítési igények esetében megalkotott – a károsult érdekeinek központja szerinti értelmezést [*Wintersteiger* ítélet, C-523/10, EU:C:2012:220]. Mindezek alapján viszont a magyar bíróságnak nincs joghatósága az ügy eldöntésére.

1.2.3 Jogalap nélküli gazdagodás iránti igény joghatósági összefüggései

- [30] Egy mértékadó kommentár szerint a 7. cikk 2. pontját nem lehet úgy értelmezni, hogy az a quasi deliktumokat, így a jogalap nélküli gazdagodást is magába foglalja.⁵² Ezzel szemben az EUB a *Kalfelis v. Schröder* ügyben a Brüsszel egyezmény 5. cikk (3) bekezdés értelmezése körében kimondta, hogy a deliktum és a quasi deliktum fogalmába minden olyan követelés beletartozik, amely az alperes felelősségének megállapítására irányul és nem tartozik a szerződés fogalmába. A Brüsszel I rendelet értelmezésével kapcsolatos C-242/20 számú Hrvatske Šume kontra BP EUROPA SE ügyben készült ideiglenes főtanácsnoki indítvány (majd a 2021. december 9-én megszületett ítélet) szerint ugyanakkor a jogalap nélküli gazdagodáson alapuló megtérítés iránti kérelmek nem tartoznak a Brüsszel I. rendelet 5. cikk 3. pontja alá. Ezzel ellentétben a magyar gyakorlatban előfordult olyan másodfokú bírósági érvelés, hogy a Róma II. rendelet 2. cikk (1) bekezdése és a Brüsszel Ia. rendelet 7. cikk 2. pontja alapján a kár fogalmán keresztül alkalmazandó a Brüsszel Ia. rendelet a jogalap nélküli gazdagodás megtérítésére is. Ezzel az indokolással a Kúria nem értett egyet.⁵³

1.2.4 Joghatósági megállapodás

- [31] A fórumválasztási szabadság a privátautonómia nemzetközi magánjogi elismerésének egyik lenyomata. A Kódex miniszteri indokolása szerint a 99. §-ban foglalt rendelkezésekkel a jogalkotó a felek autonómiáját a "lehető legszélesebb körben" igyekezett biztosítani. A felek dönthetnek úgy, hogy valamely már felmerült vagy jövőben felmerülő jogvitájuk tekintetében joghatósági megállapodást kötnek. A jövőbeli jogvitákról kötött joghatósági megállapodásban egyértelműen meg kell határozni azt a jogviszonyt, amelyből eredő esetleges vitáik vonatkozásában a felek éltek fórumválasztási szabadságukkal. A felek szabadsága nem csupán arra terjed ki, hogy valamelyik állam joghatóságát általánosságban kikössék, de arra is, hogy az adott állam meghatározott bíróságának (vagy bíróságainak) joghatóságát kössék ki. Az utóbbi esettel összefüggésben hangsúlyozzuk, hogy a kikötésben a feleknek nem kell feltétlenül pontosan (név szerint) megjelölni az eljáró bíróságot (vagy bíróságokat), elegendő ugyanis, ha a kikötés alapján a kikötött bíróság egyértelműen azonosítható (akár a kikötött bíróság államának hatásköri, illetve illetékességi szabályai alapján). Ebből következően akkor, ha a felek megállapodásukban például a "müncheni bíróságok" joghatóságát kötik ki, a német

⁵¹ Simon, Károly László; Sirhán, Bálint; Barkóczi, Balázs; Gothárdi, Enikő; Kéri, Zsuzsanna; Molnár, Tibor Tamás; Simon, Károly László; Gombos, Katalin (szerk.): *Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben: kommentár*. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 108.

⁵² Magnus-Mankowski *European Commentaries on Private International Law Brussels Ibis Regulation* Otto Schmidt Köln 2016. Art. 7. 245. lapszélszám

⁵³ Kúria Pfv.VII.21.748/2019/11.

hatásköri és illetékességi szabályok figyelembevételével kell elbírálni, hogy az adott jogvitában valamely müncheni bíróság(ok) joghatósága megállapítható-e.⁵⁴

- [32] A Kódex megalkotásakor az uniós és nemzetközi jogi környezetből fakadó adottságként kellett elfogadni azt, hogy a joghatósági megállapodásokra vonatkozó nemzeti szabályozás csak korlátozott körben nyerhet alkalmazást. A Brüsszel Ia. rendelet 25. cikk (1) bekezdésére tekintettel ugyanis kizárólag azoknak a tényállásoknak a szabályozása maradt nemzeti hatáskörben, amelyekben a felek nem az Európai Unió valamely tagállama bíróságának vagy bíróságainak a joghatóságát kötik ki. Ebből következően a Kódex 99. §-át azokban az ügyekben kell alkalmazni, amelyekben a felek nem EU-tagállambeli bíróság joghatóságát kötötték ki (de az egyik fél mégis magyar bíróság előtt indít eljárást). Tekintettel azonban a Brüsszel Ia. rendeletnek a fogyasztói szerződésekre (19. cikk) és az egyedi munkaszerződésekre (23. cikk) vonatkozó szabályai univerzális hatályára, a Brüsszel Ia. rendelet a fogyasztói és az egyedi munkaszerződések tekintetében akkor is alkalmazandó, ha a felek egyébként nem tagállami bíróság joghatóságát kötötték ki. A Brüsszel Ia. rendelet 19. és 23. cikkében foglalt – a fogyasztót, illetve a munkavállalót védő – korlátozások tehát akkor is alkalmazandók, ha a Brüsszel Ia. rendelet joghatósági megállapodásokat általában szabályozó 25. cikke egyébként nem alkalmazható. Mindez azt jelenti, hogy a magyar bíróság akkor is köteles a fogyasztói és az egyedi munkaszerződésekkel összefüggő joghatósági megállapodások vonatkozásában a Brüsszel Ia. rendelet 19., illetve 23. cikkét alkalmazni, ha a joghatósági megállapodás egyebekben a Kódex hatálya alá esne.
- [33] A fórumválasztási szabadság terjedelmével összefüggő elvi kérdés a magyar joggyakorlatban és elméletben az, hogy köthetnek-e a felek joghatósági megállapodást ún. tisztán belföldi jogvita vonatkozásában. A korábbi bírói gyakorlat bizonytalanságai miatt a kérdéssel kapcsolatban a Kódex 99. §-hoz fűzött miniszteri indokolás egyértelműen fogalmaz: "Tisztán belföldi vonatkozású ügyben, figyelemmel a Javaslat hatályára, a felek nem köthetik ki külföldi bíróság joghatóságát." A kérdés megválaszolásánál abból kell kiindulni, hogy a Kódex értelemszerűen kizárólag a hatálya alá eső jogviszonyok tekintetében ismerheti el a fórumválasztás szabadságát. A Kódex 1. §-a értelmében a törvény tárgyi hatálya a külföldi elemet tartalmazó magánjogi jogviszonyokra terjed ki. Az 1. § és a 99. § (1) bekezdésének együttes értelmezése alapján tehát az állapítható meg, hogy a felek kizárólag olyan jogvitájuk esetére köthetnek joghatósági megállapodást, amely jogvita alapjául valamilyen külföldi elemet tartalmazó magánjogi jogviszony szolgál. Külföldi elemnek tehát nem (csupán) a joghatósági megállapodásban, hanem a jogvita alapjául szolgáló magánjogi jogviszonyban (is) kell szerepelnie.⁵⁵
- [34] A felek joghatóságra vonatkozó megállapodását annak a félnek kell bizonyítania, aki arra hivatkozik.⁵⁶ Amennyiben a joghatósági kikötés általános szerződési feltételnek minősül, azt is bizonyítani kell, hogy az általános szerződési feltételek általában és a joghatósági kikötés különösen a szerződés részévé vált. A magyar bíróságok ennek megítélése során korábban az Nmjtvr. 3. §-ára hivatkozással a magyar jogot tekintették irányadónak.⁵⁷ Ez a korábbi álláspont mindenképpen felülvizsgálatra szorul, miután a Kódex 99. § (5) bekezdése szerint a joghatósági megállapodás létezésére és érvényességére – az e törvényben nem szabályozott kérdésekben – a joghatósági megállapodásban kikötött bíróság vagy bíróságok államának joga alkalmazandó. A fórumválasztási szabadság terjedelmének értelemszerűen határt szabnak a Kódex kizárólagos, illetve kizárt joghatósági normái. Annak eldöntése ugyanis a jogalkotó hatáskörébe

⁵⁴ Bán Dániel: 99. §-hoz fűzött kommentár. in: Vékás Lajos-Nemessányi Zoltán-Osztovits András: A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentára. HVG-OAC, Budapest, 2020. 435.

⁵⁵ Bán Dániel: 99. §-hoz fűzött kommentár. in: Vékás Lajos-Nemessányi Zoltán-Osztovits András: A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentára. HVG-OAC, Budapest, 2020. 435-436.

⁵⁶ Legfelsőbb Bíróság Gpkfv.XI.30.470/2008/5. (megjelent: BH 2010.45.), hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 658.

⁵⁷ Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.120/2010/2., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 658.

tartozik, hogy egy adott jogvita tekintetében mikor és milyen feltételekkel hajlandó (vagy kíván) lemondani az állami jurisdikcióról. Ennek megfelelően rögzíti a Kódex 99. § (2) bekezdése, hogy semmis az a joghatósági megállapodás, amellyel a felek külföldi bíróság joghatóságát kötik ki olyan ügyben, amelyben a magyar bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik, vagy amellyel a felek magyar bíróság joghatóságát kötik ki olyan ügyben, amelyben a magyar bíróság joghatósága kizárt. Ebből következik, hogy a 99. § (5) bekezdése alapján egyébként meghatározott jog (kikötött bíróság vagy bíróságok államának joga) alkalmazásától függetlenül a kizárólagos, illetve kizárt joghatósági szabályok sérelme miatti semmisséget a magyar bíróságnak a *lex fori* alapján kell elbírálnia. Ha tehát a joghatósági megállapodás az abban kikötött bíróság államának joga szerint érvényes, de a magyar jog kizárólagos vagy kizárt joghatósági normáiba ütközik, akkor a magyar bíróság - a *lex fori* alapján - a megállapodás érvénytelenségét köteles megállapítani. Ha azonban ilyen sérelem a *lex fori* alapján nem állapítható meg, akkor az egyéb vonatkozásban esetlegesen felmerülő érvénytelenségi kérdésekre (ideértve azt is, hogy a kikötött bíróság joga szerint is fennáll-e a felek fórumválasztási szabadsága) már a 99. § (5) bekezdése alapján meghatározott jog alkalmazandó.⁵⁸

- [35] Egy újabb ügyben az a – jogválasztást érintő klasszikus – kérdés merült fel, hogy az anyagi jogi jogválasztás joghatósági kikötésként mennyiben értelmezhető. Teljesen egyirányú és letisztult a bírói gyakorlat abban a kérdésben, hogy a Brüsszel Ia. rendelet 25. cikk (1) bekezdése szerint a felek a jövőben felmerülő jogvitáik eldöntésére valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kiköthetik, ugyanakkor ha a megállapodás arra irányul, hogy a szerződésben nem szabályozott kérdésekben a hatályos magyar jogszabályok, különösen a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) rendelkezései irányadók, abban az eljáró bíróságok joghatósága nem került rögzítésre, így egyértelmű, hogy ebben a felek nem a joghatóságról, hanem az alkalmazandó anyagi jogról kötöttek megállapodást, tehát a magyar bíróságok joghatósága ezen okból sem állapítható meg.⁵⁹

Magyar bíróság a joghatóságának hiányát állapította meg egy olyan szerződésből fakadó *igény beszámításával* kapcsolatosan az alapeljárásban,⁶⁰ amely szerződéssel összefüggő mindennemű jogvitára külföldi joghatóságot (Frankfurt am Main bíróságát) kötötték ki a felek. A Brüsszel I. rendelet alapján a joghatósági kikötést kizárólagosnak minősítette a bíróság, ami nem teszi lehetővé az abból a szerződésből fakadó állítólagos követelés beszámítását az alapul fekvő jogvitában.

- [36] A magyar felsőbbbírósági gyakorlat korábban egységes volt abban, hogy a joghatósági kikötést megszorítóan kell értelmezni: a kikötés csak a szerződő felek szerződéses jogviszonyára vonatkozik, vagyis nem terjed ki a szerződést biztosító kötelmekre még akkor sem, ha annak alanyai azonosak a főkötelelem alanyaival⁶¹, és engedményezés esetén az engedményesre sem száll át.⁶² Az alperesek szerződésében foglalt joghatósági kikötés nem akadályozta annak, hogy a felperes az alperesekkel fennálló szerződése alapján más bíróság előtt indítson pert.⁶³ Szintén nem terjed ki a szerződéses joghatósági kikötés hatálya a szerződő fél képviselőjével mint természetes személlyel szemben a másik fél által indított kártérítési perre.⁶⁴ Az utóbbi években ez a szilárd álláspont elmozdulni látszik, és több ítéletábla hozott a joghatósági kikötéseket

⁵⁸ Bán Dániel: 99. §-hoz fűzött kommentár. in: Vékás Lajos-Nemessányi Zoltán-Osztovits András: A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentára. HVG-OAC, Budapest, 2020. 436.

⁵⁹ Fővárosi Ítéletábla 9.Pkf.25.572/2020/2.

⁶⁰ Budai Központi Kerületi Bíróság 12.P.21645/2019.

⁶¹ Legfelsőbb Bíróság Gf.I.32.906/1998/3., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

⁶² Legfelsőbb Bíróság Pf.VII.22.740/1997/3. és Pf.VIII.26.579/2001/5., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

⁶³ Fővárosi Ítéletábla 10.Gf.40.117/2009/4., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

⁶⁴ Fővárosi Ítéletábla 5.Pf.20.800/2006/4., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

kiterjesztően értelmező döntéseket a szerződést biztosító kötelmek,⁶⁵ illetve az engedményezés körében.⁶⁶

- [37] Ebbe a tendenciába illeszkedik az a kisebb részben joghatósággal, nagyobb részt alkalmazandó joggal kapcsolatos újabb jogvita,⁶⁷ amelyben magyar szállító perelte a lengyel importőrrel fennálló forgalmazói szerződéshez kezességet nyújtó alperest. A forgalmazói szerződésre az osztrák jogot és osztrák joghatóságot, a kezességvállalásról szóló szerződésre magyar joghatóságot és magyar jogot kötöttek ki. Felperes korábban sikeresen perelte az importőrt az osztrák bíróság előtt – abban az eljárásban a kezes nem volt érintett –, miután azonban az osztrák bírósági marasztalásnak sem az importőr, sem a kezes nem tett eleget, felperes a kezest perelte magyar bíróság előtt. Az alperes joghatósági kifogása arra vonatkozott, hogy mivel a kezességvállalás a forgalmazói szerződéshez kapcsolódik, ezért *a kezesi szerződésben szereplő joghatósági kikötés érvénytelen*, vele szemben a forgalmazói szerződés joghatósági oka alapján lehet csak eljárni, Ausztriában vagy Lengyelországban. A magyar bíróság helyesen állapította meg joghatóságát a kezesi szerződés teljesítésével kapcsolatos, a forgalmazói szerződéshez képest önálló jogvitára (bár a Brüsszel I. rendelet helyett, tévesen, az Nmjtvr. 62/F. §-ra hivatkozott).
- [38] Magyar bíróság a joghatóságának hiányát állapította meg egy olyan szerződésből fakadó *igény beszámításával* kapcsolatosan az alapeljárásban,⁶⁸ amely szerződéssel összefüggő mindennemű jogvitára külföldi joghatóságot (Frankfurt am Main bíróságát) kötöttek ki a felek. A Brüsszel I. rendelet alapján a joghatósági kikötést kizárólagosnak minősítette a bíróság, ami nem teszi lehetővé az abból a szerződésből fakadó állítólagos követelés beszámítását az alapul fekvő jogvitában.⁶⁹

1.3 Joghatóság családjogi és személyállapoti ügyekben

1.3.1 A joghatóságra alkalmazandó jogforrás megállapítása házasság felbontása esetén, illetve szülői felelősség tárgyában

- [39] A vizsgált ügyek alapján megállapítható, hogy bizonytalanság érzékelhető a házasság felbontására, illetve a szülői felelősségre vonatkozó uniós (nemzetközi) és nemzeti joghatósági szabályok alkalmazhatósága tekintetében. *A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2201/2003/EK tanácsi rendelet 7. cikke* alapján a tagállami belső jog házassági perre csak akkor alkalmazható, ha a rendelet 3., 4. és 5. cikke alapján egyetlen tagállam sem rendelkezik joghatósággal. A joggyakorlat bizonytalansága a tekintetben jelenik meg, hogy a Brüsszel IIa. rendeletet csak akkor kell-e alkalmazni, ha az ügyben felmerülő külföldi elem valamelyik másik uniós tagállamhoz kapcsolódik, vagy akkor is, ha harmadik államhoz kötődik. E szempontból emlékeztetni kell arra, hogy az Európai Unió Bírósága C-68/07. sz. Sundelind Lopez ügyben hozott ítélete alapján a külföldi elemnek nem szükséges feltétlenül uniós tagállamhoz kapcsolódnia. Erre tekintettel a magyar bíróságnak (kivéve, ha harmadik állammal az EU-csatlakozás előtt kötött kétoldalú jogsegélyszerződésünk rendelkezik a joghatóságról) először a Brüsszel IIa. rendelet alapján kell megvizsgálnia, hogy magyar vagy más tagállami bíróságnak van-e joghatósága, és csak nemleges válasz esetén kerülhet sor a magyar jog alkalmazására, akár házassági perről van szó, akár szülői felelősség az ügy tárgya.

⁶⁵ Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.41.315/2003/2. (megjelent: BH 2004.153.), hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 659.

⁶⁶ Fővárosi Ítéltábla 13.Gf.40.827/2003/6. és 14.Gf.40.188/2010/2., hivatkozva Bóka i. m. (I. rész) 658.

⁶⁷ Fővárosi Törvényszék 31.G.42.206/2012/102., Fővárosi Ítéltábla 20.Gf.40.063/2017/13/II.

⁶⁸ BKKB 12.P.21645/2019.

⁶⁹ Budai Központi Kerületi Bíróság 12.P.21.645/2019.

- [40] A szülői felelősség tekintetében a Brüsszel IIa. rendelet 14. cikk hasonló szabályozást tartalmaz, amely szerint a tagállam joga csak akkor alkalmazható a joghatóságra, ha a rendelet 8-13. cikkei alapján egyetlen tagállam joghatósága sem állapítható meg. Az egyik vizsgált ügyben a bíróság megállapította, hogy a peres felek mindketten magyar állampolgárok, utolsó közös lakóhelyük belföldön volt és az alperes szokásos tartózkodási helye továbbra is belföldön van, így a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bekezdés a) pontjának második és harmadik franciabekezdése, továbbá b) pontja is megalapozta volna a magyar joghatóságot, azt mégis a Kódex 102. § (1) bekezdése alapján állapította meg. Arra is fel kell hívni a figyelmet a joggyakorlat kapcsán, hogy azokban az esetekben, amikor a házassági bontóperre egyáltalán alkalmazható a magyar jog, a Kódex 101. § (1) bekezdése alapján kell és lehet megállapítani a joghatóságot, a Kódex 102. §-a (amely a házastársak személyi és vagyoni viszonyait érintő eljárásokra vonatkozik) a házasság felbontására nem terjed ki. A házastársak személyi viszonyai közé a Ptk. alapján a törvény általános jelleggel megfogalmazott rendelkezései mellett, mint a házastársak együttműködési és támogatási kötelezettsége, közös és önálló döntési jog, továbbá lakóhely megválasztása a házastársak névviselése, továbbá a Ptk. 2:10.§ (1) bekezdése szerinti, a kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válása tartozik.⁷⁰
- [41] Hasonló értelmezési problémák merültek fel abban az ügyben, amelyben a peres felek Albániában kötöttek házasságot 2013-ban, utolsó közös lakóhelyük az Egyesült Királyságban volt. A felperes magyar, míg az alperes albán állampolgár, a házasságból gyermek nem született. A magyar bíróság a házasság felbontására irányuló joghatóságát a Kódex 102. § (1) bekezdése alapján vizsgálta, és mivel annak alapján a magyar joghatóságot kizártnak tekintette, a keresetet visszautasította. Ugyanakkor figyelemmel arra, hogy a 2020-ban indult eljárásban a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről szóló Megállapodás 67. cikk 1. bekezdés (c) pontja alapján még a Brüsszel IIa. rendeletet kellett volna alkalmazni, figyelemmel ez utóbbi rendelet 16. cikkére is, a Brüsszel IIa. rendeletet 3. cikk (1) bekezdés alapján kellett volna elsődlegesen megvizsgálni, hogy volt-e magyar joghatóság.⁷¹
- [42] A joghatósági szabályok alkalmazásának bizonytalansága jelent meg abban a perben is, amelyben a Magyarországon élő, magyarországi lakóhellyel rendelkező és magyar állampolgárságú felperes (a feleség) a szintén Magyarországon élő, magyarországi lakóhellyel rendelkező, de egyiptomi állampolgárságú alperessel (férj) Jordániában (Zargában) megkötött házassága felbontását kérte. A felek életközössége 2011 decembere és 2020 januárja között állt fenn. A felek házasságából egy fiúgyermek született, aki magyar állampolgár. A bíróság a perre az Nmjt. 102. § (1) bekezdés b) pontja és a 106. § (1) bekezdés második fordulata alapján állapította meg joghatóságát. Ugyanakkor a házasság felbontására a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bekezdés a) pontjának első fordulata, míg a szülői felelősség tekintetében a Brüsszel IIa. rendelet 8. cikke biztosította a magyar joghatóságot, így a Kódex nem lett volna alkalmazható.⁷²
- [43] Egy másik ügy tényállása szerint az üzbég és magyar állampolgárságú, életvitelszerűen Magyarországon élő peres felek házasságának felbontása iránti perben a bíróság a joghatóságot a Brüsszel IIa. rendelet 7. cikk (1) bekezdése, vagyis a fennmaradó joghatóságra alapozva a Kódex 101.§ (1) bekezdése alapján döntötte el. Ennek megfelelően a magyar bíróságnak akkor van joghatósága, ha a házastársak egyike magyar, állampolgár. Az ítéletben e mellett hivatkozott jogszabályhely a Kódex 102.§ (1) bekezdés a) pontja is, vagyis a házastársak közös belföldi szokásos tartózkodási helye. Fentiek alapján a bíróság megállapította, hogy rendelkezik joghatósággal a házassági per tárgyalására.⁷³ Azonban a Brüsszel IIa. rendelet 3.

⁷⁰ Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság 14.P.21.472/2019.

⁷¹ Sárospatai Járásbíróság 23.P.20.502/2020.

⁷² Bonyhádi Járásbíróság 5.P.20.114/2020.

⁷³ Miskolci Járásbíróság 3.P.22.483/2018.

cikk (1) bekezdés a) pont első franciabekezdése (a házastársak szokásos tartózkodási helye) megalapozta a magyar joghatóságot, annak alkalmazásához egyéb feltételeknek való megfelelés nem szükséges, ezért annak sincs relevanciája, hogy az egyik házastárs esetleg harmadik állam állampolgára.

- [44] Problémát okozott a helyes joghatósági szabály megtalálása abban az ügyben is, amelyben a Svájcban élő, magyarországi lakóhellyel nem, de magyarországi tartózkodási hellyel rendelkező magyar állampolgárságú felperes (feleség) a szintén Svájcban élő, magyarországi lakóhellyel nem, de magyarországi tartózkodási hellyel rendelkező, magyar állampolgárságú alperessel (férj) megkötött házasságának a felbontását kérte.
- [45] A felek meghallgatásából kiderült, hogy az eljárás (egyezségkötés és ítélethozatal) időpontjában mindkét fél tényleges tartózkodási helye és munkahelye (jövedelemszerzési helye) Svájcban van, utolsó közös lakóhelyük is itt volt. A házasságból született kiskorú gyermek Svájcban jár iskolába, életvitelszerűen Svájcban él az édesanyával. A bíróság szerint a perre a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2007. október 30-án Luganóban aláírt egyezmény (a továbbiakban: Luganói Egyezmény) 6. szakaszában írt kizárólagos joghatóság hiányában az alperes perbe bocsátkozására tekintettel, mint a felek által az eljárás során elfogadott, mindkét fél állampolgárságának megfelelő állam bírósága rendelkezett joghatósággal. A bíróság a per során a szülői felügyeleti jog közös gyakorlásáról, mint a házasság felbontása iránti per járulékos kérdéséről a felek egyezségére figyelemmel rendelkezett. Az eljáró bíróság által a joghatósága megállapításakor alkalmazott Luganói Egyezmény 1. cikk (2) bekezdés a) pontja szerint azonban az alkalmazási köre nem terjed ki a természetes személyek személyi állapotára, márpedig a házasság felbontása és a szülői felügyelet rendezése státuszpernek minősül. A házassági státusz megszüntetése tárgyában Magyarország és Svájc között nincs hatályban sem két-, sem többoldalú egyezmény, így a joghatóságot a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (b) pontja alapján kellett volna megállapítani („annak a tagállamnak a bírósági rendelkeznek joghatósággal, amelynek mindkét házastárs állampolgára...”). A szülői felügyelet rendezése tekintetében Magyarország és Svájc között hatályban van a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, Hágában, 1996. október 19-én kelt Egyezmény (kihirdette a 2005. évi CXL. törvény, a továbbiakban: 1996. évi hágai egyezmény, amely a Brüsszel IIa. rendelet 61. cikkére is figyelemmel olyan esetekben alkalmazandó, ha az érintett gyermek nem EU-tagállamban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel. A szülői felelősség tekintetében így a joghatóságot az 1996. évi hágai egyezmény alapján kellett volna vizsgálni.⁷⁴
- [46] Van azonban arra is példa, hogy a felek hivatkozása ellenére nem fogadja el családjogi ügyben a magyar bíróság a Luganói Egyezményre történő hivatkozást. Ebben az ügyben a peres felek mindketten magyar állampolgárok voltak, Svájcban éltek, itt szakadt meg a házassági életközösségük. Az életközösség megszakadása után mindketten Svájcban maradtak, ahol munkavállalási engedéllyel rendelkeztek. Az eljárás alperese Svájcban a Bülachi Járásbíróságon házasságvédelemre, ideiglenes intézkedésre vonatkozó külföldi válási eljárást indított. Ezen eljárásban megszületett a különélési egyezség, melyben a peres felek között megegyezés született. Az egyezség rögzítette a különélést, valamint a tartásdíj összegét, amit a házasság felbontásáról rendelkező ítélet svájci elismeréséig kell fizetni. A magyar bíróság előtt a házassági bontóper felperese a svájci különválási eljárás alperese volt. A járásbíróság joghatóságának fennállásáról külön végzésben határozott, mivel az alperes vitatta azt. Arra hivatkozott, hogy a felperes keresetlevelében elmulasztotta megjelölni a külföldi elemet, azt, hogy mindketten életvitelszerűen Svájcban élnek. Az eljáró bíróság megállapította, hogy mivel

⁷⁴ Bonyhádi Járásbíróság 5. P.20.200/2019.

Svájc nem uniós tagállam, azt kell vizsgálnia, hogy van-e olyan nemzetközi egyezmény, amit figyelembe kellene vennie, illetve joghatósága fennállhat-e a magyar törvény alapján. Megállapította, hogy személyállapotú perekben a Luganói Egyezmény nem alkalmazandó, valamint – hibásan – azt is, hogy a Brüsszel IIa. rendeletnek a különválásról határozó bíróságot a házasság felbontására kizárólagos joghatósággal felruházó rendelkezése azért nem alkalmazható, mert Svájc nem uniós tagállam. Ezért joghatóságát a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bekezdés b) pontja helyett tévesen a Kódex alapján vizsgálta. Joghatóságát a peres felek magyar állampolgárságára alapította és megállapította, hogy a különválás tekintetében Svájcban indult eljárás lezárult, a házasság felbontására irányulóan pedig más külföldi eljárás nincs folyamatban.⁷⁵

- [47] Helytállóan kerül alkalmazásra a magyar joggyakorlatban a Brüsszel IIa. rendelet házasság felbontására vonatkozó joghatósági szabálya. Az egyik jogvitában a felperes Olaszországban élő magyar állampolgár volt, alperes pedig Olaszországban élő olasz állampolgár, felperes keresetlevelében kérte a házasság felbontását. A határozat indokolásában a bíróság kifejtette, elsődlegesen azt vizsgálta, hogy van-e a perre joghatósága. Az erre vonatkozó szabályozást a Brüsszel IIa. rendelet tartalmazza, amely az Európai Unió kötelező jogi aktusaként a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szól. Felhívta annak 3. cikkében foglaltakat. Hozzátette, a 6. cikk értelmében azon házastárs ellen, aki valamely tagállam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy valamely tagállam állampolgára, más tagállamban kizárólag a 3. cikknek megfelelően indítható eljárás. Tekintettel a felek olaszországi lakóhelyére és tényleges tartózkodására, valamint az alperes olasz állampolgárságára, megállapította, hogy a Brüsszel IIa. rendelet idézett szabályai alapján az ügyben magyar bíróságnak joghatósága nincs, arra Olaszország bíróságai rendelkeznek kizárólagos joghatósággal. Jóllehet a Pp. 240. § (1) bekezdés c) pontját kellett volna alkalmazni, a bíróság a Pp. 176. § (1) bekezdés a) pontja alapján a keresetlevelet – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasította.⁷⁶
- [48] Szintén helytállóan állapította meg a bíróság a joghatóságát abban az ügyben, amelynek tényállása szerint a Magyarországon élő, magyar állampolgár felperes és a Peruban élő, perui állampolgár alperes Peruban kötöttek házasságot, rövid ideig ott éltek együtt, majd Németországba költöztek, ahol utolsó közös lakhelyük volt. Az alperes Madridban folytatta tanulmányait. A házasságból gyermek nem született. A felek életközössége megszűnését követően a felperes Magyarországra költözött, azóta a felperes itt él, a felek nem találkoztak. Az alperes utolsó ismert lakhelye Peruban van. A felperes keresetében kérte a házasság felbontását. Az alperes az ítélet fejrésze szerint ismeretlen helyen tartózkodott az eljárás alatt, ügygondnok képviselte, aki ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Az alperes a tárgyalásokon szabályszerű hirdetményi idézés ellenére nem jelent meg, személyesen írásbeli ellenkérelmet nem terjesztett elő. Az elsőfokú bíróság felbontotta a felek Magyarországon is anyakönyvezett Peruban kötött házasságát, megállapítva az életközösség fennállásának időtartamát. Az ítélet jogi indokolása tartalmazta, hogy a magyar bíróság joghatósága a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bekezdés a) pont ötödik franciabekezdésén (a házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott) alapult.⁷⁷

⁷⁵ Miskolci Járásbíróság 3.P.21.723/2018.

⁷⁶ Tapolcai Járásbíróság 4.P. 20.221/2018/2.

⁷⁷ Pesti Központi Kerületi Bíróság 21.P.102.146/2020.

- [49] Ugyancsak a joghatósági szabályok alkalmazásának bizonytalanságát mutatja azon ügy, amelyben⁷⁸ a peres felek, a magyar állampolgárságú felperes (anya) és alperes (apa) Németországban éltek életvitelszerűen, kapcsolatukból Németországban gyermekük született. A felperes az alperessel fennállt kapcsolata megromlása után a gyermekkel Németországból Magyarországra jött családlátogatás céljából, de Németországba már nem ment vissza. A felperes keresetében kérte, hogy a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására jogosítsa fel. Alperes a perben hivatkozott arra, hogy jogellenesen került a gyermek lakóhelye megváltoztatásra, ennek érdekében azonban eljárást nem kezdeményezett. Felperes keresetében kérte, hogy a bíróság a szülői felügyeleti jog gyakorlására őt jogosítsa fel, és kötelezze az alperest gyermektartásdíj megfizetésére. A bíróság a felperest jogosította fel a szülői felügyeleti jog kizárólagos gyakorlására, kötelezte az alperest gyermektartásdíj megfizetésére és szabályozta a felek közt a kapcsolattartást. A felek állampolgárságára és a gyermek tartózkodási helyére figyelemmel a bíróság a magyar jogot alkalmazta az eljárás során, és a joghatóságot is megalapozottnak tekintette, ítélete azonban a joghatósági és az alkalmazandó jogi kérdésekre nem tér ki. Vitatható, hogy a magyar bíróságnak volt-e joghatósága a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésére. A Brüsszel IIa. rendelet 8. cikke értelmében a gyermek szokásos tartózkodási helye alapítja meg a joghatóságot, márpedig a perbeli esetben a gyermek szokásos tartózkodási helye nyilvánvalóan Németországban alakult ki. Az, hogy az anya családlátogatás céljából Magyarországra jött, majd úgy döntött, hogy Németországba nem tér vissza, a gyermek szokásos tartózkodási helyének önkényes (nem a szülők közös döntésén alapuló) megváltoztatása, amely a joghatóság alapját nem képezheti.
- [50] Ez utóbbi gondolatot követte a bíróság helyesen abban az ügyben⁷⁹, amelyben a magyar állampolgárságú felperesi anya szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése, kapcsolattartás szabályozása és gyermektartásdíj megfizetése iránt indított pert az olasz állampolgárságú, Olaszországban élő alperesi apa ellen. A felperes és a gyermekek a keresetlevél benyújtásakor és előtte is Magyarországon éltek. A per folyamatban léte alatt az alperes a gyermekeket jogellenesen Olaszországba vitte, ahol pert indított a nagyobb gyermek szülői felügyeletének rendezése iránt, azt meg is nyerte. Ugyanakkor a felperes gyermek jogellenes elvitele iránt kezdeményezett eljárást az alperessel szemben Olaszországban, ahol az alperest kötelezték a gyermek azonnali kiadására. (Az alperes a kisebb gyermeket időközben visszaadta.) A felperes keresetében és ideiglenes intézkedés iránti kérelmében az alperessel közös gyermekek vonatkozásában a szülői felügyelet gyakorlására való feljogosítását, az alperes és a gyermekek kapcsolattartásának a szabályozását, valamint az alperes gyermektartásdíj fizetésre kötelezését kérte. Az alperes a nagyobb gyermek vonatkozásában a per részleges megszüntetését kérte az olaszországi bírói döntésre hivatkozással, azzal, hogy a magyar bíróságnak nincs joghatósága. A felperes álláspontja szerint a magyar bíróságnak a gyermek szokásos tartózkodási helye és a jogellenes elvitel megállapítására tekintettel joghatósága van. A bíróság a per megszüntetése iránti kérelmet elutasította, mert a joghatóság a nagyobb gyermekre is fennáll: a jogellenes elvitel körében az olasz bíróság megállapította, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye Magyarországon van, illetve az alperest kötelezték a gyermek azonnali kiadására.
- [51] Helyesen döntött a bíróság abban a határozatában⁸⁰, amelynek alapjául szolgáló ügyben felperes az alperessel kötött házasságának felbontását, szülői felügyelet gyakorlásának rendezését, kapcsolattartás szabályozását és gyermektartásdíj megállapítását kérte. A felperes előadta, hogy az utolsó közös lakóhelyük egy magyar település, így erre alapította a bíróság illetékességét. Az alperes ellenkérelmében előadta, hogy az Egyesült Királyságban él gyermekeivel, és éveken át a felperes is velük élt. A gyerekek az Egyesült Királyságban járnak iskolába, magyarul nem

⁷⁸ Szikszói Járásbíróság 6.P.20.014/2020/48.

⁷⁹ Kecskeméti Járásbíróság 5.P.22.645/2016/137.

⁸⁰ Budaörsi Járásbíróság 10.P.20.816/2020.

beszélnek. A gyerekek tényleges szokásos tartózkodási helye az Egyesült Királyságban van. A bíróság a keresetlevelet a Pp. 176.§ (1) bekezdés a) pontja, valamint (3) bekezdése alapján visszautasította, bár az eljárás – akár részleges – megszüntetésének lett volna helye a Pp. 240. § (1) bekezdés b) pontja alapján. Megállapította, hogy a szülői felügyelet gyakorlása iránti kereseti kérelem tekintetében nincs joghatósága. A Brüsszel IIa. rendelet 8. cikk (1) bekezdése értelmében a szülői felelősség körében az általános joghatóság a gyermek szokásos tartózkodási helyén alapul. A kiskorú gyermek szokásos tartózkodási helye pedig az Egyesült Királyságban van, így angol bíróság rendelkezik kizárólagos joghatósággal a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése tárgyában. A Brüsszel IIa. rendelet 12. cikk (1) bekezdés b) pontja alapján a magyar bíróság tehát csak abban az esetben járhat el, amennyiben a felperes a keresetlevélhez csatolja az alperessel közös, joghatósághoz egyértelműen hozzájáruló nyilatkozatukat.

- [52] Szintén helyesen állapította meg a bíróság joghatóságának a hiányát abban a határozatában, amelynek alapjául szolgáló ügyben⁸¹ a magyar állampolgár és ausztriai szokásos tartózkodási hellyel rendelkező felperes magyar járásbíróságon a szintén magyar állampolgár és ausztriai szokásos tartózkodási hellyel rendelkező alperessel szemben házasságuk felbontása és közös kiskorú gyermekükre vonatkozó kizárólagos szülői felügyeleti jog megállapítása iránt. A felek életközössége Ausztriában 2020. januárban szakadt meg, ekkor a felperes visszaköltözött Magyarországra. Közös gyermekük továbbra is Ausztriában élt az alperessel a felperes elköltözését követően. A járásbíróság megállapította joghatóságát arra tekintettel, hogy a felek mindketten magyar állampolgárok, ugyanakkor illetékessége hiánya miatt a keresetlevelet áttette egy másik járásbíróságra. Az alperes viszont a Dornbirni Járásbíróság előtt házasság felbontása iránti eljárást indított, amely bíróság határozatában az addig eljárását semmisnek nyilvánította és a keresetet visszautasította, továbbá megállapította a magyar bíróság joghatóságát, mivel Magyarországon előbb indult a házasság felbontása iránti eljárás. A felperes kérte házasságuk felbontását és közös kiskorú gyermekükre vonatkozó kizárólagos szülői felügyeleti jog megállapítását. A bíróság felhívására pontosított keresetlevelében az alperes és a gyermek közötti kapcsolattartás szabályozása, valamint ideiglenes intézkedés iránti kérelmet is előterjesztett a kizárólagos szülői felügyeleti jog tekintetében és arra vonatkozóan, hogy a gyermek tartózkodási helyeként a felperes jelenlegi magyarországi állandó lakóhelyét jelölje ki a bíróság. Az alperes ellenkérelmében a magyarországi eljárás megszüntetését kérte, mivel a felperessel utolsó közös ausztriai lakóhelyük alapján az ausztriai bíróság előtt házasság felbontása iránti eljárást indított. Az eljáró magyar járásbíróság az eljárást hivatalból megszüntette, mivel megállapította, hogy a felek közös gyermekének lakóhelye Ausztriában, az alperes háztartásában van, így a szülői felügyelettel kapcsolatos kereset elbírálása nem a magyar, hanem az ausztriai bíróság joghatóságába tartozik, a magyar bíróság csak a házasság felbontására irányuló keresetre rendelkezik joghatósággal.

1.3.2 Keresethalmazat (házasság felbontása, szülői felelősség, tartás)

- [53] A keresethalmazatra jelenleg a széttartó bírói gyakorlat jellemző, az esetek elemzéséből pedig kiderül, hogy zavar van mind az alkalmazandó jogforrások tekintetében, mind a keresethalmazat megítélése tárgyában is. Alapkérdésként merül fel, hogy keresethalmazat esetén, amennyiben a magyar joghatóság részlegesen megalapozott, a teljes eljárást meg kell szüntetni, vagy csak abban a részében, amelyben nem áll fenn a magyar bíróság joghatósága (eljárás részleges megszüntetése).
- [54] Az joggyakorlat-elemző csoport által vizsgált jogeseteket⁸² áttekintve, a keresethalmazat elbírálásának három megoldása merült fel a bírói gyakorlatban: (1) az eljárás megszüntetése

⁸¹ Dabasi Járásbíróság 3.P.20.210/2020.

⁸² Győri Járásbíróság P.21.531/2020/21., Győri Törvényszék 2.Pkf.50.746/2020/2., Szolnoki Járásbíróság 2.P.21.608/2020/7., Gödöllői Járásbíróság 4.P.21.433/2020/5., Bonyhádi Járásbíróság 5.P.20.016/2019., Budai

(vagy a keresetlevél visszautasítása), ha a joghatóság csak a házasság felbontására áll fenn, a szülői felelősség és a gyermek tartása tekintetében viszont nem áll fenn; (2) a meglévő joghatóság kiterjesztése, és a keresethalmazat egységes eljárásban történő elbírálása; (3) az eljárás részbeni megszüntetése Pp. 242.§ (1) bekezdése alapján.

- [55] E széttartó joggyakorlat kialakulásának alapvető oka abból fakad, hogy az uniós források és a belső joganyag között hiányzik az összhang, mint például a házasság felbontása és a szülői felelősség joghatósági szabályait rendező Brüsszel IIa. rendelet, valamint a tartási kötelezettség esetében a tartási rendelet és a Pp. vonatkozó szabályai között. Ebből a szempontból ki kell emelni a Pp. 459.§ (1) pontját, mint a probléma alapját, mert az összekapcsolja a döntést a házasság felbontásáról a szülői felügyelettel és a tartással. A Pp. ugyanakkor értelemszerűen belső tényállásokra és magyar jogrendszerre adaptálva készült (a Pp egyik kommentárja⁸³ hivatkozik is a korábbi Pp-re, mint amelyből ezt az elvet átemelte a jogalkotó), elsődleges célja a hazai viszonyok rendezése, tehát nem biztos, hogy egy az egyben alkalmazható nemzetközi tényállásokra. Másrészt ilyen kötelező összekapcsolást a Brüsszel IIa. rendelet azért sem írhat elő, mert ilyen esetekre az egyes jogrendszerek eltérő megoldásokat alkalmaznak, a Brüsszel IIa. rendelet célkitűzései között nem szerepel a tisztán hazai viszonyok rendezése, ilyen tényállásokra nem is alkalmazható.
- [56] A joggyakorlat-elemzés a jogszabályi háttér vizsgálata és a kommentárok alapján arra az álláspontra jutott, hogy sem az 1., sem a 2. pont alkalmazása nem megalapozott, és a fentiekben kifejtettek alapján ilyen esetekben az eljárás részleges megszüntetést tartja megfelelőnek, mint amely legjobban tükrözi a jogszabályi keretek által biztosított lehetőséget. Ha a magyar bíróság joghatósága nem kizárt és más államnak sincs kizárólagos joghatósága, a keresetlevél nem utasítható vissza akkor sem, ha a magyar bíróság joghatóságát megalapozó egyetlen ok sem áll fenn vagy az nem állapítható meg. Ha adott jogforrás szerint az érdemi perbe bocsátkozás nem is alapozhat meg joghatóságot az adott keresetre, maga a joghatóságot megalapozó ok fennállása tisztázást és bizonyítást igényel. Ha az eljárás során erre tekintettel megállapítható, hogy a magyar bíróság joghatóságát megalapozó joghatósági ok nem áll fenn és nincs vagy nem lehet perbe bocsátkozás, ez az eljárás – akár részleges – megszüntetésére vezethet a Pp. 240. § (1) bekezdés b) és c) pontja alapján, az ott írt feltételek fennállása esetén.
- [57] A joghatósági okok megfelelő értelmezéséhez és eljárásjogi kezeléséhez az egyes jogforrások szabályozási logikáját és joghatósági okainak sajátosságait kell szem előtt tartani. A Brüsszel Ia. rendelet az általános joghatóság (4. cikk), a különös joghatóság (7-9. cikkek), a speciális joghatóság (10-23. cikkek) és a megállapodáson alapuló joghatóság (25-26. cikkek) mellett szabályozza a kizárólagos joghatóságot is (24. cikk). A kizárólagos joghatóság eseteiben csak és kizárólag egy adott tagállam bíróságai jogosultak és kötelesek eljárni. Ilyenként szabályozza a Brüsszel Ia. rendelet 24. cikke a kizárólagos joghatóság eseteit (pl. ingatlan fekvésének helye dologi jogi perekben, társaság székhelye társaság létrejöttével vagy szervei döntésének érvényességével kapcsolatos jogviták esetén), amelyeket a tagállami bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia a 27. cikk rendelkezése szerint (szemben ezen utóbbi cikkben foglaltakon túli esetek kifogásra történő vizsgálatával). Az EUB 24. cikket magyarázó döntéseiből a kizárólagos joghatósági okokat érintően az a közös gondolat ragadható ki, hogy azok tárgya olyan fontos a kijelölt tagállamok számára, hogy csakis azok bíróságai határozhatnak az ügyben. A 24. cikk a Brüsszel Ia. rendelet általános, különös és speciális joghatósági okainak alkalmazhatóságát is kizárja, továbbá attól joghatósági megállapodással és perbe bocsátkozással sem lehet eltérni. Emellett a 24. cikk sérelme az elismerés/végrehajtás megtagadására is okként szolgálhat (45.

Központi Kerületi Bíróság 30.784/2020., Tapolcai Járásbíróság 4.P.20.399/2018/22., Veszprémi Törvényszék 1.Pkf.20.527/2019/3., Fővárosi Törvényszék 50.Pkf.640.257/2018/5., Veszprémi Törvényszék 1.Pkf.20.527/2019/3., Kecskeméti Járásbíróság P.20.593/2018., Kecskeméti Járásbíróság 7.P.21.701/2018/39., Kecskeméti Törvényszék 1.Pkf.20.487/2020/4.

⁸³ Varga I. (szerk.): A polgári perrendtartás és kapcsolódó jogszabályok kommentárja, HVG-ORAC, 2018. 1792.

cikk (1) bekezdés e) pont ii. alpont és 46. cikk). A Kódex 88-89. §-ai tartalmazzak még kizárólagos/kizárt joghatósági szabályokat. Ehhez kapcsolódik a Pp. 176. § (1) bekezdés a) pontjának és 240. § (1) bekezdés a) pontjának szabálya a hivatalból vizsgálendő perakadály vizsgálatára. A joghatóság hiánya miatt csak abban az esetben kerülhet sor a keresetlevél visszautasítására, ha a perre a magyar bíróság joghatósága az említett jogforrások kifejezett rendelkezése szerint kizárt vagy azok a pert valamely más állam kizárólagos joghatósága alá utalják.

- [58] Ehhez képest más szabályozást követ a Brüsszel IIa. rendelet és a Tartási rendelet is, amelyek a fenti értelemben kizárt/kizárólagos joghatóságot nem szabályoznak, ezért e jogforrások alkalmazása során a Pp. 176. § (1) bekezdés a) pontjára hivatkozással a keresetlevél nem utasítható vissza. A Brüsszel IIa. rendelet házassági ügyekre vonatkozó része a 3. cikkében a joghatóságot alternatívan a szokásos tartózkodási helyhez, illetőleg kisebb súllyal az állampolgársághoz köti. Tartalmaz ugyan egy olyan rendelkezést a 6. cikk, hogy ha a joghatóság alapja az alperes szokásos tartózkodási helye, állampolgársága/domicile-ja, a kérelmet kizárólag a 3-5. cikkben megállapított szabályoknak megfelelően lehet a bírósághoz benyújtani, a kizárólagos jelleg azonban nem azonos a kizárólagos joghatósággal. A Borrás-jelentés szerint ez a „kizárólagosság” nem értelmezhető úgy, ahogy a Brüsszeli Egyezményben, amelyben az annak 16. cikkében szabályozott egyes ügyekre kizárólag egy bizonyos tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, a szabály pedig más okokkal szemben elsőbbséget élvez. Az itt tárgyalt esetekben a kizárólagos kifejezés azt jelenti, hogy kizárólag a megállapított okok használhatóak, és azok vagylagosak, tehát egyikük sem élvez elsőbbséget egy másikkal szemben.” Az angol nyelvi változat alapján is látható, hogy míg a Brüsszel Ia. rendelet 24. cikke az „exclusive jurisdiction” esetköreit szabályozza, addig a Brüsszel IIa. arra utal, hogy csak („kizárólag”) a 3-5. cikkekkel összhangban indítható eljárás („only in accordance with”). Hézagpótló jelleggel megengedett a tagállami joghatósági szabályok alkalmazása is (a 7. cikk szerinti fennmaradó joghatóság). A szülői felelőséggel kapcsolatos ügyekben megkülönböztethetünk általános és különös joghatósági okokat (vagylagos, felek által kikötött, kiegészítő és fennmaradó joghatóság), továbbá eltérnek a szabályok aszerint is, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helyében bekövetkezett esetleges változás jogszerű vagy jogellenes volt-e. Kifejezett rendelkezés írja elő, hogy a bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia a joghatóságot, de csak akkor nyilváníthatja magát joghatósággal nem rendelkezőnek, ha a rendelet egyetlen cikke szerint sem állapítható meg a joghatósága és egy másik tagállam joghatósága megállapítható (17. cikk), amelyre így szintén ki kell terjednie a hivatalbóli vizsgálatnak.
- [59] A Tartási rendelet ötféle joghatóságot szabályoz: általános (3. cikk), kikötött (4. cikk), az alperes megjelenésén alapuló (5. cikk), szubszidiárius (6. cikk) és szükségképpeni joghatóság (7. cikk). Szabályozott a joghatóság a tartásdíj tárgyában hozott határozat módosítására is (8. cikk), amely sajátosan (a Brüsszel Ia. rendelet szabályától eltérő értelemben) kizárólagos, hiszen perbe bocsátkozással is el lehet attól térni. Emellett utólagos körülményváltozások is értékelendők az eljárás során. A 10. cikk szerint amennyiben valamely tagállam bíróságánál olyan eljárást kezdeményeznek, amely tekintetében e rendelet értelmében nem rendelkezik joghatósággal, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát. Ehhez azonban ugyancsak részletes vizsgálatot kell lefolytatni és – egyebek mellett – a 7. és a 8. cikk szerinti feltételeket is figyelembe kell venni.
- [60] E különbségekre tekintettel tehát, ha a joghatóságra vonatkozó jogforrások nem tartalmazzak ugyan a joghatóság kizártságára vagy külföldi bíróság kizárólagos joghatóságára vonatkozó rendelkezést, de azokból a magyar bíróságok általános, vagylagos vagy különös joghatósága sem állapítható meg a fenti vizsgálat alapján, attól függően, hogy az adott jogforrás a perbe bocsátkozáson alapuló joghatóságot elismeri-e vagy sem, a Pp. 240. § (1) bekezdés b) vagy c) pontja szerinti eljárás megszüntetésnek lehet helye, a Pp. 176. § (1) bekezdése szerinti

visszautasításra (vagy az eljárás Pp. 240. § (1) bekezdés a) pontja szerinti megszüntetésére) nem kerülhet sor.

- [61] A magyar bíróság joghatóságát a perbe bocsátkozással megalapozó rendelkezések közül kiemelendő az Nmjtv. 91. §-a, a Brüsszel Ia. rendelet 26. cikke és a Tartási rendelet 5. cikke. A Brüsszel IIa. rendelet 12. cikke a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben az ott meghatározott feltételek fennállása esetén a gyermek érdekeinek elsődlegessége alapján kivételesen lehetővé teszi a bíróság joghatóságának perbe bocsátkozással történő megalapozását. Ez esetben, hiányzó joghatóság esetén, ha az alperes írásbeli ellenkérelmet nem terjeszt elő, vagyis nem bocsátkozik perbe, az eljárást a Pp. 240. § (1) bekezdés b) pont ba) alpontja alapján, ha az alperes perbe bocsátkozása abban áll, hogy kifejezetten kifogásolja a bíróság joghatóságának hiányát, akkor az eljárást a Pp. 240. § (1) bekezdés b) pont bb) alpontja alapján kell hivatalból megszüntetni, akár részlegesen is.
- [62] Előfordulhat azonban, hogy a magyar bíróság joghatóságát nem alapozhatja meg az alperes perbe bocsátkozása [az Nmjtv. 91. §-a szerinti kivételt tartalmaz a családjogi és személyállapotú ügyeknél az Nmjtv. 104. § (2) bekezdése, 105. § (2) bekezdése, 106. § (2) bekezdése és 107. § (3) bekezdése]. A Brüsszel IIa. rendelet a házassági ügyekben nem teszi lehetővé az alperes perbe bocsátkozásán alapuló joghatóságot, és az a szülői felelősséggel összefüggő ügyekben is kivételesnek tekinthető. Ezekben az esetekben is részletes vizsgálatot igényelnek azonban a joghatósági okok szempontjából releváns körülmények (a szokásos tartózkodási hely, az állampolgárság és egyéb feltételek körében jelentős tények) és a felperesi – keresetlevélben foglalt – tényállítás mellett az alperesi nyilatkozat, valamint attól függően bizonyítás is szükséges lehet a tényállás felderítéséhez. A fentiek szerint más tagállami bíróság joghatóságára vonatkozóan is megállapítást kell tenni és így annak megalapozásához is szükséges lehet bizonyítás. Ilyen esetekben, ha megállapítható a joghatóság hiánya, az eljárás hivatalból történő megszüntetésének van helye a Pp. 240. § (1) bekezdés c) pontja alapján, akár részlegesen is.
- [63] Felmerült annak a lehetősége is, hogy a joggyakorlat elemző csoport felvesse egy esetleges jövőbeni Pp. módosítás lehetőségét, mint amely a nemzetközi tényállások esetére külön szabályozással harmonizálná a belső jogot az uniós rendeletekkel.

1.3.3 Megállapodás a joghatóságról

- [64] Keresethalmazat esetében megoldást jelenthet, a házastársak a per során elfogadják a magyar bíróság joghatóságát. Az egyik ilyen tárgyban született ítélet⁸⁴ szerint az Egyesült Királyságban élő magyar állampolgárságú felperes a szintén Egyesült Királyságban élő, magyar állampolgárságú alperessel Magyarországon kötött házasságot 2013-ban. Két közös gyermekük született: 2013-ban és 2018-ban. Házassági életközösségük 2019-ben megszűnt, amikor az alperes a közös bérleményből elköltözött. A felperes házasságuk felbontását kérte, melyet az alperes sem ellenzett. Kérte továbbá a szülői felelősséggel kapcsolatos kérdések rendezését. A bíróság a perre a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bekezdés b) pontja, a 12. cikk (1) bekezdése, a Tartási rendelet 3. cikk c) pontja (megjegyzendő, hogy a gyermektartásdíj tekintetében a 3. cikk d) pontja lett volna helytálló alapja a joghatóságnak) és az Nmjtv. 102. § (1) bekezdés c) pontja alapján állapította meg a joghatóságát. A szülői felelősséggel kapcsolatos, illetőleg a gyermekekkel kapcsolatos kérdések tekintetében a felek kifejezetten nyilatkoztak, hogy elfogadják a magyar bíróság joghatóságát figyelemmel arra, hogy a magyar bíróság előtt van folyamatban a házassági bontóper is.
- [65] A joghatóságról történő megállapodás kapcsán ugyanakkor felmerült az a kérdés, hogy mikor kell a szülőknek a házasság felbontása tárgyában eljáró bíróság joghatóságát elfogadó nyilatkozatot tenniük, milyen esetekben lehet úgy tekinteni, hogy a szülők elfogadó

⁸⁴ Bonyhádi Járásbíróság 5.P.20.112/2020.

nyilatkozatot tettek. Ez a dilemma merült fel abban az az ügyben⁸⁵, amelyben felperes az alperessel kötött házassága felbontását kérte a felek közös megegyezésére hivatkozással. A feleknek két közös gyermekük van, közülük az egyik kiskorú. A perben egyezséggel kívánták rendezni a szülői felügyelet gyakorlását, a különélő szülő gyermekkel való kapcsolattartását, a gyermektartást, valamint a Brüsszelben található, bérleti jog alapján használt házastársi közös lakás használatát. A peres felek gyermekeikkel együtt évek óta életvitelszerűen Brüsszelben élnek. A felperes a keresetlevélben a magyar bíróság joghatóságáról nem nyilatkozott. A Brüsszel IIa. rendelet 12. cikk (1) bekezdése alapján a házasság felbontása iránti kérelemben a 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bíróságai akkor rendelkeznek joghatósággal az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben is, amennyiben: a) legalább az egyik házastárs a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősséget gyakorol; és b) a házastársak és a szülői felelősség gyakorlói kifejezetten vagy más egyértelmű módon elfogadták a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja.

- [66] A bíróság döntése szerint a magyar bíróság joghatósága nem volt megállapítható, és a bíróság joghatóságát az alperes perbebocsátkozása sem alapozhatja meg, ezért a bíróság az eljárást megszüntette (a Pp. 240. § (1) bekezdés c) pontja alapján, figyelemmel arra is, hogy a Pp. 176. § (5) bekezdése értelmében ismételt hiánypótlásra nem kerülhetett sor, és a keresetlevél hiánya – jellegénél fogva – a perfelvétel során nem pótolható.) A bíróság megkeresésének időpontjaként a keresetlevél benyújtásának az idejét vette alapul. Miután a felperes a keresetlevélben a joghatóságról általában, így a joghatóságról való megállapodásról sem nyilatkozott, a bíróság nem fogadta el, hogy 12. cikk alapján a felek elfogadták volna a magyar bíróság joghatóságát, ezért a Brüsszel IIa. rendelet 8. cikk (1) bekezdés értelmében a szülői felelősség körében az általános joghatóság a gyermek szokásos tartózkodási helyén alapul.
- [67] Más koncepciót tükröz az alábbi másodfokú döntésben⁸⁶ kifejtett álláspont. Az ügyben a peres felek kapcsolatából gyermek született, ám a felek a gyermek születésétől kezdődően külön éltek, a gyermeket az alperes nevelte saját háztartásában, a felperes rendszeresen tartotta a kapcsolatot a gyermekkel. A felek a kapcsolatuk megromlását követően egyezséget kötöttek, amelyben megállapodtak abban, hogy a gyermek az alperesnél kerül elhelyezésre, a szülői felügyeleti jogot közösen gyakorolják. Az alperes kérelmet terjesztett elő az illetékes kormányhivatalnál kiskorú letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése tárgyában, mert úgy döntött, hogy élettársi kapcsolat kialakítása céljából Hollandiába költözik. Az eljárás eredményeképpen a gyámhatóság a felek kiskorú gyermeke külföldi tartózkodási helyének egy hollandiai címet jelölt ki, ahova az alperes a gyermekkel elköltözött. A felperes a gyermeket az alperes tudta és beleegyezése nélkül az esedékes kapcsolattartást során Hollandiából Magyarországra hozta magával, és azóta a gyermek a felperes gondozásában van. A felperes keresetet terjesztett elő az alperes ellen szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránt. Kérte, hogy a bíróság őt jogosítsa fel a szülői felügyeleti jog gyakorlására akként, hogy az alperessel közösen gyakorolják a szülői felügyeleti jogot a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben. Ideiglenes intézkedés iránti kérelmében kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest, hogy a gyermeket Hollandiából Magyarországra hozza vissza. Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Kérte az ideiglenes intézkedés iránti kérelem elutasítását is. Viszontkeresettel is élt, melyben kérte a szülői felügyeleti jog gyakorlásának megváltoztatását akként, hogy őt jogosítsa fel a bíróság a szülői felügyeleti jogok kizárólagos gyakorlására.
- [68] Az elsőfokú bíróság – a per érdemi tárgyalása során meghozott, majd fellebbezéssel támadott végzésével – az eljárást joghatósága hiányára tekintettel megszüntette. Álláspontja szerint az érdemi tárgyalás és a bizonyítási eljárás eredményeképpen egyértelműen meg lehetett

⁸⁵ Budaörsi Járásbíróság 7.P.20.937/2020.

⁸⁶ Kecskeméti Törvényszék 1.Pkf.21.805/2020/2., Kecskeméti Járásbíróság 6.P.22.085/2019/88.

állapítani, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye jelen esetben Hollandia volt, így a magyar bíróság a Brüsszel IIa. rendelet 8. cikke értelmében a per elbírálására nem rendelkezik joghatósággal, a holland bíróságnak kizárólagos joghatósága áll fenn az ügyben.

- [69] A végzés ellen a felperes élt fellebbezéssel, kérte az elsőfokú végzés hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság utasítását a per további tárgyalására és újabb határozat hozatalára. A törvényszék az elsőfokú bíróság végzését megváltoztatta, és az elsőfokú bíróságot a per folytatására utasította. A törvényszék megítélése szerint az elsőfokú bíróság tévesen foglalt állást a jelen ügyben irányadó joghatóság kérdésében. Az alperes a gyermekkel 2019 novemberében a huzamos, életvitelszerű ott tartózkodás szándékával költözött Hollandiába, ezért a gyermek szokásos tartózkodási helyének a másodfokú bíróság szerint is Hollandia tekintendő. A törvényszék álláspontja szerint azonban a Brüsszel IIa. rendelet 12. cikk (3) bekezdése alapján a magyar bíróság joghatósága a gyermek hollandiai szokásos tartózkodási helye ellenére megállapítható, figyelemmel arra, hogy a 12. cikk (3) bekezdés a) és b) pontjában szabályozott konjunktív feltételek fennállnak: egyrészt a felperes apa szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik Magyarországon és a gyermekkel magyar állampolgárok (a) pont), másrészt az alperes a perben az érdemi ellenkérelem és a viszontkereset előterjesztésével egyértelmű módon elfogadta a magyar bíróság joghatóságát (b) pont). Az ítélet álláspontja szerint tehát a felperes kereseti kérelmét a Kecskeméti Járásbíróság előtt terjesztette elő, így a magyar bíróság joghatóságát kifejezetten elfogadta; az alperes pedig nemcsak érdemi ellenkérelmet, hanem viszontkeresetet és ideiglenes intézkedés iránti kérelmet is előterjesztett. A Pp. 240. § (1) bekezdésének rendelkezéseit is figyelembe véve önmagában a perbe bocsátkozás (ellenkérelem előterjesztése) nem tekinthető a joghatóság egyéb egyértelmű módon történő elfogadásának [Brüsszel IIa. rendelet 12. cikk (3) bekezdés b) pontja], a viszontkereset és az ideiglenes intézkedés iránti kérelem előterjesztésével azonban az alperes „egyéb egyértelmű módon” elfogadta a bíróságok joghatóságát. A gyermek érdekeinek pedig a legjobban az felelt meg, ha az ismertetett határozat meghozatala időpontjában már több, mint egy éve folyamatban volt, érdemben tárgyalt perben a szülői felügyelet gyakorlására jogosult szülő személyéről mielőbb érdemi döntés születik. A magyar bíróság joghatósága a fentiek alapján megalapozható volt a Brüsszel IIa. rendelet 12. cikk (3) bekezdésében szabályozott különös joghatósági okból. E döntés azonban nem vette figyelembe, hogy a joghatóság minden fél általi elfogadásának már a bíróság megkeresésének időpontjában fenn kell állnia, ami a Brüsszel IIa. rendelet 16. cikk a) pontja alapján az eljárást megindító irat (keresetlevél) bírósághoz történő benyújtásának időpontja, ez viszont kizárja, hogy bármely későbbi időpontban történő elfogadást figyelembe lehessen venni. Kétséges az is, hogy a perbebocsátkozás minden esetben a joghatóság elfogadásának egyéb egyértelmű módja lenne, bár ez a kérdés mindig az adott ügy sajátos körülményeire tekintettel vizsgálandó.

1.3.4 A gyermek szokásos tartózkodási helye jogellenes elvitel esetén

- [70] Általánosan érvényesülő elv a magyar nemzetközi magánjogi gyakorlatban, hogy amennyiben a gyermek szokásos tartózkodási helye a jogellenes elvitel vagy visszatartás következtében változik meg, úgy a korábbi szokásos tartózkodási hely szerinti tagállam bíróságainak joghatósága továbbra is fennmarad.⁸⁷

1.3.5 Joghatóság tartási ügyekben

- [71] Tartási ügyekben érezhető problémát okoz a jogkeresők számára a Tartási rendeletben szereplő joghatósági szabályok megtalálása. Gyakran előfordul, hogy a felek a Brüsszel Ia. rendeletre

⁸⁷ EBH 2010.2141., azonosan: Komlói Járásbíróság 2.P.20.604/2017/13., 7.P.20.701/2018.; Kecskeméti Járásbíróság 1.Pkf.20.487/2020/4.

hivatkozással kívánják megalapozni az eljáró bíróság joghatóságát tartási ügyben is. Ez a bizonytalanság érhető tetten abban a határozatban⁸⁸, amelyben a felperes keresetlevelében gyermektartásdíj fizetésére kérte kötelezni az alperest a felek kiskorú gyermekének tartására. A keresetlevélben a saját és a gyermek lakóhelyeként magyarországi címet jelölt meg, és a bíróság illetékességét a gyermek lakóhelyére alapozta. Az alperes ellenkérelmében elsősorban joghatósági kifogással élt. Alaki védekezése szerint a keresetlevelet a bíróságnak vissza kellett volna utasítania a Pp. 176. § (1) bekezdés a) pontja, illetve meg kell szüntetnie az eljárást a Pp. 240. § rendelkezése alapján.

- [72] Az alperes kifejezett joghatósági kifogása kapcsán a bíróságnak figyelembe kell vennie joghatósága hiányát. Ez pedig az eljárás hivatalból történő megszüntetésével jár a Pp. 240. § (1) bekezdés b) pont bb) alpontjára figyelemmel, amely szerint a bíróság az eljárást – annak bármely szakaszában – hivatalból megszünteti, ha magyar bíróság joghatósága egyetlen joghatósági ok alapján sem állapítható meg, ugyanakkor a joghatóság az alperes perbe bocsátkozásával megalapozható, de csak akkor, ha az alperes a bíróság joghatóságának hiányát nem kifogásolja.
- [73] Tartási ügyek kapcsán felmerült a más tagállamban hozott tartásdíjat megállapító határozat hazai sorsának a kérdése abban az ügyben⁸⁹, amelyben a magyar állampolgárságú felperes és szlovák állampolgárságú alperes Magyarországon kötött házasságát a Lévai Járásbíróság (Szlovákia) ítéletével felbontotta, és ugyanezen ítéletben a felek házasságából született gyermekeiket az alperes gondozásában helyezte el. Ezen túlmenően a bíróság kötelezte a felperest a gyermekek vonatkozásában tartásdíj megfizetésére, illetőleg rendelkezett a kapcsolattartás szabályozásáról. A felperes 2020. október 7. napján kereseti kérelmet terjesztett elő az alperessel szemben magyar bíróságon, amelyben a felperest terhelő gyermektartásdíj fizetési kötelezettségének és a megállapított kapcsolattartásnak a módosítását, csökkentését kérte. A bíróság a keresetlevelet joghatóság hiánya miatt visszautasította. Érdemes megjegyezni, hogy az eljárást bíróság döntése helyes, azonban annak indoka kiegészítésre szorul. A perbeli esetben a felperes keresete nem a tartásdíj megállapítására, hanem a tartási határozat megváltoztatására irányult. Ilyen esetben az Tartási rendelet 8. cikk (1) bekezdése korlátozza a joghatóságot, és az alaphatározatot hozó tagállam bírósága joghatóságának fennmaradásáról (perpetuatio jurisdictionis) rendelkezik, mindaddig, amíg a jogosult az alaphatározatot hozó tagállamban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel. Ez gyakorlatilag kizárólagos joghatóságot eredményez az alaphatározatot hozó tagállam számára. A hivatkozott rendelkezés szerint: Amennyiben egy határozatot egy olyan tagállamban vagy a 2007. évi hágai egyezmény egy olyan szerződő államában hoztak meg, amelyben a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, a kötelezett nem nyújthat be másik tagállamban a határozat módosítására vagy új határozat meghozatalára irányuló kérelmet addig, amíg a jogosult továbbra is abban az államban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amelyben a határozatot hozták. Ez esetben a joghatóság a tartásdíj tárgyában hozott határozat módosítására (8. cikk) sajátosan kizárólagos, hiszen perbe bocsátkozással is el lehet attól térni. Így csak az eljárás megszüntetése lehet helyes a Pp. 240. § (1) bekezdés b) pontjának megvalósulása esetében.

2 Alkalmazandó jog

2.1 Külföldi jog alkalmazása általában

- [74] Általánosságban megállapítható, hogy a külföldi jog alkalmazása a magyar joggyakorlatban a nemzeti és az uniós jogszabályokkal összhangban történik. A követett gyakorlatot jól

⁸⁸ Tapolcai Járásbíróság 4.P.20.291/2019.

⁸⁹ Balassagyarmati Járásbíróság 4.P.20.573/2020.

szemlélteti az az eset, amelyben a II. rendű alperes a Szerb Nemzeti Bank volt.⁹⁰ Az elsőfokú bíróság a magyar Igazságügyi Minisztériumon keresztül fordult jogsegélyért a Szerb Igazságügyi Minisztériumhoz a II. rendű alperes jogállásával kapcsolatban. A kapott tájékoztatás alapján úgy ítélte, hogy a II. rendű alperes külföldi állam szerve, ezért az Nmjtvr. 61/C. § c) pontja alapján magyar bíróság joghatósága kizárt. Érdekessége az ügynek, hogy a felperes az ilyen egyértelmű tájékoztatását követően még szakértő kirendelését is indítványozta a II. rendű alperes jogállása vonatkozásában, amit az I. fokú bíróság elutasított, amely elutasítást a másodfokú bíróság sem találta jogszabálysértőnek. Ebben az ügyben külföldi jog tartalmáról való tájékozódás az Nmjtvr. rendelkezéseinek megfelelően történt.

- [75] A külföldi jog alkalmazása, annak tartalma megállapítása kapcsán az elsőfokú bíróságnak az osztrák jog alapján kellett állást foglalnia abban a kérdésben, hogy a perrel érintett kölcsönszerződés részben vagy egészben érvénytelen. Ezzel összefüggésben a külföldi jogról való tájékoztatásról szóló 1968. június 7-ei Londoni Egyezmény 1. cikk (1) bekezdése alapján kereste meg a járásbíróság a külföldi központi hatóságot, aki a megkeresésére a külföldi jog tartalmáról részletes tájékoztatást adott. A Londoni Egyezmény rendszere alapján helyesen az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Államtitkárságának, mint magyar központi hatóság megkeresése útján teljesíthető a megkeresés, ez azonban a per elbírálását nem akadályozta, az osztrák hatóság válaszolt a kérdésre.⁹¹ Az ABGB tartalmát mind az első, mind a másodfokú bíróság értelmezte, abból az ítélete alapjául szolgáló következtetést vont le.
- [76] A közlekedési baleset miatt szükségessé vált orvosi beavatkozás keretében felmerült műhibával kárt okozó külföldi kórház alperessel szemben magyar állampolgár felperes által indított kártérítési perben eljáró bíróságok helytállóan a görög jogot alkalmazták, figyelembe véve a jogrendszer pusztá szabályai mellett annak elméletét és esetjogát is.⁹²
- [77] A magyar állampolgár felperes által a vétkesen csehországi közlekedési balesetet okozó károkozó külföldi felelősségbiztosítójával szemben vagyoni és nemvagyoni károk megtérítése iránt indított perben az eljáró bíróság részletesen kitért az alkalmazandó jog meghatározására, joghatóságát megalapozó indokolást ugyanakkor nem tartalmaz az ítélet. A másodfokú bíróság helytállóan utalt az Nmjtvr. 7. § (2) bekezdésére, amely szerint a bíróság a külföldi jogot annak saját szabályai és gyakorlata szerint értelmezi, kitérve arra is, hogy a külföldi jog alkalmazása csak akkor biztosított, ha a külföldi jog rendelkezéseit a külföldi jog kontextusában vizsgálja a bíróság, figyelemmel annak külföldi jogalkalmazási gyakorlatára is. Leszögezte, hogy az Nmjtvr. 66. §-ában foglalt rendelkezés, amely szerint a magyar bíróság eljárására a magyar eljárási jog alkalmazandó, nem jelentheti azt, hogy az elsőfokú bíróság az egyes kártérítési igényekről a Pp-ben biztosított mérlegelési jogkörében eljárva, a magyar kártérítési jogi szabályozás nyomán kialakult hazai joggyakorlatra támaszkodva hozhat döntést. Az elsőfokú bíróság viszont elmulasztotta a felek jogviszonyára alkalmazandó külföldi anyagi jog tartalmának megállapítása során a külföldi állam bírói gyakorlatának beszerzését és annak alkalmazását a jogvita elbírálása során, ezért az ítéletét a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte arra a következetes bírói gyakorlatra alapozva, amely szerint az alkalmazandó külföldi jog – a külföldi állam bírói gyakorlatával együtt történő – beszerzésének elmulasztása olyan lényeges eljárási szabálysértés, amely az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezését és a tárgyalás megismétlését teszi szükségessé.⁹³

⁹⁰ Fővárosi Törvényszék 26.G.41.487/2014/106. számú ítélete, amelyet a Fővárosi Ítéltábla 14.Gpkf.43.079/2019/2. számú határozatával bírált el.

⁹¹ Veszprémi Járásbíróság 16. P.21.644/2019/7/I.

⁹² Lásd: Fővárosi Törvényszék 9.P.24.487/2012/47. (2017. február 1.)

⁹³ Lásd: Fővárosi Törvényszék 48.Pf.633.313/2020/7. (2020. október 7.)

2.2 Szerződéses jogviszonyok

2.2.1 Jogválasztás

- [78] A hallgatólagos jogválasztás kérdésével magyar bíróságok elvi élel még nem foglalkoztak. Annyi bizonyos, hogy magyar bíróság előtti perindítás önmagában nem tekinthető egyben jogválasztásnak is, bár a Kódex hatálybalépése előtti joggyakorlatban bizonyos többlettényállási elemek megléte esetén a külföldi jog alkalmazásáról való lemondást a joggyakorlat kifejezett nyilatkozat hiányában is megállapította⁹⁴ (a Kódexben már szerepel az a lehetőség, hogy a felek közös nyilatkozatukkal mellőzni kérjék a külföldi jog alkalmazását). Ebben az időszakban a jogválasztás létrejöttét és érvényességét a bíróságok a szerződés egyéb elemeitől elkülönítve vizsgálták. A bíróság megállapítása szerint a felek között nem jött létre megállapodás a jogválasztásról akkor, ha a jogválasztási kikötést tartalmazó formanyomtatványt csak egyikük írta alá – függetlenül attól, hogy a szerződés a felek között egyéb tekintetben a teljesítéssel és elfogadással létrejött.⁹⁵ A jogválasztási kikötés érvényességét a magyar bíróságok korábbi gyakorlatában az Nmjtvr. 3. §-ára hivatkozással rendszerint az Nmjtvr. vagy általában a magyar jog alapján vizsgálják.⁹⁶ Ez nem összeegyeztethető a Róma I. rendelet 3. cikk (5) bekezdése alapján alkalmazandó 10., 11. és 13. cikkeivel, amelyek főszabály szerint a rendelet alapján alkalmazandó jog szabályai alapján írják elő a kikötés létrejöttének és érvényességének vizsgálatát.
- [79] Nem volt egységes a joggyakorlat abban, hogy a feleknek milyen módon és milyen pontossággal kell megjelölniük az alkalmazandó jogot. Egy esetben a bíróság a „horvát Ptk.” kikötését a horvát jog alkalmazása kikötésének tekintette, annak ellenére, hogy ilyen elnevezésű jogforrás a horvát jogrendszerben nincsen (a horvát kötelmi törvénykönyvet kellett alkalmazni).⁹⁷ Más esetben a bíróság azt a kikötést, hogy „a szerződésben nem szabályozott kérdésekben a magyar Ptk. rendelkezései irányadóak” nem tekintette érvényes jogválasztásnak arra hivatkozással, hogy a felek csak egy állam jogát köthetik ki a maga teljességében, nem pedig egy meghatározott jogszabály alkalmazását.⁹⁸ Ez utóbbi álláspont nem védhető. Természetesen a felek nem köthetik ki egy jogrendszer ellenében egy meghatározott jogszabály alkalmazását, vagyis, ha az adott jogviszonyra az adott jogrendszerben a kereskedelmi törvénykönyvet és nem a polgári törvénykönyvet kell alkalmazni, akkor a polgári törvénykönyv választása nem érvényesülhet. Ez azonban nem akadályozza annak, hogy a felek jogválasztását érvényesnek tekintsük a választott jogrendszer vonatkozásában, ami nyilvánvalóan közelebb áll a felek vélhető akaratához.⁹⁹
- [80] Az újabb magyar joggyakorlatban a szerződéses viszonyokra alkalmazandó jog kérdése leggyakrabban kölcsönszerződések vonatkozásában merült fel. Az egyik ügyben az a kérdés merült fel, hogy érvényes-e az osztrák jog alkalmazásának kikötése fogyasztói hitelszerződésben, amennyiben az lehetőséget ad a követelés 30 éven belül történő érvényesítésére. A magyarországi lakóhellyel rendelkező felperes és az ausztriai székhelyű bank közötti jogvita alapjául szolgáló általános szerződési feltételben a felek kikötötték: „Illetékesség: Valamennyi az ügyféllel megkötött finanszírozási szerződéssel összefüggésben keletkező jogvitában az osztrák jog alkalmazandó és a felek a következő bíróságok nem

⁹⁴ Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.214/2006/6. (EBH 2006.1520.), hivatkozva: ⁹⁴ BÓKA János: A Kúria és az ítélőtábla joggyakorlata a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelettel (Nmjtvr.) kapcsolatban II. rész – Az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdések. *Kúriai Döntések: Bírósági Határozatok*. 63. évfolyam, 2015/8. 886.

⁹⁵ Legfelsőbb Bíróság Pf.VIII.26.579/2001/5., hivatkozva: Bóka i.m. II. rész. 886.

⁹⁶ Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.120/2010/2., lásd Bóka i.m. II. rész. 886.

⁹⁷ Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.21.385/2013/2., lásd Bóka i.m. II. rész. 886.

⁹⁸ Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.577/2005/4., hivatkozva: Bóka i.m. II. rész. 886.

⁹⁹ Lásd teljes mértékben helytállóan: Bóka i.m. II. rész. 886.

kizárólagos illetékességében állapotnak meg: fogyasztók esetében a lakóhely, a szokásos tartózkodási hely, illetve a mindenkori szerződési nyilatkozat aláírása idején fennálló munkahely szerinti bíróság illetékes. Alapvetően az osztrák jog alkalmazandó. Amennyiben a dolog természetéből kifolyólag nem lehet az osztrák jogot alkalmazni, akkor a magyar jog a szubszidiárius.” A felperes keresetében elsődlegesen a végrehajtás megszüntetését kérte, arra hivatkozással, hogy a felmondás és a végrehajtási záradékolás iránti kérelem benyújtása között eltelt az 5 éves elévülési idő, ezért a végrehajtás megszüntetése indokolt. Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, mert a felperessel megkötött szerződésre az osztrák jogot kell alkalmazni, hiszen a szerződés megkötésekor ezt választották, az osztrák jog alapján követelése nem évült el. Az elsőfokú bíróság érvényesnek tekintette az osztrák jog kikötését, azt nem tekintette tisztességtelen szerződési kikötésnek, ezért a végrehajtás korlátozását nem látta indokoltnak, és a keresetet elutasította.¹⁰⁰

- [81] A másodfokú bíróság abból indult ki, hogy a jogválasztás egyedileg meg nem tárgyalt általános szerződési feltétel (Finanszírozási Keretfeltételek) alkalmazásával valósult meg, melyre tekintettel a fogyasztót különös jogvédelem illeti meg: vizsgálni kellett, hogy az általános szerződési feltételek megfelelnek-e a tisztességesség követelményének. A jogválasztás kikötése a másodfokú bíróság szerint nem volt érthető és nem volt világos, azonban a kikötés elhagyásával teljesíthető a szerződés: a jogválasztás helyett az Nmjtvr. 28/A.§ (1) bekezdése kerül alkalmazásra, melynek megfelelően a felek fogyasztói szerződésből eredő jogvitájának elbírálására a fogyasztó – a jelen esetben a felperes – lakóhelye szerinti jog kerül alkalmazásra, vagyis az 1959-es Ptk. Ennek következtében az alperes követelésének elévülésére a 30 éves elévülési idővel szemben az 5 éves időtartam az irányadó. Mivel az alperes követelése 2008. október 21. napján vált esedékessé, a végrehajtás elrendelését pedig 2014. október 14-én, az 5 éves elévülési idő elteltét követően kérte és nem hivatkozott az elévülést megszakító körülményre, a másodfokú bíróság alaposnak találta a felperes elsődleges, elévülésre alapított végrehajtás megszüntetése iránti keresetét.¹⁰¹
- [82] A Kúria ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy a jogválasztásnak kifejezettnek, vagy a szerződés rendelkezéseiből, illetve az eset körülményeiből kellő bizonyossággal megállapíthatónak kell lennie, és jogválasztás hiányában az Nmjtvr. 28/A.§ (1) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni. A felek jogválasztása ugyanakkor nem eredményezheti azt, hogy a fogyasztót megfosztják azon ország jogának kötelező szabályai által biztosított védelemtől, ahol például a szokásos tartózkodási helye található, hiszen a szerződési jog fogyasztóvédelmi szabályai feltétlen érvényesülést kívánnak, függetlenül a felek által szerződésükre választott jogtól. E szabályok azonban teljesen nem zárják ki a választott jog alkalmazását, csupán annyiban, amennyiben e jog egyes rendelkezései a magyar fogyasztóvédelmi szabályokkal ellentétesek. Ilyen részleges összeütközés esetében a magyar fogyasztóvédelmi szabályokat kell alkalmazni a választott külföldi jog érintett rendelkezései helyett. Nem kizárt az sem, hogy ha a fogyasztóra nézve kedvezőbb a választott külföldi jog fogyasztóvédelmi szabálya, akkor azt alkalmazzák a szerződésre. Hangsúlyozta azonban a Kúria: a követelések elévülésére vonatkozó jogszabályi rendelkezés nem tekinthető fogyasztóvédelmi szabálynak. Általános jogelv az, hogy az időmúlás következtében bizonyos követelések bírói érvényesítésének megszűnik a lehetősége. A Kúria tehát a jogválasztási kikötést érvényesnek tekintette, ezért úgy fogalmazott, hogy a felek jogvitájának elbírálására nem az 1959-es Ptk., hanem az ABGB rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni, melynek következményeként az alperes követelése nem évült el, és a felperes elleni végrehajtás megszüntetése elévülés miatt nem indokolt.¹⁰²
- [83] Megjegyezzük, hogy a jogválasztási kikötés tisztességtelenségére vonatkozóan hivatkozható lett volna az Európai Unió Bíróságának C-191/15. sz. Verein für Konsumenteninformation

¹⁰⁰ Ráckevei Járásbíróság 27.P.20.441/2018/18.

¹⁰¹ Budapest Környéki Törvényszék 10.Pf.20.685/2019/8.

¹⁰² Kúria Pfv.I.20.389/2020/7.

kontra Amazon EU Sàrl ügyben 2016. július 28-án hozott ítélete és a Kúria 3/2011. (XII. 12.) PK vélemény 3. pontja.

- [84] A Kúria Pfv.I.20.919/2015/6. számú ítéletéhez rendkívül hasonló tényállású ügyben felmerült nemzetközi magánjogi kérdés az osztrák jog alkalmazását kikötő jogválasztási klauzula érvényességére vonatkozott. A felperes a bíróság felhívása ellenére sem tudta bizonyítani, hogy az osztrák jog kikötésére kizárólag a fogyasztói jogok megkerülése céljából került sor, annak érdekében, hogy az alperes kivonja a garanciális szabályokat tartalmazó magyar szabályozás alól a fogyasztónak minősülő felperest. Miután a felperes felhívás ellenére sem jelölte meg azt az osztrák anyagi jogi szabályt, amelyre hivatkozással a végrehajtás megszüntetését kérhetné, az alaptalan keresetet elutasította.¹⁰³
- [85] A felperes fellebbezését elbíráló másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét. Egyetértett az elsőfokú bíróság által megállapított tényállással, döntésével és annak jogi indokaival is.¹⁰⁴
- [86] A Kúria egyetértett egyetért az első- és másodfokú bíróságok érdemi döntésével, álláspontjával és a határozatokban kifejtett indokokkal. A Kúria érvényes jogválasztásnak tekintette az osztrák jog kikötését. A felülvizsgálati kérelem indokai kapcsán a Kúria foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a Nmjtvr. 8.§ (1) bekezdésében nevesített csalárd kapcsolás megvalósult-e az osztrák jog kikötésével és osztotta a perben eljáró bíróságok e körben kifejtett álláspontját és annak indokait. Kimondta, hogy nem tévedett abban a másodfokú bíróság, hogy a csalárd kapcsolás jogszabályi feltételeinek fennállását a felperesnek bizonyítania kellett volna, ez nem szűkíthető le jogértelmezési kérdésre, ugyanakkor a szabad bírói mérlegelés körébe tartozó kérdés annak eldöntése, hogy a csalárd kapcsolás megállapítható-e. A bíróságok helyesen mérlegelték a releváns tényeket és körülményeket: a jelen esetben nem állapítható meg a csalárd kapcsolás, mert a valóságos külföldi elemek döntő súllyal jelentek meg a létrejött jogügylet kapcsán. Az alperes helytállóan hangsúlyozta annak jelentőségét, hogy nem csupán az alperes személye a külföldi jog alkalmazásának indoka, hiszen a megállapodás további, lényeges tartalmi elemeiben is Ausztriához kapcsolódik. A Kúria álláspontja szerint a hitelszerződés VI.19. pontjába foglalt kikötés, amely szerint „a kölcsönszerződése alapvetően az osztrák jog alkalmazandó, amennyiben a dolog természetéből kifolyólag nem lehet az osztrák jogot alkalmazni, akkor a magyar jog szubszidiárius”, nem minősül érvénytelen szerződéses kikötésnek: érthető, egyben megfelel az uniós elvárásoknak és előírásoknak is. Az idézett kikötés „általános” szóhasználatát az fejezi ki, hogy a szerződés általános tartalmi kérdéseire (így például a szerződés érvénytelenségének megítélésére) az osztrák jog, az osztrák Polgári Törvénykönyv (ABGB) rendelkezései alkalmazandók, ha azonban azt az uniós előírások, illetőleg az osztrák vagy a magyar jog egyes szabályai ezt elrendelik, a VI.19. pont lehetővé teszi, hogy egyes „speciális” kérdésekre (például a végrehajtásra) a bíróságok mégis a magyar jogot alkalmazzák.¹⁰⁵
- [87] Megjegyezzük, hogy mindkét ismertetett esetben a lényeges nemzetközi magánjogi kérdés úgy is felmerülhetett volna – amire a felek nem hivatkoztak és így az eljáró bíróságok sem vizsgálták –, hogy a Ptk. elévülési szabályai, azon belül is a 325. § (2) bekezdés (amely szerint a felek az ötéves törvényi határidőnél rövidebben megállapodhatnak, hosszabban nem) imperatív, a közrend fogalmába tartozó rendelkezésnek minősülnek-e. Ennek a kérdésnek a megválaszolása azért különösen fontos, mivel az Nmjtvr. szerint (és az Nmjtv. alapján is) az alkalmazandó jog megtagadásához vezet a külföldi jog rendelkezésének esetleges magyar közrendbe ütközése. A kereskedelmi ügynöki szerződéssel kapcsolatos egyik jogvitában a felek utólagos jogválasztással éltek. Bár eredetileg a perbeli megbízási szerződés 11. pontjában a szerződésben nem szabályozott kérdésekben az érvényes BGB, azaz a német polgári törvénykönyv és a

¹⁰³ Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 14.P.III.20.986/2014.

¹⁰⁴ Fővárosi Törvényszék 47.Pf.639.898/2014/5.

¹⁰⁵ Kúria Pfv.I.20.919/2015/6.

tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló 86/653/EGK tanácsi irányelv szabályait rendelték alkalmazni, a perfelvételi tárgyaláson egyezően úgy nyilatkoztak, hogy a jogvita magyar jog alapján történő elbírálását kérik. Az eljáró bíróság (másodfokon helybenhagyott) kifejtése szerint a Róma I. rendelet 3. cikk (2) bekezdése alapján a felek bármikor megállapodhatnak abban, hogy a szerződést a korábban – az e cikk szerinti korábbi jogválasztás, illetve az e rendelet más rendelkezései alapján – irányadó jog helyett egy másik jog rendelkezései alá vonják, az Nmjt. 50. § (2) bekezdése szerint pedig jogválasztásra legkésőbb a perfelvételi szakban, a bíróság által megállapított határidőn belül van lehetőség. Minderre figyelemmel, a felek utólagos jogválasztása alapján a bíróság a jogvitát helytállóan a magyar jog alapján bírálta el.¹⁰⁶

- [88] Az ítéletek elemzése alapján megállapítható, hogy az elsőfokú bíróságok sok esetben túlindokoltan, bonyolult módon közelítik meg a Kódex, illetve az Nmjtvr. és a Róma I. rendelet szabályanyagát és annak összefüggéseit. Tendenciaszerűen az látszik, hogy a nemzetközi magánjogi kapcsolóelv alkalmazásának indokolása körében, a nemzetközi kollíziós magánjog szinte teljes általános részi tematikáját indokolni törekszik az elsőfokú bíróság. A felülbírálat körében született másodfokú határozatok között azonban sokkal szikárabb indokolások olvashatóak.
- [89] Egy magánszemélyek közötti kölcsönügylettel összefüggő nemzetközi magánjogi elemet tartalmazó esetben a felek nehezen értelmezhető módon: „az európai jog kizárólagos alkalmazását” kötötték ki. Erről az elsőfokú bíróság magabiztosan és helyesen megállapította, hogy nem lehet az alkalmazandó jog meghatározásának alapja, így választott jog hiányában – a másodfokú bíróság által helybenhagyottan is helyesen – arra a következtetésre jutott, hogy a Róma I. rendelet alkalmazása az irányadó.¹⁰⁷ Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint kölcsön nyújtása esetén – konkrét kapcsolóelv hiányában – annak a félnek a jogát kell alkalmazni, akinek a jellegadó szolgáltatás nyújtásra van kötelezettsége [Róma I. rendelet 4. cikk (1) bekezdés b) pont].
- [90] A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság által az alkalmazandó jog meghatározásához felhívott Róma I. rendelet II. Fejezet 4. cikk (1) bekezdés b) pontja nem volt alkalmazható, mert a kölcsönszerződés nem a rendelet fogalomhasználatának megfelelő szolgáltatás nyújtását takarja. Az alkalmazandó jog a Róma I. II. Fejezet 4. cikk (2) bekezdés alapján határozandó meg, mely ugyanakkor az elsőfokú bíróság által meghatározott eredményre vezetett. A Róma I. rendelet II. Fejezet 4. cikk (2) bekezdés alapján jogválasztás hiányában a kölcsönszerződésre azon ország joga irányadó, ahol a szerződés jellegéből adódó teljesítésre kötelezett félnek a szokásos tartózkodási helye található. Minthogy az alperes és jogelődje magyar állampolgár, az alperes Magyarországon rendelkezik tartózkodási hellyel, magyar bíróság előtt perelhető. Az alperes jogelődjével kötött kölcsönszerződés alapján az osztrák állampolgár, Ausztriában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező a szerződés jellegéből adódó teljesítésre kötelezett felperesi félre tekintettel az osztrák jog alkalmazandó, mivel a szerződő felek más jogot nem választottak.¹⁰⁸
- [91] A Kúria álláspontja is az volt, hogy az Kódex 7. § (1) bekezdése alapján a külföldi jogot hivatalból kell alkalmaznia, ennek eredményeként a Róma I. rendelet 2. fejezete lesz irányadó a kapcsoló elv meghatározására. Ennek eredményeként a jellegadó szolgáltatás elvéhez eljutva a Róma I. rendelet 4. cikk (1) bekezdés b) pontja figyelembevételével az osztrák jogot tartotta alkalmazhatónak.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Keszthelyi Járásbíróság 4.G.20.074/2019. (2019. július 19.) és Zalaegerszegi Törvényszék 3.Gf.40.101/2019. (2020. február 5.)

¹⁰⁷ Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 6.PXX.21.637/2016/78/I.

¹⁰⁸ Fővárosi Törvényszék 43.Pf.632.341/2019/4.

¹⁰⁹ Kúria Pfv.I.20.211/2020/3.

- [92] Egy másik esetben a felperes, aki egy osztrák pénzügyintézet és a magyar állampolgárságú alperes között zálogjogból való kielégítés türéseire kötelezés iránt volt per folyamatban. A pénzügyintézet jogelődje kölcsönszerződést kötött a I-II. rendű alperesi beavatkozókkal, mely szerződésre az osztrák jog szabályi voltak alkalmazandóak, míg az ezt biztosító keretbiztosítéki zálogjogot szabályozó szerződésre a magyar jog. Helyesen értékelték az eljáró bíróságok, hogy lényeges nemzetközi elemet tartalmazó tényállás merült fel az ügyben. A kölcsönszerződést tartalmazó közjegyzői okiratban ugyan nem, de az annak részévé vált Finanszírozási Keretfeltételek és Általános Üzletfeltételek megnevezésű okiratok tartalmazták azt, hogy az osztrák jog alkalmazandó. Az elsőfokú bíróság az Nmjtvr. 24. §-ára hivatkozással, kikötött jogként az osztrák jogot alkalmazta.¹¹⁰
- [93] A felek a szerződést 2005. augusztus 04. napján kötötték, így a szerződés megkötésének időpontjára vonatkoztatva az Nmjtvr. 24. §-a alapján jutott a kikötött alkalmazandó jog alkalmazásához, a fellebbezési eljárás során e kérdést a felek nem fellebbezték meg, ezért a joghatóság jogalapjának felülbírálatára ebben az összefüggésben nem került sor.¹¹¹
- [94] Komplex nemzetközi magánjogi kérdés merült fel abban az ügyben¹¹², amelyikben az 1959-es Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján egy osztrák bank által nyújtott bankkölcsönszerződéshez kapcsolódó magyar közjegyzői okiratba foglalt tartozáselismerő nyilatkozat létre nem jött, jogszabályba ütközés okán való érvénytelensége volt a kérdés. A kölcsönszerződésre a felek az osztrák jogot, és osztrák bíróság joghatóságát kötötték ki.
- [95] A felperes arra hivatkozott, hogy az Nmjtvr. 25., 29. és 30. §-aiba ütközik a tartozáselismerő nyilatkozat, amelyre a Ptké. 1. § a) pontja alapján az 1959-es Ptk. rendelkezései az irányadóak.
- [96] Az eldöntendő kérdés az volt ebben az ügyben, hogy a magyar közjegyző joghatályos, végrehajtható, érvényes közokiratot hozhat-e létre akkor, ha az adós tartozáselismerése (egyoldalú kötelezettségvállalása) osztrák bankkal osztrák jog alapján kötött szerződésen alapszik, azaz a kérdés a közjegyző joghatósága volt. Ennek a kérdésnek a megítélése során a bíróság szerint abból kellett kiindulni, van-e olyan uniós jogi norma, nemzetközi szerződés vagy belföldi jogszabály, amely ezt kifejezetten tiltja. Az elsőfokú bíróság szerint az Nmjtvr. 62. § alapján a felperes által felhívott jogszabályok sérelme (Nmjtvr.) az első és a második kereseti kérelmével összefüggésben nem állt fenn, a tartozáselismerő nyilatkozat magyar közjegyző előtt, magyar jogszabályok alapján érvényesen volt megtehető a felperes (és a II. rendű alperes) által. A harmadik kereseti kérelmében a felperes a közjegyzőnek az eljárását vitatta, miszerint a Kjtvt. 2. §-a, 120-129. §-ai és 131. §-a megsértésével foglalta közokiratba a tartozáselismerő nyilatkozatot. Mindezt a joghatóság és az osztrák jogi ismeretek hiányára alapozta. Megítélése szerint a közjegyző a Kjtvt. 114. § (1) bekezdése alapján csak nyelvi jogokkal ruházható fel, de azzal nem, hogy másik állam jogát alkalmazza. E vonatkozásban helyesen mutatott rá a bíróság, hogy ez az álláspont kifejezetten ellentétes az Nmjtvr. 5. §-ában írtakkal, illetőleg ilyen kizáró rendelkezést a Kjtvt. nem tartalmaz. A bíróság vagy hatóság a külföldi jogot köteles alkalmazni. Amennyiben a bíróság vagy hatóság a külföldi jogot nem ismeri és a tevékenysége során az jelentőséggel bír, úgy a külföldi jogról tájékozódnia kell, amelynek különféle módjait az Nmjtvr. is ismeri.
- [97] A kereskedelmi ügynöki szerződéssel kapcsolatos egyik jogvitában a felek utólagos jogválasztással éltek. Bár eredetileg a perbeli megbízási szerződés 11. pontjában a szerződésben nem szabályozott kérdésekben az érvényes BGB, azaz a német polgári törvénykönyv és a tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról szóló 86/653/EGK tanácsi irányelv szabályait rendelték alkalmazni, a perfelvételi tárgyaláson egyezően úgy nyilatkoztak, hogy a jogvita magyar jog alapján történő elbírálását kéri. Az eljáró bíróság (másodfokon helybehagyott) kifejtése szerint

¹¹⁰ Veszprémi Járásbíróság 16.P.21.644/2019/7/I.

¹¹¹ Veszprémi Törvényszék 2.Pf.20.388/2020/4.

¹¹² Miskolci Törvényszék 13.P.20.916/2019/24., Kúria Gfv.VII.30.392/2020/2.

a Róma I. rendelet 3. cikk (2) bekezdése alapján a felek bármikor megállapodhatnak abban, hogy a szerződést a korábban – az e cikk szerinti korábbi jogválasztás, illetve az e rendelet más rendelkezései alapján – irányadó jog helyett egy másik jog rendelkezései alá vonják, az Nmjtvt. 50. § (2) bekezdése szerint pedig jogválasztásra legkésőbb a perfelvételi szakban, a bíróság által megállapított határidőn belül van lehetőség. Minderre figyelemmel, a felek utólagos jogválasztása alapján a bíróság a jogvitát helytállóan a magyar jog alapján bírálta el.¹¹³

- [98] A *lényeges külföldi elem megléte* volt a nemzetközi magánjogi kérdés abban a kártérítési ügyben,¹¹⁴ amelyben a polgári jogi értelemben károkozó belföldi pénzintézet felperes élt igényrel a büntetőjogi értelemben károkozó belföldi magánszemély alperesekkel szemben, akik különféle bűncselekmények elkövetésével kárt okoztak a felperesnél értékpapír számlát vezetett belföldi ügyfélnek. A károsult jogutódjának (szintén belföldi gazdasági társaság) kárát felperes egyezség keretében megtérítette. A lényeges külföldi elem a felperes külföldi tulajdonosa által egy svájci biztosítóval kötött, a leányvállalatokat is lefedő csoportos biztosítási szerződésre a felek által kikötött külföldi jog (Anglia és Wales joga) volt. A csoportos biztosítási szerződés alapján a felperes (mint biztosított leányvállalat) által a károsultnak kifizetett összeg 55%-át a biztosító a felperesnek kifizette, azonban a biztosítási szerződés alapján ezen összeg tekintetében nem lépett a felperes helyébe, hanem a követelés jogosultja továbbra is a felperes maradt, utólagos elszámolási kötelezettség mellett a biztosító felé. Mivel a felperes a biztosító által neki megtérített összeget is követelte az alperesektől, ezért a biztosítási szerződésre alkalmazandó jog ismerete nélkül nem lehet eldönteni azt, hogy a felperes ezt az igényét érvényesítheti-e az alperesekkel szemben, vagy csak a biztosító által nem fedezett kár megtérítésére tarthat igényt. Az elsőfokú bíróság a lényeges külföldi elemnek *nem tulajdonított jelentőséget*, így sem a külföldi jog tartalmának megismeréséről, sem annak alkalmazásáról nem rendelkezett, ezért a fellebbviteli bíróság új eljárásra utasította az elsőfokú bíróságot.
- [99] A megbízási szerződésben szereplő *kifejezett jogválasztás* alapján, amely a Liechtensteini Hercegség jogára mutatott, a bíróság a Liechtensteini Hercegség „általános polgári törvénykönyvét” alkalmazta.¹¹⁵ Az ítélet összefoglalójában szereplő azon megfogalmazásból, hogy „[a] peres felek nem járultak hozzá a magyar jog alkalmazásához”, az a következtetés vonható le, hogy a bíróság a kifejezett jogválasztás ellenére is feltehetően megkísérelte a peres feleket a magyar jog alkalmazásának lehetőségére felé terelni – sikertelenül.
- [100] Az angol jogra mutató *jogválasztás* (akár *kifejezett*, akár *hallgatólagos*; illetve a teljes szerződésre vonatkozó vagy *részleges*) megléte, vagy a jogválasztás hiányában alkalmazandó jog volt a központi kérdése annak az ügynek¹¹⁶, amelynek tényállása szerint a szerződő felek 2003-ban megállapodtak egy Budapesten futó ingatlanfejlesztési projekt kivitelezésében való együttműködésben. A projekt 2008-ban történt lezárulta után, 2012-ben a felek megállapodást, egyezséget kötöttek, amely tartalmát tekintve a szerződés végrehajtásából fakadó elszámolást tartalmazta közöttük, pénzfizetés, ingatlanok tulajdonjogának átruházása és kezességvállalás tárgyban. Utóbb Londonban indult jogvita a felek között ezen utóbbi megállapodás egyes pontjai alapján, azonban a londoni Felsőbírósági Kancelláriai Kollégium 2016-ban kinyilvánította, hogy nincsen illetékessége (joghatósága) a megállapodás meghatározott két (9. és 10.) pontjával kapcsolatos vitában, bár a megállapodás fennmaradó részére nézve eljárhat, és azokban a kérdésekben érdemi határozatot is hozott. A központi nemzetközi magánjogi kérdés az *alkalmazandó jog meghatározása* volt. Ugyan a szerződés kifejezett jogválasztást nem tartalmazott, azonban az angol bíróság nyilatkozta a feleket az alkalmazandó jogról,

¹¹³ Keszthelyi Járásbíróság 4.G.20.074/2019. (2019. július 19.) és Zalaegerszegi Törvényszék 3.Gf.40.101/2019. (2020. február 5.)

¹¹⁴ Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.815/2020/15-II., Fővárosi Törvényszék 70.P.25.245/2016/93.

¹¹⁵ Budai Központi Kerületi Bíróság 6.P.23.085/2018.

¹¹⁶ Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.753/2019/4., Fővárosi Törvényszék 27.P.22.918/2018/45.

akik egybehangzóan az angol jogot jelölték meg. A magyar bíróság előtt a kérdés az volt, hogy ez a nyilatkozat az egész szerződésre kiterjedő kifejezett vagy hallgatólagos jogválasztásként értékelhető-e. A magyar bíróság mindenesetre a helyzetet a *részleges jogválasztás* esetének értékelte (*dépeçage*), abból kiindulva, hogy az angol bíróság eljárása nem a szerződés egészére vonatkozott. Az angol jogra vonatkozó hallgatólagos jogválasztás megállapításához az alperesek több meggyőző érvet vonultattak fel (pl. az egyezség megkötésének helye, nyelve, az angol jog használata a londoni eljárásban, a felek nyilatkozatai, a feleknek a magyar jogra vonatkozó hiányzó ismerete), amelyeket azonban a felperesek hasonlóan meggyőző érvekkel hártottak el. Szem előtt tartva a Róma I. rendelet 1. cikk (1) bekezdésének „kellő bizonyossággal” magas bizonyossági mércéjét (a bíróság az angol nyelvű „clearly demonstrated” fordulatot is idézte), a bíróság nem tartotta megállapíthatónak a hallgatólagos jogválasztás megtörténtét. A bíróság egyben kizárta az egyik félnek a *hipotetikus jogválasztásra* vonatkozó érvelését.

- [101] *Egymással összefüggő szerződések* és a Róma I. rendelet *időbeli hatálya* felmerült a fentebb már hivatkozott, lengyel importőr forgalmazói szerződéséhez kapcsolódó kezességgel kapcsolatos jogvitában is.¹¹⁷ A bíróság helyesen választotta el a forgalmazói szerződésre alkalmazandó jogot az ahhoz kapcsolódó kezességi szerződésre alkalmazandó jogtól, a két szerződésben szereplő, más-más jogrendszerre (osztrák/magyar) mutató jogválasztás alapján. Ugyanakkor a bíróság elmellőzte azt a tényt, hogy a forgalmazói szerződés 2005-ben, a kezességvállalásról szóló megállapodás pedig 2006. január 27-én kelt, megelőzve mind a Róma I. rendelet, mind a Római Egyezmény alkalmazásának kezdő időpontját. Az ítélet párhuzamosan hivatkozik mind az Nmjtvr.-re, mind a Róma I. rendeletre.
- [102] A külföldi (szlovák) gazdasági társaság nevében eljáró *álgépviselővel* kapcsolatosan kellett dönteni egy ügyben¹¹⁸ többek között arról, hogy a szlovák cégjegyzékbe milyen módon kerül adat és annak nyilvánosságra hozatala milyen joghatással jár. Az ügyben az álgépviselő bejegyzése minden valószínűség szerint hamisított okiraton nyugodott. A bíróság a szlovák jog alapján tisztázta a képviselő cégjegyzékbe történő felvételének joghatását. Arra a kérdésre azonban, hogy az álgépviselő által tett nyilatkozat érvényesen létrejött-e, az milyen esetben köti a képviselt személyt harmadik személyek felé, az *alkalmazandó jog vizsgálata nélkül* a Ptk. 6:14. § (1) bekezdését alkalmazta. Az ügyben külföldi jog tartalmának megállapítása is felmerült (amelynek tartalmát a bíróság a szlovák bíróságtól – a Pozsonyi I. Járásbíróságtól és szlovák cégbíróságtól – szerezte be).
- [103] Az *eljárás során tett jogválasztás* volt a lényeges nemzetközi magánjogi kérdés abban a szerződéses jogvitában, amelynek felperese osztrák biztosításközvetítő cég, alperese magyar biztosítási ügynök volt. „Az alkalmazandó jog a magyar jog a felek peres eljárásban tett, jogválasztásra vonatkozó egybehangzó nyilatkozata alapján. A felperes a 7. jegyzőkönyv 1. oldalán szereplő nyilatkozatában kérte a magyar jog alkalmazását, az alperes a 10. sorszám alatti beadványában ezzel egybehangzóan kérte, hogy kizárólag a magyar jog kerüljön alkalmazásra.”¹¹⁹ Az ügyben az EUMSZ, valamint a biztosítási tevékenységre vonatkozó osztrák és magyar közjogi szabályok előírásai is felmerültek, mint a biztosításközvetítői szerződés, valamint a közvetített biztosítási szerződések érvényességének előkérdése. Hasonlóan az előző üggyhez, a belga eladó és magyar vevő között üvegipari fúró-maró gépre kötött szerződésből fakadó jogvitában is *jogválasztásnak* értékelte a bíróság a feleknek a *jogvita során tett egybehangzó nyilatkozatát*: „[a] bíróság a jogvita eldöntése során a magyar polgári jog szabályait alkalmazta a felek jogválasztása alapján, mivel a peres felek 10. sorszámú beadványukban közös kérelmet terjesztettek elő a magyar jog alkalmazására.”¹²⁰

¹¹⁷ Fővárosi Törvényszék 31.G.42.206/2012/102., Fővárosi Ítéletábla 20.Gf.40.063/2017/13/II.

¹¹⁸ Gyulai Törvényszék 5.P.20.411/2016.

¹¹⁹ Győri Járásbíróság P.21.878/2013/93. Győri Törvényszék 2.Pf.20.085/2017/4.

¹²⁰ Győri Járásbíróság P.21.711/2015.

[104] Két esetben ugyanabban az ítéletben több jogalkalmazási aggály is megfogalmazható volt a nemzetközi magánjogi kérdések elbírálását illetően. Az első ilyen ügyben¹²¹ egyrészt ugyanazon felek között ugyanabból a megállapodásból fakadóan külföldön (Londonban) bíróság már határozatot hozott, amely azonban a megállapodás két pontjával összefüggésben nem rendelkezett joghatósággal, ezek a pontok kerültek magyar bíróság elé. A londoni bíróság ítéletének a magyar bíróság előtti joghatására vonatkozóan a bíróság az Nmjtvr. 65. §-át hivatkozta, a kérdést eldöntő Brüsszel Ia. rendelet helyett. Másrészt, a per alapja egy olyan, 2012-ben kötött egyezség volt, ami egy 2003-ban kötött szerződés teljesítésével összefüggésben rendezte a felek közötti elszámolást. Az eredeti szerződés 2008. decemberében végleg teljesedésbe ment, ami azt jelenti, hogy a bíróság egy olyan szerződéses jogvitára alkalmazta a Róma I. rendeletet, ahol nemcsak hogy az eredeti szerződést kötötték 2009. december 17-e előtt (lásd Róma I. rendelet 28. cikk), hanem könnyen elképzelhető, hogy az eredeti szerződés teljesedésbe is ment 2008. december 17-e előtt (a szerződés megszűnésének pontos napja nem szerepel az ítéletben). A bíróság azt a 2012-ben kelt egyezséget, amely a 2003-ban kelt és 2008-ban végleg teljesedésbe ment szerződésből származó elszámolási viszonyt rendezte, önálló szerződésnek értékelte, és így a Róma I. rendeletet alkalmazta rá. Ugyanezt a megállapodást az egyik szerződő fél „csak egy jogi jelentőséggel nem bíró, barátok közötti, jó szándékú, a felek szándékát kifejező levél”-nek minősítette, míg az elsőfokú bíróság „az eredeti jogviszonyuk tartalmának közös megegyezéssel történő módosításának” tekintette. Véleményünk szerint – különösen az EUB C-135/15, Nikiforidis (ECLI:EU:C:2016:774, ítélet) ügyben kelt határozatának analógiájára – a fellebbviteli bíróság értelmezése, amely szerint az ugyanazon felek között kötött szerződésből fakadó elszámolási kérdésekre kötött egyezség a Róma I. rendelet céljából önálló szerződésnek minősül, legalábbis vitatható. Megjegyzendő, hogy ugyanebben az ügyben az elsőfokú bíróság úgy rendelkezett, hogy „utólagosan’ és ’hallgatólagosan’ nem lehet jogot választani” – a hibát a fellebbviteli bíróság felismerte és korrigálta.

[105] A másik olyan ügyben,¹²² ahol több probléma is felmerült a nemzetközi magánjogi szabályok alkalmazásával kapcsolatosan – a problémák első fokon merültek fel, a másodfokú ítélet az elsőfokú ítéletet helybenhagyta – a bíróság nem érzékelte, hogy mindkét szerződés a Róma I. rendelet alkalmazásának kezdő időpontja előtt (2005-ben és 2006-ban) kelt, azonban a Róma I. rendeletre (is) hivatkozott ítéletében. Ugyanez az ítélet a kezes alperes képviseleti jogára és az álképviselő eljárásának joghatására nézve nem foglalkozott az alkalmazandó jog meghatározásával, bár mivel az alperesnek a tényállás szerint a lengyel importőr cégben korábban tulajdonrésze, az osztrák tulajdonossal pedig folyamatos üzleti kapcsolata volt, a kérdés feltétele indokolt lett volna (az alperes honossága nem derült ki az ítélet ismertetéséből). A szlovák álképviselő fentebb elemzett ügyében¹²³ a bíróság példaértékűen beszerezte és értelmezte a külföldi (szlovák) jogot a képviseleti jognak a szlovák cégnyilvántartás rendszerébe történő bekerülése és a bejegyzés joghatásai körében. Azonban amikor az álképviselő nyilatkozatának érvényessége, joghatása kérdésében kellett dönteni, akkor megállapította, hogy a Róma I. rendelet 1. cikk (2) bekezdés értelmében „azon kérdés eldöntése, hogy harmadik személy irányában a képviselő kötelezheti-e azt a személyt, akinek a nevében eljár” nem tartozik a rendelet hatálya alá, és automatikusan a Ptk. 6:14. § (1) bekezdésének az álképviseletre vonatkozó szabályát alkalmazta, anélkül, hogy az erre a kérdésre alkalmazandó jogról a Róma I. rendeleten kívül döntött volna. (Az iratokból nem derül ki, hogy ebben a kérdésben egyébként a kapcsolóelv a magyar joghoz vezetett volna-e). Ugyanebben az ügyben paradox módon érvényesült a szlovák bírósággal/igazságügyi minisztériummal való kapcsolattartás. Az derült ki a periratokból, hogy a magyar bíróság közvetlen – a Londoni

¹²¹ Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.753/2019/4. Fővárosi Törvényszék 27.P.22.918/2018/45.

¹²² Fővárosi Törvényszék 31.G.42.206/2012/102., Fővárosi Ítéltábla 20.Gf.40.063/2017/13/II.

¹²³ Gyulai Törvényszék 5.P.20.411/2016.

Egyezmény rendszerét megkerülő – megkeresésére a szlovák bíróság részletes választ adott a szlovák jog tartalmáról, noha arra feltehetően nem lett volna köteles. Ugyanakkor a bizonyításvétel tárgyában a 1206/2001/EK rendelet alapján küldött megkeresésekre sem a szlovák bíróság, sem a szlovák igazságügyi minisztérium (mint központi szerv) nem reagált, pedig arra köteles lett volna; és végül csak a magyar igazságügyi minisztérium közbenjárása után érkezett meg a válasz.

- [106] Két esetben is alkalmazta a bíróság a Róma I. rendeletet 2009. december 17. előtt kelt szerződésre,¹²⁴ ráadásul a problémát a fellebbviteli bíróságok sem érzékelték. Két esetben merült fel az álképviselő jognyilatkozatának érvényességével, joghatásával kapcsolatos kérdés,¹²⁵ és bár a bíróságok mindkét esetben érzékelték a külföldi elemeket a tényállásban, ezzel a kérdéssel összefüggésben egyik esetben sem vizsgálták az alkalmazandó jogot.

2.3 Bécsi Vételi Egyezmény

- [107] A Kódex 2. §-a kizárja az Nmjtvt. alkalmazását olyan kérdésben, amelyet nemzetközi szerződés szabályoz (a nemzetközi szerződések tekintetében azonos tartalmú rendelkezés szerepelt az Nmjtvt. 2. §-ában). A jogszabályhely elsősorban nem elméleti, hanem gyakorlati problémákat vet fel. A bíróságoknak esetenként gondot jelent annak megállapítása, hogy létezik-e a felmerülő kérdésre vonatkozó nemzetközi szerződés, többoldalú szerződés esetén az adott időállapotban mely államok voltak annak részesei, illetve ütköző nemzetközi rezsimek esetén melyik lesz az irányadó norma.¹²⁶
- [108] Nemzetközi szerződés alkalmazása esetén a nemzetközi szerződésben szereplő fogalmak értelmezését is a nemzetközi szerződés szövege és célja alapján kell elvégezni, a magyar nemzetközi magánjog fogalommeghatározásai nem irányadóak.¹²⁷ Abban az esetben, ha valamely – egyébként hatálya alá tartozó – jogkérdésről a nemzetközi szerződés nem tartalmaz rendelkezést és nem szabályozza a joghézag kitöltésének módját sem, akkor az adott jogkérdésre a magyar nemzetközi magánjogi jogszabály által kijelölt jog szabályait kell alkalmazni.¹²⁸
- [109] Speciális kérdéseket vetett fel a Bécsi Vételi Egyezmény¹²⁹ és az Nmjtvt., illetve a Róma I. rendelet viszonya, mivel a magyar bírói gyakorlatnak nem sikerült egységes álláspontot kialakítania a Bécsi Vételi Egyezmény közvetlen (autonóm módon, egységes anyagi jogi szabályozóként történő) vagy közvetett (az Nmjtvt. által meghatározott jogrendszer részeként történő) érvényesülése tekintetében. A joggyakorlat hajlott arra, hogy a közvetett érvényesülést támogassa, amennyiben ez lehetővé tette a Magyarország által a Bécsi Vételi Egyezmény 96.

¹²⁴ Fővárosi Ítéltábla 7.Pf.20.753/2019/4., Fővárosi Törvényszék 27.P.22.918/2018/45.; Fővárosi Törvényszék 31.G.42.206/2012/102., Fővárosi Ítéltábla 20.Gf.40.063/2017/13/II.

¹²⁵ Gyulai Törvényszék 5.P.20.411/2016; Fővárosi Törvényszék 31.G.42.206/2012/102., Fővárosi Ítéltábla 20.Gf.40.063/2017/13/II.

¹²⁶ BÓKA János: A Kúria és az ítéltáblák joggyakorlata a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelettel (Nmjtvt.) kapcsolatban II. rész – Az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdések. *Kúriai Döntések: Bírósági Határozatok*. 63. évfolyam, 2015/8. 882.

¹²⁷ Legfelsőbb Bíróság Pfv.II.21.700/2002/7, ahol a Legfelsőbb Bíróság a „szokásos tartózkodási hely” fogalmát nem az Nmjtvt. vonatkozó rendelkezése [12. § (2)], hanem az 1980. évi Hágai Gyermekelviteli Egyezmény (kihirdette: 1986. évi 14. törvényerejű rendelet) szövegének és céljának vizsgálatával állapította meg. idézi: Bóka i. m. II. rész. 882.

¹²⁸ Legfelsőbb Bíróság Pf.VIII.22.933/1997/5, ahol a Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződésről szóló 1956. évi Genfi Egyezmény (CMR Egyezmény, kihirdette: 1971. évi 3. törvényerejű rendelet) hatálya alá tartozó jogviszonnyal összefüggésben a késedelmi kamat mértékéről kellett a bíróságnak határoznia. A CMR Egyezmény csak a kártérítés vonatkozásában rendelkezik a kamatról (27. cikk), és nem szabályozza a joghézag kitöltésének módját.

¹²⁹ Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye (kihirdette: 1987. évi 20. törvényerejű rendelet).

cikke alapján tett, 2016. február 1-ig hatályos alakisági fenntartás¹³⁰ megkerülését.¹³¹ A jogirodalom a közvetlen érvényesülés mellett foglal állást, mert az egységes anyagi jogi szabályok meghatározásának éppen az a célja, hogy a kollíziós szabályok alkalmazását szükségtelenné tegye. A közvetlen alkalmazás áll közelebb a Kódex 2. §-ának (illetve az Nmjtvr. 2. §-ának) valódi értelméhez is, hiszen a Bécsi Vételi Egyezmény 1. cikke maga határozza meg az alkalmazás körét, és maga rendelkezik úgy, hogy a nemzetközi magánjogi szabályoknak csak akkor van jelentősége, ha nem található mindkét szerződő fél telephelye szerződő állam területén. Ez tehát olyan kérdés, amit a nemzetközi szerződés szabályoz, és amire vonatkozóan így a magyar nemzetközi magánjog nem alkalmazható. Ez az álláspont analóg módon irányadó a Róma I. rendelet 25. cikk (1) bekezdésének értelmezésére is: a szerzők többsége szerint a Róma I. rendelet eleve nem alkalmazható az anyagi jogi harmonizációs eszközökkel kapcsolatban (a Bécsi Vételi Egyezmény mellett többek között a CMR Egyezményre sem), de az ettől eltérő kisebbségi álláspont is kizárja a Róma I. rendelet 25. cikk (1) bekezdése alapján annak érvényesülését a Bécsi Vételi Egyezménnyel vagy a CMR Egyezménnyel szemben. Az irányadó jog meghatározásának egyébként a Bécsi Vételi Egyezmény közvetlen érvényesülése esetén is marad funkciója: kifejezett rendelkezés hiányában hézagpótló jelleggel (7. cikk), illetve a hatálya alá nem tartozó kérdésekben az eljáró fórum nemzetközi magánjogi szabályai alapján irányadó jog rendelkezéseit kell alkalmazni.¹³²

- [110] Az újabb magyar joggyakorlatban ismert olyan eset, amelyben az eljáró bíróság érzekelte a tényállás nemzetközi jellegét, azonban a cseh eladó és magyar vevő közötti ügyletnél az eljáró bíróság a CISG alkalmazását a Róma I. rendelet 4. cikkén keresztül vizsgálta, azaz – tévesen – kollíziós jogi úton próbálta alkalmazni. Ezt részben korrigálta az ügy érdemében döntő ítélet, amely már egyértelműen a CISG-t rendelte alkalmazni, mégpedig közvetlen úton, figyelemmel arra, hogy a szerződő felek telephelye különböző államokban van. Ugyanakkor a CISG által nem szabályozott kérdésekben, a Róma I. rendelet 4. cikke (1)-(4) bekezdésének kellően nem részletezett felhívásával, a cseh eladó joga helyett a magyar jogot rendelte alkalmazni. Erre a Róma I. rendelet 4. cikk (3) bekezdésébe foglalt kitérítő klauzula alapján volna mód, az ezt alátámasztó elemzés azonban hiányzik az ítéletből.¹³³
- [111] Egy másik ügyben a magyar bíróságok helyesen érzékelték, hogy (osztrák-magyar) nemzetközi tényállásról van szó, és azt is, hogy az üzemanyagkártya, mint készpénzhelyettesítő eszköz vásárlása, a mögöttes szolgáltatásokkal (pl. ÁFA visszaigénylés) együtt olyan komplex jogviszony, amire a CISG nem alkalmazható. A 2005-ig visszanyúló szerződési jogviszonyra alkalmazandó jog megállapításánál helyesen folyamodott a bíróság az Nmjtvr. rendelkezéseire a Római Egyezmény helyett, pontosabban az Nmjtvr. egykori 29. §-ába foglalt jellemző szolgáltatás kötelezettjének székhelye kapcsolólag segítségével jutott el az osztrák joghoz. Az osztrák jogról a bíróság az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Főosztálya útján tájékozódott. Az osztrák Szövetségi Igazságügyi Minisztérium tájékoztatását megfelelően értelmezte.¹³⁴
- [112] Az alkalmazandó jog tekintetében bizonytalanságot mutat magyar felperes és cseh alperes közötti ügyben zajlott, 2011-es, magyar eladó és cseh vevő közötti, bor szállítására kötött szerződés nyomán született ítélet. A nemzetközi tényállást csak a joghatóság szempontjából vizsgálta az eljáró bíróság. Ugyan a joghatóság megalapozásával összefüggésben felperes hivatkozott a Bécsi Vételi Egyezmény 31. cikkének a) pontjára (teljesítés helye), azonban a

¹³⁰ A Bécsi Vételi Egyezményt Magyarországon kihirdető 1987. évi 20. törvényerejű rendeletnek az írásbeliségre vonatkozó fenntartást tartalmazó 3. §-át a 2015. évi LXXI. törvény helyezte hatályon kívül.

¹³¹ Legfelsőbb Bíróság Pf.VI.22.892/1993/3. és Gf.I.30.299/2000/6., ezzel ellentétesen a Bécsi Vételi Egyezményt közvetlenül alkalmazta: Legfelsőbb Bíróság Pf.V.20.229/1995/2., idézi: Bóka i. m. II. rész. 882.

¹³² Bóka i. m. II. rész. 882.

¹³³ Kecskeméti Törvényszék 10.G.22.139/2017.

¹³⁴ Győri Járásbíróság G.20.922/2015.; Győri Törvényszék 2.Pf.20.438/2017/4.

bíróság nem foglalkozott a CISG, mint alkalmazandó jog kérdésével, hanem egyszerűen az 1959-es Ptk. rendelkezéseit alkalmazta. Tény, hogy a jogvita eldöntése egy engedményezés következményeinek mérlegelését is igényelte, amely kívül van a CISG tárgyi hatályán, azonban az alapul fekvő adásvételi jogviszonyra a Bécsi Vételi Egyezmény lett volna alkalmazandó.¹³⁵

- [113] Ugyancsak az Egyezménnyel kapcsolatos jogértelmezési nehézséget mutat a holland eladó és magyar vevő között kötött adásvételi szerződés tárgyában született ítélet, amelyben a joghatóságot és az alkalmazandó jogot is tisztázni kellett. Az I. fokú bíróság, tévesen, a magyar Ptk.-t alkalmazta a nemzetközi adásvételre. A II. fokú bíróság hatályon kívül helyezve az I. fokú ítéletet, helyesen megállapította, hogy a Bécsi Vételi Egyezmény alkalmazandó, ugyancsak helyesen mondta ki a Törvényszék a Róma I. rendelet 4. cikk (1) a) pontja alapján, hogy – jogválasztás hiányában – az Egyezmény által nem szabályozott kérdésekben a holland jog, mint az eladó szokásos tartózkodási helyének joga alkalmazandó. A Törvényszék 2018. február 8-án kelt végzésében egyébként még hatályos jogszabályként hivatkozott az Nmjtvr. rendelkezéseire is, mint másodlagosan alkalmazandó kollíziós jogi normákra, bár 2018. január 1-től már hatályba lépett az új Kódex, az Nmjtvt.¹³⁶
- [114] A Bécsi Vételi Egyezménnyel kapcsolatos kevés számú ügyből nehéz általánosabb következtetésekre jutni. Mindenesetre úgy tűnik, hogy járásbírói szinten inkább esetleges a Bécsi Vételi Egyezmény alkalmazása, illetve a tényállás nemzetközi jellegéből adódó következtetések levonása. Az vizsgált ügyek többségében viszonylag egyszerű igényekről kellett dönteni, például elmaradt vételár megfizetése, így a CISG alkalmazása nem okozhatott nehézséget. A bíróságok számára ugyanakkor kihívást jelenthet a kollíziós jog, leggyakrabban a Róma I. rendelet és a Bécsi Vételi Egyezmény közötti viszony, továbbra is előfordul, hogy kollíziós jogi úton törekednek eljutni a CISG alkalmazásához.

2.4 Szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyok

- [115] Már a Kódex hatálybalépése előtti gyakorlatban is érzékelhető volt, hogy a szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyokra vonatkozó univerzális uniós szabályozás miatt az Nmjtvr. rendelkezéseinek jelentősége e körben is sokat csökkent. Ezt annál inkább fontos hangsúlyozni, hogy míg az Nmjtvt. 33. §-a főszabályként a károkozó tevékenység vagy mulasztás helyének jogát, addig a Róma II. rendelet 4. cikk (1) bekezdése a kár bekövetkezte helyének jogát rendeli alkalmazni.
- [116] A korábbi bírói gyakorlatból kiemelendő, hogy egy káreseményből származó különböző jellegű kárkövetelések esetén a károkozás, illetve a kár bekövetkeztenek helyét egységesen kell megítélni, és az igényt egységesen, egy jog alapján kell elbírálni. Külföldi közlekedési balesettel okozott nem vagyoni kár esetén a kár bekövetkeztenek helye magyar károsult esetén is a baleset bekövetkeztenek helye.¹³⁷
- [117] A magyar jog alkalmazása maga után vonja, hogy a felperest ért hátrányt a kár bekövetkezte idején fennálló átlagos magyar piaci ár- és értékviszonyok figyelembevételével kell meghatározni, ide értve a marasztalás pénznemét és a törvényes kamatot is.¹³⁸ Az irányadó jog rendelkezései alkalmazandóak a megítélt kártérítés után fizetendő késedelmi kamat mértékére is függetlenül a kártérítés pénznemétől.¹³⁹ A kamat mértékének meghatározása szempontjából

¹³⁵ Kecskeméti Járásbíróság 7.G.21.750/2018.

¹³⁶ Kecskeméti Járásbíróság G.22.380/2015.; Kecskeméti Törvényszék Gf.21.706/2017.

¹³⁷ Legfelsőbb Bíróság Pf.III.25.783/2002/5., Pécsi Ítéletábla Pf.I.20.549/2011/6., hivatkozva: Bóka i.m. II. rész. 887.

¹³⁸ Legfelsőbb Bíróság Pf.VIII.25.434/2000/2., hivatkozva: Bóka i.m. II. rész. 887.

¹³⁹ Fővárosi Ítéletábla 6.Pf.20.237/2014/7., hivatkozva: Bóka i.m. II. rész. 887.

a magyar jog visszautal az adott pénznemet kibocsátó jegybank referencia kamataira, de ez nem kollíziós szabály, hanem a magyar anyagi jog része.¹⁴⁰

- [118] Az újabb joggyakorlatban is tipikus jogvitának tekinthető magyar bíróságok előtt a külföldön okozott vagy elszenvedett közlekedési baleset miatt a károkozóval vagy a károkozó felelősségbiztosítójával szemben érvényesített igény, illetve a felelősségbiztosító megtérítési keresete. A magyar joggyakorlatban már ekkor jelentkezett egyfajta dogmatikai bizonytalanság a tekintetben, hogy a károkozó magatartás, illetve a kár bekövetkezésének helye szerinti közlekedési, kárfelelősségi, illetve gépjármű-felelősségbiztosítási szabályok milyen jogalapon alkalmazhatóak. Az uralkodó álláspontnak az tűnt, hogy a biztosító és a biztosított, illetve a károsult viszonyában ez nem kollíziós probléma: a biztosító a biztosítási szerződés, illetve az arra irányadó jog rendelkezései alapján – amelyek természetesen továbbutalhatnak külföldi jogra – tartozik helytállni a biztosítottal vagy a károsulttal szemben.¹⁴¹ Ehhez képest nemzetközi magánjogi tényállásnak minősítette a bírói gyakorlat azt, amikor a károsult közvetlenül a károkozótól követeli – általában a biztosító által nem fedezett – kárának megtérítését, illetve amikor a biztosító megtérítési igényt érvényesít a károkozóval szemben.¹⁴²
- [119] A szerződésen kívüli kötelmi viszonyok közül nemzetközi magánjogi viszonylatban leggyakrabban előforduló közlekedési balesetek esetén ugyancsak tetten érhető a kettős megalapozás az alkalmazandó jog területén is: a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogot meghatározó Róma II. rendelet mellett a döntés során hivatkoznak az Nmjtvr. kötelmi jogi rendelkezéseire is.¹⁴³
- [120] Az ausztriai halálos közlekedési balesetet okozó kamion osztrák felelősségbiztosítójával szemben az elhunyt személy hozzátartozói által indított kártérítési perben eljáró bíróság részletesen rendelkezett arról, hogy a Brüsszel Ia. rendelet alapján min alapul a magyar bíróság joghatósága, még EUB ítéletet is idézett, és a Róma II. rendelet pontos felhívásával az osztrák jog alkalmazása mellett döntött, e körben is hivatkozva az Európai Unió Bíróságának esetjogára (C-350/14 Lazar-ítélet). Ez utóbbi alapján mondta ki, hogy a közúti balesetek esetén azonosítható a közvetlen kár bekövetkezésének helye, amely ott van, ahol a sérülést elszenvedték, vagy a halál bekövetkezett.¹⁴⁴ Az osztrák anyagi jog (osztrák polgári törvénykönyv, valamint a vasúti és gépjármű kárfelelősségről szóló törvény) szabályai mellett részletesen ismertette a vonatkozó osztrák bírói gyakorlatot, és annak figyelembevételével hozta meg döntését. Emellett megjegyezte, hogy a perbeli esetben az osztrák anyagi jog és az annak alapján kialakult gyakorlat szerint kellett értékelni az felpereseket, mint hozzátartozókat ért nemvagyoni jellegű hátrányokat, azonban indokolt a károsult lakóhelye szerinti ár és értékviszonyok mérlegelése is annyiban, hogy a fájdalomdíjnak, a nemvagyoni hátrány bekövetkezésének helyén kell annak kompenzálásra alkalmasnak lennie (BDT 2020.4252.).¹⁴⁵
- [121] Meg kell jegyezni, hogy a kár bekövetkezésének helye, mint a joghatóság és az alkalmazandó jog meghatározása szempontjából is fontos fogalom értelmezésében érzékelhető némi bizonytalanság a joggyakorlatban (akár még egyetlen ítéleten belül is). A közlekedési baleset miatt szükségessé vált orvosi beavatkozás keretében felmerült görögországi műhibával (amely később hosszadalmas magyarországi kezelést tett szükségessé) kapcsolatban más eredményre

¹⁴⁰ Szegedi Ítéletábla Gf.I.30.372/2007/3., az új Ptk. erről már kifejezetten rendelkezik az egyenértéki kamattal [6:47. § (3) bek.] és a késedelmi kamattal [6:48. § (1) bek.] összefüggésben is. Lásd: Bóka i.m. II. rész. 887.

¹⁴¹ Fővárosi Ítéletábla 6.Pf.20.291/2007/3., Győri Ítéletábla Pf.IV.20.352/2007/4.

¹⁴² BÓKA János: A Kúria és az ítéletáblák joggyakorlata a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelettel (Nmjtvr.) kapcsolatban II. rész – Az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdések. *Kúriai Döntések: Bírósági Határozatok*. 63. évfolyam, 2015/8. 887.

¹⁴³ Lásd: Fővárosi Törvényszék 9.P.24.487/2012/47. (2017. február 1.)

¹⁴⁴ Debreceni Járásbíróság 10.P.24.164/2017/73. (2020. december 10.) és Debreceni Járásbíróság 10.P.24.186/2017/86. (2020. október 8.)

¹⁴⁵ Debreceni Járásbíróság 10.P.24.164/2017/73. (2020. december 10.) és Debreceni Járásbíróság 10.P.24.186/2017/86. (2020. október 8.)

jutott az eljáró bíróság a joghatóság és az alkalmazandó jog tekintetében. A Brüsszel I. rendelet 5. cikk 3. pontja alapján kimondta, hogy a felperes perben érvényesített vagyoni kára nem a károkozó magatartással egy időben, hanem a későbbiekben, már Magyarországon következett be, fentiek szerint pedig így van olyan ok, amely alapján a magyar bíróság joghatósága megállapítható. Az alkalmazandó jog vonatkozásában viszont követte az általánosan elfogadott magyar gyakorlatot, amely a Róma II. rendelet 4. cikkének főszabályát úgy értelmezi, hogy személyi sérülés vagy anyagi kár esetén a kár bekövetkezésének helye szerinti ország az, ahol a sérülést elszenvedték, vagy ahol az anyagi kár ténylegesen bekövetkezett, és ez alapján a görög jogot alkalmazta.¹⁴⁶

2.5 Családjog

2.5.1 Házasság felbontása

- [122] Gyakori, hogy az elemzett ítéletekből nem állapítható meg, hogy a bíróság mi alapján alkalmazta a magyar anyagi jogot, esetenként csak következtetni lehet arra, hogy vélhetően a felek jogválasztására hivatkozással.¹⁴⁷
- [123] Az is előfordul, hogy a bíróság külföldi állampolgárok házasságának a felbontására a felek jogválasztását figyelembe véve, feltehetően az általános kitérítő klauzúrára alapozva a magyar jogot alkalmazza. Ez fordult elő abban az ügyben¹⁴⁸, amelynek adatai szerint a felek a Kínai Népköztársaság Magyarországi Nagykövetségének Konzuli Osztálya előtt 2007. szeptember 25. napján kötöttek házasságot, amelyet a magyarországi házassági anyakönyvbe bejegyeztek. A felek bevándorlási engedéllyel rendelkező kínai anyanyelvű, kínai állampolgárok, házasságuk felbontására jogválasztással a magyar jog alkalmazását kérték. A házastársak az életközösségük alatt mindvégig Magyarországon éltek, utolsó közös és az eljárás lefolytatásakor fennállt tartózkodási helye is egyaránt Magyarországon volt. A felek mindketten, egyező akaratnyilvánítással és a járulékos kérdésekre kiterjedő egyezségük alapján kérték a házasság felbontását. A házastársak járulékos kérdésekben kötött egyezségének (szülői felügyelet rendezése, kapcsolattartás, gyermektartásdíj) jóváhagyását követően a felek házasságát – a megromláshoz vezető okok részletes feltárása nélkül – a magyar Ptk. alapján felbontotta. A bíróság az ítéletében csak a Ptk.-ra utalt, nemzetközi jogi jogforrást nem hivatkozott. Magyarország és Kína között csak egy jogsegélyegyezmény született a polgári eljárásokra (1997. évi LXII. törvénnyel kihirdetett magyar-kínai szerződés), így az eljárás nemzetközi vonatkozásaira a Kódex volt alkalmazandó. A magyar bíróság a Kódex 102. § (1) bekezdés a) és b) pontjai alapján állapította meg a joghatóságát, holott a házasság felbontására nem a Kódex 102.§-a, hanem a 101. §-a irányadó, amikor a házassági bontóperre egyáltalán a magyar jog alapján kell meghatározni a joghatóságot és nem a Brüsszel IIa. rendelet alapján. Az alkalmazandó jogot illetően, a Kódex 27. §-a alapján a magyar jog nem volt alkalmazható, ugyanakkor – bár az iratokból nem derül ki – az eljáró bíróság nyilvánvalóan alkalmazta az általános kitérítő klauzulát [Kódex 10. § (1) bekezdés], hiszen a házasság minden eleme szorosabban kapcsolódott a magyar joghoz. Ugyanez a logika érvényesült abban az ügyben¹⁴⁹, amelyben a Vietnámi Szocialista Köztársaság Budapesti Nagykövetsége Anyakönyvvezető előtt 2004. július 23. napján kötöttek házasságot, házasságuk magyarországi házassági anyakönyvbe való bejegyzése megtörtént. Az eredetileg vietnámi állampolgársággal rendelkező felek – két kiskorú gyermekükkel együtt – honosított magyar állampolgárok,

¹⁴⁶ Lásd: Fővárosi Törvényszék 9.P.24.487/2012/47. (2017. február 1.)

¹⁴⁷ Lásd többek között: Bonyhádi Járásbíróság 5.P.20.016/2019.

¹⁴⁸ Pesti Központi Kerületi Bíróság 4.P.101.072/2019.

¹⁴⁹ Pesti Központi Kerületi Bíróság 4.P.102.853/2019.

egybehangzó jogválasztásuk alapján házasságuk felbontására a bíróság a magyar jogot alkalmazta.

2.5.2 Gyermek szokásos tartózkodási helye, mint a szülői felelősségre irányadó jogot meghatározó kapcsoló tényező az 1996. évi hágai egyezmény alapján

[124] A gyermek szokásos tartózkodási helye a joghatóság meghatározásán kívül releváns lehet a szülői felelősségre alkalmazandó jog kijelölése szempontjából is. A magyar bírói gyakorlatban felmerült a kérdés, hogy amennyiben az eljárás során változik meg a gyermek szokásos tartózkodási helye, megváltozik-e ezzel a szülői felelősségre alkalmazandó jog. Az egyik ügyben¹⁵⁰ a magyar állampolgár házastársak 2014-ben kötöttek házasságot, és még abban az évben megszületett a gyermekük. Felperes már ekkor folyamatosan Hollandiában dolgozott, Magyarországra csak gyermekével való kapcsolattartás miatt járt. A felek között több eljárás is indult. 2015 januárjában felperes bontókeresetet nyújtott be a magyar bíróságon. Mivel a felek között a kapcsolattartás tekintetében a kezdetektől vita volt, 2015 decemberében a bíróság ideiglenes intézkedésével szabályozta a szülőknek a gyermekkel való kapcsolattartás módját, a szülői felügyeleti jog együttes gyakorlásáról rendelkezett, valamint kötelezte a felperest gyermek- és házastársi tartásdíj megfizetésére. Alperes 2016 októberében visszaköltözött a gyermekkel Bécsbe, munkát vállalt, a gyermeket bölcsődébe íratta, azóta a gyermekkel folyamatosan Ausztriában él, felperes a gyermekkel szintén ott tartotta a kapcsolatot. 2016-ban (az alperes Ausztriába költözése után) a felperes két alkalommal is joghatósági kifogással élt, melyeket a Fővárosi Törvényszék elutasított és megállapította, hogy a szülői felügyeleti joggal kapcsolatban a magyar joghatóság rögzült. Felperes módosított keresetében kérte a házasság felbontását, és a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezését a gyermek szokásos tartózkodási helye alapján az osztrák jog alkalmazásával a közös szülői felügyeleti jog fennmaradása mellett. Felperes érvelésében hivatkozott az 1996. évi hágai egyezmény 17. cikk második mondatára, miszerint, ha a gyermek szokásos tartózkodási helye megváltozik, akkor a szülői felelősség gyakorlására az új szokásos tartózkodási hely szerinti állam joga az irányadó. Alperes viszonykeresetében 1996. évi hágai egyezmény 15. cikk 1. bekezdésére hivatkozott („A Szerződő Államok hatóságai a II. fejezet rendelkezései alapján biztosított joghatóságuk gyakorlása során saját jogukat alkalmazzák.”), és a magyar jog alkalmazását kérte mind a házasság felbontására, mind a szülői felelősség rendezésére, azzal, hogy a bíróság kizárólag őt jogosítsa a szülői felügyeleti jogok teljes körű gyakorlására.

[125] A bíróság a felperesi álláspontot osztotta, mely szerint a jelen eljárásban nem a gyermek személyi és vagyoni védelmére vonatkozó védelmi intézkedésről van szó, amelyre az egyezmény 15. cikke vonatkozik, hanem a szülői felügyeleti jog szabályozásáról, melyre a 17. cikk irányadó. Ezt követően a bíróság a gyermek szokásos tartózkodási helyét vizsgálta, mint amely egyrészt a Brüsszel IIa. rendelet alapján joghatóságot meghatározó ok, másrészt a gyermek érdekének érvényre juttatása szempontjából is kiemelt jelentőségű, mert ennek alapján dönthető el, hogy a gyermek melyik országhoz, és ennél fogva melyik joghoz kötődik szorosabban. Következésképpen meghatározó jelentőségű, hogy hol éli a mindennapjait, mely állam társadalombiztosítási és adózási rendje alá tartozik. A tények vizsgálata alapján a bíróság megállapította, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye Ausztria, és mindezekre tekintettel az AGBGB-t kell alkalmazni. A bíróság kiemelte, hogy az 1996. évi hágai egyezmény szabályait, kifejezetten a perbeli helyzetre, a mindkét felet megillető szülői felügyeleti jog tekintetében kell alkalmazni, az a házasság jövőbeni felbontása esetére nem terjed ki. Az AGBGB 179.§ (1) bekezdése alapján, ha a szülők házassága vagy életközössége felbomlik, mindkét szülő felügyeleti joga fennmarad, de a felek bíróság előtt megállapodást is köthetnek, mely szerint a szülői felügyeleti jogot az egyik szülő gyakorolja, vagy az egyik szülő felügyeleti

¹⁵⁰ Pesti Központi Kerületi Bíróság 29.P.100.053/2018.

joga, csak meghatározott ügyekre korlátozódik. Ezen indokok alapján a bíróság az osztrák jogot alkalmazva megállapította, hogy mindkét szülő felügyeleti joga fennmarad, és a gyermek gondozása továbbra is elsődlegesen az alaperes lakóhelyén történik.

[126] Az 1996. évi hágai egyezmény alapján főszabály szerint, amelyik bíróság rendelkezik joghatósággal, annak a bíróságnak a jogát kell alkalmazni (15. cikk), ez a szabály ellentmondásba kerülhet azzal az elvvel, hogy annak az államnak a jogát kell alkalmazni, amellyel a gyermeknek szoros kapcsolata van, a szokásos tartózkodási hely alapján (17. cikk). A bíróság helyesen alkalmazta a szülői felelősség meghatározására irányadó anyagi jog megállapítására vonatkozó jogszabályt, helyes értelmezéssel oldotta fel az egyezmény szövegében rejlő látszólagos ellentmondást, amely valójában a szülők érdekelletére vezethető vissza.

2.6 Öröklési ügyek

2.6.1 A szabályozási háttér

[127] Az elmúlt években a külföldi elemet tartalmazó öröklési ügyekre vonatkozó szabályozási környezet alapjaiban változott meg. A 2015. augusztus 17. napjától kezdődő időszakban elhalálozó örökgyök tekintetében az öröklés viszonyok rendezésének nemzetközi magánjogi kérdéseit – így az öröklési eljárásokra irányadó joghatóságot és a kollíziós szabályokat – az egységes európai uniós szabályozás (az Öröklési rendelet) rendezi, tekintet nélkül arra, hogy az öröklési eljárás mely időpontban indul meg. A rendelet mind a joghatóság, mind az alkalmazandó jog meghatározása tekintetében elsődlegesen az örökgyök halálakor szokásos tartózkodási helyét veszi alapul; az állampolgárságnak, illetve a hagyatéki vagyon fekvésének másodlagos jelentősége van. Az Öröklési rendelet joghatósági és kollíziós szabályai egyaránt univerzális hatályúak; azok egyaránt lefedik a tagállamokhoz és a harmadik államokhoz fűződő elemet tartalmazó öröklési jogviszonyokat. Az Nmjtvt. 64-65. §-ai ennek megfelelően öröklési kollíziós szabályokat már csupán néhány, az Öröklési rendelet tárgyi hatálya alá nem tartozó kérdés tekintetében tartalmaznak.

[128] Alkalmazásban vannak mindemellett az Öröklési rendelet *időbeli hatálya alá nem tartozó* öröklési ügyekre vonatkozó nemzeti szabályok, éspedig:

- a kollíziós jog tekintetében az Nmjtvt. 36. §-ának a 2015. augusztus 17. napját megelőzően – az örökgyök elhalálzásának időpontjában – hatályban volt szabályai;
- a joghatóság tekintetében ezzel szemben az öröklési peres vagy nemperes eljárás megindulásakor hatályos joghatósági szabályok, így különösen az Nmjtvt. 88. § a)-b) pontjai, 89. § a)-b) pontjai, 98. §-a.

2.6.2 Az Öröklési rendelet alkalmazásával összefüggésben felmerült gyakori jogkérdések

[129] A joggyakorlat-elemzés idején az Öröklési rendelet viszonylag rövid ideje van csupán hatályban, így a hazai bírói gyakorlatban alacsony az olyan ismert esetek száma, amikor a rendelet szabályai kerültek alkalmazásra. Annak emellett, hogy a bíróságok eljárásában viszonylag kevés nemzetközi vonatkozású öröklési jogeset fordult elő, részben az is az oka, hogy az öröklési jogviszonyok (ideértve a külföldi elemet tartalmazó öröklési jogviszonyokat is) nagy többsége jogvita nélkül rendeződik.

2.6.2.1 Az örökgyök szokásos tartózkodási helyének vizsgálata

[130] A „szokásos tartózkodási hely” fogalmára nézve az Öröklési rendelet, mint általában az uniós aktusok, nem nyújt fogalom-meghatározást. Bizonyos támpontokat nyújt azonban a jogalkalmazó számára a szokásos tartózkodási hely vizsgálatával kapcsolatban a preambulum

(23) bekezdése. E szempontok jelentős részben megegyeznek az Európai Bíróságnak e fogalom kapcsán más rendeletek (így különösen a Brüsszel IIa. rendelet) alkalmazási körében kialakított joggyakorlatával. Eszerint az adott személy szokásos tartózkodási helye csakis esetenkénti jogalkalmazói mérlegeléssel állapítható meg, figyelembe véve a konkrét ügy összes releváns tényállási elemét. Az örökgyó halálakori szokásos tartózkodási helyének vizsgálata során különösen figyelembe veendő „az örökgyónak az érintett államban való tartózkodása időtartama és gyakorisága, valamint annak körülményei és indokai. Szokásos tartózkodási helynek olyan hely tekinthető, amelyhez az örökgyót „szoros és tartós kapcsolat” fűzte. Összességében véve a szokásos tartózkodási hely az a hely, ahol az *adott személy (az örökgyó) életvitelének súlypontja volt a kérdéses időpontban.*

2.6.2.1.1 A szokásos tartózkodási hely megállapításánál irányadó szempontok

[131] Összességében véve a szokásos tartózkodási hely az a hely, ahol az *adott személy (az örökgyó) életvitelének súlypontja volt a kérdéses időpontban.* Az ezzel összefüggő szempontok kimerítően nem sorolhatóak fel, ám a szokásos tartózkodási hely hollétének megállapítása során fokozott súllyal veendő figyelembe egyfelől az örökgyó *családi életének központja*, tehát az, hogy az örökgyót a halálát közvetlenül megelőző időszakban mely államhoz fűzte a családi kapcsolatrendszere; másfelől pedig a *megélhetésével, foglalkozásának gyakorlásával* összefüggő kötődések.¹⁵¹

2.6.2.2 Az örökgyó általi jogválasztással összefüggő kérdések

[132] Az Öröklési rendelet szabályrendszerében fontos nívumot jelent a magyar joggyakorlat számára az – öröklési ügyekben addig nem létező – jogválasztási lehetőség. A rendelet a jogválasztást a hagyatéktervezés egyik eszközének tekinti, és azt az örökgyó számára teszi lehetővé. A jogválasztási lehetőség ugyanakkor erősen korlátozott: az örökgyó az Öröklési rendelet 22. cikke értelmében csak a (jogválasztás időpontjában vagy halálakor fennálló) állampolgársága szerinti jogot választhatja. A kifejezett jogválasztás mellett a rendelet elismeri az ún. konkludens jogválasztást is; utóbbinak „a végintézkedés rendelkezéseiből megállapíthatónak” kell lennie.

[133] Az Öröklési rendelet 83. cikk (4) bekezdése ugyanakkor egy sajátos *jogválasztási fikciót* fogalmaz meg a 2015. augusztus 17. napját megelőzően tett végintézkedések tekintetében: „Amennyiben a végintézkedést 2015. augusztus 17-ét megelőzően olyan állam joga szerint tették, amelyet az örökgyó e rendelet szerint választhatott volna, akkor azt kell az öröklésre alkalmazandó jognak választott jognak tekinteni”.

[134] Annak, hogy alkalmazásra kerülhessen a 83. cikk (4) bekezdés fiktív jogválasztásra vonatkozó rendelkezése, az alábbi feltételeknek együttesen kell teljesülniük:

- az Öröklési rendelet alkalmazásának kezdő időpontján „időben átnyúló” végintézkedéses öröklési ügyről legyen szó, azaz az örökgyó elhalálása már a rendelet időbeli hatálya alá essen, de a végintézkedés megtételére még az ezt megelőző időszakban kellett, hogy sor kerüljön;
- a végintézkedést – felismerhetően – egy bizonyos „jog szerint” tették meg; és
- azt a jogot az örökgyó a rendelet szerint választhatta volna.

[135] E feltételek teljesülése esetén ezt a jogot az öröklés egészére (azaz valamennyi öröklési anyagi jogkérdésre, és nem csupán a végintézkedés tartalmi érvényességére, megengedettségre) választott jognak kell tekinteni. Míg a szabály alkalmazásához szükséges három feltétel közül

¹⁵¹ 52018/Ü/399/2019. számú hagyatéki ügy, 14040/Ü/15/2016. számú hagyatéki ügy, Kecskeméti Törvényszék, 1.Pkf.21.900/2020, 11029/Ü/1352/2017. számú hagyatéki ügy.

kettő (időbeli átmeneti esetről van-e szó, választhatta-e az örökgyó a kérdéses jogot) egzakt módon tisztázható, addig a harmadik feltétel – amely szerint a végintézkedés a kérdéses jog „szerint” készült-e – már végintézkedésnek a jogalkalmazó általi mélyrehatóbb (a mérlegelést sem nélkülöző) elemzését igényli.¹⁵²

2.6.2.3 A minősítés öröklési ügyekben

[136] A joggyakorlatban nemzetközi öröklési ügyekben is előfordulnak a nemzetközi magánjog egyik sarkalatos problémakörével, a minősítéssel összefüggő esetek. Előfordult már az Öröklési rendelet időbeli hatálya alá tartozó öröklési ügy, amikor a jogalkalmazónak abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a felmerült jogkérdés a rendelet tárgyi hatálya alá tartozik-e. Más alkalommal, még a rendelet alkalmazásának kezdő időpontját megelőzően elhalt örökgyó esetében a minősítés a magyar belső kollíziós jog különböző – öröklési, illetve egyéb – kollíziós normái tárgyi hatókörének az elhatárolása kapcsán merült fel.

2.6.2.3.1 Az örökgyó gondozásával, tartásával felmerült költségek megtérítése iránti igény jogi jellege

[137] Hagyatéki hitelezői igény tárgyában indított perben¹⁵³ a joghatóság vizsgálata tekintetében merült fel az Öröklési rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet tárgyi hatályának elhatárolása. Mint ismeretes, a Brüsszel Ia. rendelet 1. cikk (2) bekezdés *f*) pontja kizárja e rendelet hatálya alól az öröklési jogkérdéseket, „ideértve a haláleset következtében felmerülő tartási kötelezettségeket”. Az Öröklési rendelet tárgyi hatálya ezzel szemben nem terjed ki (egyebek mellett) „...az örökléstől eltérő módon létrehozott vagy átszállt vagyoni jogokra, érdekeltségekre és vagyontárgyakra” [1. cikk (2) bekezdés *g*) pont].

[138] A felperes, aki abban az – utóbb megghiúsult – reményben, hogy az örökgyó őt végrendeletben majd örökössé nevezi, 2006-tól a haláláig az örökgyót tartásban és gondozásban részesítette, az örökgyó halálát követően a (végrendeleti) örökössel szemben hagyatéki hitelezői igényként érvényesítette a gondozással és tartással kapcsolatban felmerült költségeit. Az alperes végrendeleti örökös lakóhelye Olaszországban volt.

[139] Az elsőfokú bíróság végzésének indokolásában kiemelte, annak kérdésben, hogy mely rendelet joghatósági szabályait kell alkalmaznia, mindenekelőtt minősítenie kell a perben érvényesített követelést. A szóbanforgó hagyatéki hitelezői igényt a bíróság nem öröklési igénynek, hanem kötelmi jogviszonyból eredő pénzkövetelésnek minősítette, amelyre nem terjed ki az Öröklési rendelet tárgyi hatálya. A bíróság így joghatóságát a Brüsszel Ia. rendelet alapján vizsgálta. Miután az alperes lakóhelye Olaszországban volt, az általános joghatósági szabály [Brüsszel Ia. rendelet 4. cikk (1) bekezdés] nem alapozhatta meg a magyar bíróság joghatóságát. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Brüsszel Ia. rendelet egyetlen különös joghatósági szabálya alapján sem állapítható meg a magyar joghatóság, és miután az alperes joghatósági kifogással élt, a joghatóság perbebocsátkozás útján történő megalapozására vonatkozó szabály (Brüsszel Ia. rendelet 26. cikk) sem alapozhatta meg a magyar joghatóságot. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság az eljárást az 1952-es Pp. 157/A. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján végzéssel megszüntette. A másodfokú bíróság az elsőfokú végzést helybenhagyta. Megalapozatlannak tekintette a felperes fellebbezésben előadott azon álláspontját, miszerint a peres felek között „öröklés útján létrejött elszámolási jogviszony” áll fenn, amely az Öröklési rendelet hatálya alá

¹⁵² 11075/N/78/2020. számú hagyatéki ügy, 51013/Ü/60/2019. számú hagyatéki ügy, 43011/Ü/140/2019. számú hagyatéki ügy.

¹⁵³ Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 5.P.XX.21.625/2017., Fővárosi Törvényszék 52.Pkf.633.794/2018.

tartozik. A másodfokú bíróság osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját, miszerint az örökhatározó eltartásával kapcsolatban felmerült költségek megtérítése iránti, a végrendeleti örökösrel szembeni igény nem tekinthető öröklési jellegű igénynek, hanem kötelmi jogviszonyból eredő követelés.

2.6.2.3.2 Személyállapoti és öröklési jogi kérdések elhatárolása

[140] Hagyatéki eljárásokban néhány alkalommal az alkalmazandó jog meghatározása kapcsán merült fel az Öröklési rendelet tárgyi hatálya alá tartozó öröklési jogi jellegű jogkérdések és a rendelet tárgyi hatálya alól kizárt személyállapoti jogkérdések elhatárolása. Ismételten is felmerült a gyakorlatban annak kérdése, hogy melyik jogszabály alapján kell meghatározni az *örökbefogadás öröklés terén kiváltott joghatásaira alkalmazandó jogot*.¹⁵⁴

3 Elismerés-végrehajtás

[141] A külföldi elemet tartalmazó végrehajtási ügyekre vonatkozó jogi szabályozás az elmúlt években – különösen a Nemzetközi magánjogi törvény (Nmjtv.) hatálybelépését követően – nem változott.

[142] Az „állami” bírósági határozatok elismerésének és végrehajtásának szabályait az uniós tagállamok esetén polgári és kereskedelmi ügyekben a Brüsszel Ia. rendelet III. fejezete szabályozza, míg választottbírósági ítéletek végrehajtása tárgyában a New York-i Egyezmény (Magyarországon a kihirdetéséről az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet) tartalmazza a fő szabályozást. Ezen felül továbbra is hatályban vannak olyan multilaterális és kétoldalú egyezmények, amelyek bírósági határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák.

[143] A rendelkezésre álló bírósági eljárások irataiból összességében azt a következtetést lehet levonni, hogy a legtöbb felmerült jogkérdés nem az Nmjtv. szabályozásához, hanem a Brüsszel Ia. rendelethez kapcsolódik; sőt, sok esetben a felvetett nemzetközi magánjogi kérdések még a Brüsszel I. rendelethez és az Nmjtv.-hez kapcsolódtak. Ez is mutatja, hogy végrehajtási kérdésekben olyan új kérdések a folyamatban lévő eljárásokban nem merültek fel, amelyek az Nmjtv. szabályrendszeréhez lennének köthetőek. Ugyanakkor kijelenthető, hogy nagymértékű változás a nemzetközi végrehajtási eljárásokra vonatkozó szabályozásban nem kimutatható.

3.1 Családjog

3.1.1 Külföldi eljárások, határozatok hatása a magyar bírósági eljárásra

3.1.1.1 Más tagállamban indult, házasság érvénytelenségének megállapítására irányuló eljárás hatása a magyarországi, házasság felbontására irányuló eljárásra

[144] A kapcsolódó ügyek közül az egyikben a magyar bíróságnak arról a kérdéstről kellett állást foglalnia, hogy miként hat ki egy más tagállamban már folyamatban lévő, a házasság érvénytelenségének megállapítására irányuló eljárás a magyar bíróság előtti, házasság felbontására irányuló eljárásra.¹⁵⁵

[145] A bíróság az eljárást jogerős végzésével felfüggesztette a francia bíróság előtt a házasság érvénytelenségének megállapítása iránt indított per jogerős befejezéséig. A bíróság határozatát a Pp. 125. § (1) bekezdésére alapította, mivel a házassági bontóper eldöntése nyilvánvalóan függ a házasság érvénytelenségének megállapításától, ez utóbbi előkérdésnek minősül a bontóper szempontjából. Az indokolásban kifejtett okfejtéssel kapcsolatban felvethető, hogy az

¹⁵⁴ 11065/Ü/780/2019. számú hagyatéki ügy, 11079/Ü/305/2018. számú hagyatéki ügy.

¹⁵⁵ Pesti Központi Kerületi Bíróság 21.P.103.186/2020.

a Brüsszel IIa. rendelet 19. cikk (1) bekezdésének olyan értelmezésén alapul, amely csak abban az esetben látja felfüggeszhetőnek az eljárást, ha a két eljárás tárgya maradéktalanul megegyezik, azaz mindkét eljárás tárgya a házasság felbontása vagy érvénytelenítése. A Brüsszel IIa. rendelet 19. cikkének szövege ugyanakkor ezt az értelmezést nem feltétlenül támasztja alá. (Amennyiben ugyanazon felek közötti házasságfelbontással, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos eljárást különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást.)

3.1.1.2 Harmadik országban hozott határozat elismerhetősége

[146] A magyar joggyakorlatban bizonytalanságot okozott a harmadik országból származó határozat elismerésének a kérdése. A magyar bíróságnak egy komplex családjogi vitában kellett állást foglalnia.¹⁵⁶ Az elsőfokú végzés indokolásából nem derül ki, hogy a Kódex 109. § (1) bekezdésében foglalt valamennyi egyidejű feltétel fennállt-e ahhoz, hogy a magyar bíróság a kanadai bíróság határozatát ebben az eljárásban elismerje. Kétségtelen, hogy a Kódex 118. §-a alapján a szülői felügyelettel kapcsolatos eljárásban az eljáró kanadai bíróság joghatóságát megalapozottnak kell tekinteni, mivel az a gyermekek szokásos tartózkodási helyén alapult. Ám az eljárás adataiból meg lehet állapítani, hogy a külföldi határozat Kanadában jogerőre emelkedett, illetve azzal egyenértékű joghatással bír, bár erre nem tért ki a végzése indokolásában. A végzés indokolásából nem derült ki, vizsgálta-e a 109. § (1) bekezdés c) pontjának megfelelően azt, hogy a (4) bekezdésben meghatározott megtagadási okok egyike sem áll fenn, holott a 122. § (5) bekezdése alapján a határozat elismerésének közrendbe ütközésének kérdését [109. § (4) a) pont] hivatalból vizsgálnia kellett volna [a 109. § (4) bekezdés b)-e) pontjai szerinti megtagadási okokat nem szükséges hivatalból vizsgálni].

3.2 Brüsszel Ia. rendelet által felvetett jogkérdések

3.2.1 Tagállami marasztaló ítélet kapcsán belföldön indított végrehajtási perben alkalmazandó anyagi jog és a végrehajtási eljárásban alkalmazandó jog elkülönülése

[147] Több esetben felmerült, hogy a Magyarországon, végrehajtás megszüntetése iránt indított perben mely tagállam joga alapján kell az elévülést elbírálni, ha a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot nem magyar bíróság, hanem másik tagállam bírósága hozta.

[148] Egy felvetett jogesetben¹⁵⁷ az osztrák alperes, mint végrehajtást kérő végrehajtási eljárást kezdeményezett a magyar felperes, mint adós ellen, melynek eredményeként a magyar bíróság végrehajtási lapot állított ki. A végrehajtási lap kiállításának alapjául osztrák bíróság 2013-ban született ítéletei szolgáltak. Az adós 2020-ban pert indított a végrehajtást kérővel szemben a végrehajtás megszüntetése iránt arra hivatkozva, hogy a végrehajtási jog elévült annak okán, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló végrehajtandó követelés is elévült. A magyar bíróság a végrehajtás megszüntetése iránti keresetet elutasította. A perben eldöntendő kérdés az volt, hogy a perrel érintett végrehajtási jog elévülésére a magyar, avagy az osztrák anyagi jogszabályokat kell-e alkalmazni.

[149] A bíróság azt a gondolatmenetet követte, hogy a perben felmerült jogkérdés, nevezetesen, hogy melyik állam joga lesz alkalmazandó az osztrák bíróság által az osztrák jog alapján megítélt követelés magyarországi végrehajthatóságának elévülésére, egyértelműen eljárásjogi kérdés. Erre a Brüsszel Ia rendelet 41. cikk (1) bekezdése alapján a címzett tagállam, tehát a magyar végrehajtási eljárás szabályait kell alkalmazni, azaz a Vht-t. A Vht. 57. §-a mint alkalmazandó

¹⁵⁶ Pesti Központi Kerületi Bíróság 12.P.101.250/2020/18., Fővárosi Törvényszék 54.Pf.638.709/2019/5.

¹⁵⁷ Debreceni Járásbíróság, 31.P.21.256/2020.

magyar eljárásjog ugyanakkor sommásan összekapcsolja a végrehajtási jog elévülését a végrehajtandó követelés elévülésével.

- [150] A másik lehetséges értelmezés szerint a Brüsszel Ia. rendelet 41. cikke alapján a másik tagállamban hozott határozatot a magyar jog szerinti feltételekkel kell végrehajtani. A magyar Vht.-nak az a rendelkezése, amely összekapcsolja a végrehajtási jog elévülését a végrehajtandó követelés elévülésével [Vht. 57. § (1) bekezdés] nem tekinthető a kollíziós jognak teret engedő szabálynak, amely a végrehajtási jog elévülésére ugyanazt a jogot rendelné alkalmazandónak, amely a követelésre irányadó. A követelés bíróság előtti érvényesíthetősége anyagi jogi kérdés, ezért a kollíziós szabályok relevánsak; a határozat végrehajthatósága viszont már egy eljárási kérdés, amely tekintetben pedig az az alapelv, hogy a lex fori szabálya érvényesül. A végrehajtási jog elévülése ugyanis eljárásjogi kérdés, amelyre vonatkozóan a Brüsszel Ia. rendelet 41. cikke egyértelműen a címzett állam jogát rendeli alkalmazni függetlenül attól, hogy a magyar végrehajtási törvény a végrehajtási jog elévülésének eljárásjogi kérdését hozzákapcsolja a követelés anyagi jogi elévüléséhez.
- [151] Ezt az értelmezést erősítheti a C-420/07. sz. Apostolides-ügyben hozott EUB ítélet, amely (a Brüsszel I rendeletre vonatkozóan) kimondta, hogy noha az elismerésnek főszabály szerint az a hatása, hogy ugyanazt az önállóságot és érvényesülést biztosítsa a határozatnak, mint amellyel az abban a tagállamban rendelkezik, ahol hozták, nem indokolt valamely ítéletnek – annak végrehajtása során – olyan jogkövetkezményeket tulajdonítani, amelyek a származási tagállamban sem fűződnek hozzá, illetve azt olyan joghatásokkal felruházni, amelyeket még közvetlenül a megkeresett tagállamban hozott azonos típusú ítéletek sem keletkeztetnének.¹⁵⁸ Amennyiben ugyanis a címzett állam belső joga (a magyar jog) alapján elévült határozatot, amely a származási országban (Ausztriában) még nem évült el, mégis végrehajthatónak tartaná a magyar jog, akkor tulajdonképpen többletjoghatásokat rendelne az osztrák ítélethez a magyar ítéletekhez képest. Ebben az esetben nem teljesülne a Brüsszel Ia. rendelet 41. cikk (1) bekezdésében szereplő azon feltétel, hogy a címzett tagállamban végrehajtható határozatot a címzett tagállamban hozott határozatokra vonatkozó feltételekkel kell ott végrehajtani.
- [152] A Vht. vonatkozó sommás rendelkezésének módosítása ugyanakkor kezelhetné az értelmezési problémát: ha úgy rendelkezne a Vht., hogy a végrehajtási jog a végrehajtás elrendelésének feltételei bekövetkeztétől számított 5 év múlva évül el, az egyértelmű iránymutatás volna a jogalkalmazók számára, és teljességgel összhangban állna a Brüsszel Ia. rendelettel is.
- [153] Hasonló probléma merült fel a tartási rendelet kontextusában is. Az ügyben¹⁵⁹ a végrehajtást kérő a francia bírósági határozat alapján végrehajtási lap kiállítását kérte folyamatos gyermektartásdíj, illetve hátralékos gyermektartásdíj megfizetésére. Az elsőfokú bíróság a végrehajtást kérő kérelmétől részben eltérően állította ki a végrehajtási lapot: a kérelem előterjesztésétől számított hat hónaponál régebben lejárt tartásdíjrészletek behajtását illetően a végrehajtási lap kiállítását megtagadta (a Vht. 14. §-a alapján¹⁶⁰), amelyet a másodfokú bíróság helybenhagyott. A bíróságok azzal indokolták határozatukat, hogy a tartási rendelet 15. cikkében foglaltak szerint a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogot a 2007. november 23-án elfogadott, a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló hágai jegyzőkönyvvel (a 2007. évi hágai jegyzőkönyv) összhangban kell meghatározni azokban a tagállamokban, amelyekben ez a jogi eszköz kötelező erővel bír (praktikusan az EU valamennyi tagállamában). A 2007. évi hágai jegyzőkönyv 3. cikkének (1) bekezdése szerint: ha e jegyzőkönyv másként

¹⁵⁸ C-420/07. sz. Apostolides-ítélet 66. pont

¹⁵⁹ Kúria Pfv.I.21.308/2017/3. szám – BH 2018.4.120

¹⁶⁰ A Vht. 14. §-a szerint: Tartásdíj, szüléssel járó költség és tartásra irányuló járadékszerű szolgáltatás (a továbbiakban: tartásdíj) behajtására elrendelt végrehajtás esetén a végrehajtható okiratot a lejárt, 6 hónaponál régebbi tartásdíjrészletekre nézve akkor lehet kiállítani, ha a végrehajtást kérő valószínűsítette, hogy a) a tartásdíjhátralék az adós rosszhiszemű magatartására vezethető vissza, vagy b) annak érvényesítését alapos okból mulasztotta el.

nem rendelkezik, a tartási kötelezettségekre irányadó jog a jogosult szokásos tartózkodási helye szerinti állam joga. A 2007. évi hágai jegyzőkönyv az anyagi jogi kérdések tekintetében alkalmazandó, a tartási rendelet 41. cikk (1) bekezdése értelmében viszont a más tagállamban hozott határozatok végrehajtására irányuló eljárásra a végrehajtás helye szerinti tagállam joga irányadó. A valamely tagállamban hozott, a végrehajtás helye szerinti tagállamban végrehajtható határozatot a végrehajtás szerinti adott tagállamban hozott határozat végrehajtási feltételeivel azonos feltételekkel kell végrehajtani. Az ügyben első és másodfokon eljáró bíróságok szerint mivel a végrehajtás helye szerinti tagállam jogát azaz a magyar jogot kellett alkalmazni annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy a hat hónappal régebbi részletekre kiállítható-e a végrehajtási lap, nem a francia jogot, amely szerint a francia polgári törvénykönyv (Code Civile) 2224. cikke értelmében a tartási követelések elévülési ideje öt év, ezért a hat hónappal régebbi tartásdíj részletekre a végrehajtási lapot kiállítani álláspontjuk szerint nem lehetett.

[154] A Kúria határozatával egyértelműen állást foglalt amellett, hogy a tartás végrehajtására vonatkozó, a Vht. 14. §-ában szereplő korlátozás (amely szerint 6 hónappal régebbi tartásdíjrészletekre csak meghatározott körülmények valószínűsítése esetén állítható ki végrehajtási lap) olyan végrehajtási eljárási kérdés, amelyre a tartási rendelet 41. cikke alapján a végrehajtás helye szerinti állam joga, a konkrét esetben a magyar jog irányadó.

3.2.2 Szabályszerű kézbesítés minősítése

[155] A Kúria előtt folyamatban volt ügyben¹⁶¹ felmerült, hogy elismerhető-e a külföldi bíróság határozata, ha annak kézbesítése, bár nem az adott tagállam belső joga szerinti szabályoknak megfelelően, de ténylegesen megtörtént, és kellő idő állt rendelkezésre ahhoz, hogy az alperes (adós) a jogorvoslati jogával éljen. Kifogásolható-e a külföldi határozatot elismerő tagállami bíróság joghatósága azon az alapon, hogy a megállapodásukban választottbíróság joghatóságát kötötték ki felek.

[156] A Kúria döntése szerint az alperes (adós) távollétében hozott külföldi (olaszországi) bírósági határozatra végrehajtási tanúsítvány vezethető, ha a határozatot megfelelő időben kézbesítették az alperes (adós) részére ahhoz, hogy ellene védekezést terjeszthessen elő, de az alperes (adós) elmulasztotta a határozatot megtámadó eljárás kezdeményezését annak ellenére, hogy lehetősége lett volna rá. Ha megállapítható, hogy a kézbesítés ténylegesen megtörtént és a jogorvoslatra megfelelő idő állt rendelkezésre, a kézbesítési szabályok megsértése (nem a külföldi bíróság, hanem a jogi képviselő küldi meg az adósnak a határozatot) nem akadály a külföldi határozat elismerésének. A Brüsszel I. rendelet 23. cikke [*Ha a felek, akik közül egy vagy több valamely tagállamban lakóhellyel rendelkezik, egy bizonyos jogviszonyban kapcsolatban felmerült vagy a jövőben felmerülő jogviták eldöntésére valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kötik ki, a megállapodás szerinti bíróság vagy bíróságok rendelkeznek joghatósággal.*] nem vonatkozik választottbíráskodásra, ezért a választottbírósági kikötésre hivatkozással a külföldi határozatot elismerő tagállami bíróság joghatósága nem vizsgálható.

3.2.3 A Tartási rendelet, a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet időbeli hatálya és ezek egymáshoz való viszonya

[157] A rendeletek egymáshoz való viszonyával kapcsolatos ügyben¹⁶² az osztrák bíróság a 2009-ben meghozott ítéletével a magyar adóst az osztrák kiskorú végrehajtást kérő javára tartásdíj megfizetésére kötelezte. Az osztrák bíróság az elismerési és végrehajthatóvá nyilvánítási

¹⁶¹ Kúria Pfv.I.20.122/2015.

¹⁶² Kúria Pfv.I.21.258/2018.

eljárásra tekintettel 2016-ban elkészítette határozata kivonatát. A végrehajtást kérő az osztrák bíróság határozatának végrehajtási tanúsítvánnyal való ellátását kérte, miszerint az osztrák bírósági határozat a magyar jog szerint, a belföldi bíróság határozatával azonos módon végrehajtható. Az elsőfokú bíróság a végrehajtást kérő kérelmét elutasította. A végrehajtást kérő fellebbezését elbíráló másodfokú bíróság az elsőfokú végzést helybenhagyta. A bíróságok döntésüket azzal indokolták, hogy a Tartási rendelet 41. cikk (1) bekezdése értelmében a más tagállamban hozott határozatok végrehajtására irányuló eljárásra a végrehajtás helye szerinti tagállam joga, az adott esetben a magyar jog irányadó. A magyar jog szerint tartási követelést 6 hónapnál régebbi időre bírósági úton akkor lehet visszamenőlegesen érvényesíteni, ha a jogosult a követelés érvényesítésével alapos ok miatt késlekedett, 3 évnél régebbi időre pedig tartási követelést nem lehet bírósági úton érvényesíteni. A tartásdíjra irányuló követelés elévülését a bíróság hivatalból köteles figyelembe venni.

[158] A Tartási rendelet átmeneti rendelkezéseket tartalmazó 75. cikke értelmében alkalmazásának kezdő időpontja 2011. június 18., azaz az adott ügyben (2009-ben hozott ítélet) a végrehajtást kérő kérelmének elbírálása során nem a Tartási rendeletet kell alkalmazni. A végrehajtást kérő kérelmének elbírálása során a Brüsszel I. rendeletet kell alkalmazni. [Szintén nem alkalmazható a Brüsszel I. átdolgozás sem, annak 66. cikk (2) bekezdése értelmében, mert az eljárás 2015. január 1. előtt indult.] A Brüsszel I. rendelet különbséget tesz a határozat elismerése, végrehajthatóvá nyilvánítása és a határozat végrehajtása között. A végrehajtást kérőnek először kérelmeznie kell a külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánítását, vagyis az exequatur eljárás lefolytatását. A bíróság a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemnek a formai feltételek ellenőrzése után azonnal helyt ad, a bíróság az eljárás ezen szakaszában a megtagadási okokat nem vizsgálhatja, meghozza a fellebbezhető végzést a végrehajthatóvá nyilvánításról, azaz végrehajtási tanúsítványt vezet a más tagállamban hozott határozatra, amely így végrehajthatóvá válik. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban a formai követelmények meglétének vizsgálatán túl végzett bármely más feltétel vizsgálata ellentétes a Brüsszel I. rendelettel. Ebből következik, a végrehajthatóvá nyilvánítás szempontjából nem releváns, hogy a végrehajtást kérő követelése, vagy a végrehajtási jog esetlegesen elévült. A bíróság a követelés és a végrehajtási jog elévülését az eljárás ezen szakaszában akkor sem vizsgálhatja, ha az elévülés vizsgálata egyébként hivatalból kötelezettsége. A Brüsszel I. rendelet 41. cikkében foglaltak értelmében a származási tagállam határozatát az 53. cikkben említett alaki követelmények teljesítését követően a 34. és 35. cikk szerinti felülvizsgálat nélkül nyomban végrehajthatónak kell nyilvánítani.

[159] Egy másik ügyben¹⁶³ a végrehajtást kérő a külföldi határozatra vonatkozó végrehajtási tanúsítvány kiállítására iránti kérelmét 2019. június 12. napján terjesztette elő. Ekkor már nem volt hatályban a végrehajtást kérő által a fellebbezésre tett észrevételében hivatkozott 1952-es Pp. A kötelezett alaptalanul hivatkozott a Brüsszel Ia. rendeletre, mert ez az uniós jogszabály sem alkalmazható az eljárásban. A Brüsszel Ia. rendelet 80. cikke bár hatályon kívül helyezte a Brüsszel I. rendeletet, de a Brüsszel Ia. rendelet 67. cikk (2) bekezdése értelmében a 80. cikk ellenére továbbra is a Brüsszel I. rendelet alkalmazandó azokra a 2015. január 10. előtt indított eljárásokban hozott határozatokra (...), amelyek az említett rendelet hatálya alá tartoznak.

[160] Arra vonatkozóan nem állt rendelkezésre peradat, hogy mikor indult az az eljárás, amelyben a Kolozs Megyei Törvényszék meghozta az 1866/2015. számú polgári ítéletét. Az ítéletnek az ügyirat száma: 5904/117/2014. Az ügyirat szám évszámából következően a hivatkozott eljárás 2014. évben, tehát 2015. január 10-e előtt már megindult, ezért a Brüsszel Ia. rendelet 66. cikk (2) bekezdésére is figyelemmel a Brüsszel I. rendeletet kellett alkalmazni.

¹⁶³ Fővárosi Törvényszék 47.Pkf.636.171/2020.

3.2.4 A Végrehajtható okirati rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet viszonya

- [161] Az ügyben¹⁶⁴ az adós felülvizsgálati kérelmében a Végrehajtható okirati rendeletre hivatkozott, melynek értelmében a határozatot hozó tagállami bíróság kiállítja az európai végrehajtható okiratot, ami automatikusan végrehajtható a többi tagállamban külön elismerés vagy végrehajtás kimondását célzó eljárás nélkül. A rendelet nem teszi lehetővé a végrehajtani kért határozat meghozatala körülményeinek vizsgálatát. A származási tagállamban kell megvizsgálni annak előfeltételeit, hogy a határozat megfelel-e a végrehajtható okirat kiállításához szükséges feltételeknek.
- [162] A Végrehajtható okirati rendelet (20) preambulumbekzdése a végrehajtást kérő részére választási jogot biztosít a következők szerint: „A nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okiratként való hitelesítés kérelmezése egy választási lehetőséget nyújt a hitelező számára, aki ehelyett azonban a Brüsszel I. rendelet szerinti elismerési és végrehajtási eljárás, illetve más közösségi jogi aktusok mellett is dönthet.” Ebből következően a végrehajtást kérő kérelme határozza meg a végrehajtási ügyben eljáró bíróság által vizsgálandó, illetve vizsgálható körülményeket. Abban az esetben tehát, ha a végrehajtást kérő a Végrehajtható okirati rendelet alapján európai végrehajtható okirat kiállítását kéri, a végrehajtás megtagadása körében kizárólag az e rendelet 21. cikkében meghatározott körülményeket lehet figyelembe venni. Ha azonban a végrehajtást kérő más közösségi jogi aktus (az adott esetben a Brüsszel Ia. rendelet) mellett dönt, akkor a végrehajtás megtagadása tekintetében a választott közösségi jogi aktus megfelelő rendelkezései (az adott esetben a Brüsszel Ia. rendelet 45-46. cikke) alapján kell a megtagadásra vezető körülmények fennálltát vizsgálni.

3.3 A közrendi záradék problémaköre

- [163] A végrehajtás megtagadása irántik kérelmek tipikus esete, amikor az adósok a közrendbe ütközés jogcímén kérik megtagadni a végrehajtást. E kérdéskörben több bírósági eljárásban hozott határozatban született elvi jellegű döntés.

3.3.1 Eltérő külföldi bírósági eljárási szabályok betartása járhat-e a magyar közrend sérelmével

- [164] A magyar joggyakorlatban felmerült a kérdés, hogy megállapítható-e az eljárási közrend sérelme azon az alapon, hogy egy a külföldi bíróság által saját eljárási szabályainak betartásával lefolytatott eljárásban hirdetményi idézéssel megidézett magyar lakóhelyű alperes marasztalására távollétében, mulasztási ítélettel került sor? A Kúria megállapította¹⁶⁵, hogy a külföldi határozat elismerését azon az alapon nem lehet megtagadni, hogy a megkeresett állam bíróságai attól eltérő eljárási szabályokat alkalmaztak volna, mint amelyeket a külföldi bíróság alkalmazott, ha az eljárást a megkeresett államban folytatták volna. A külföldi határozat nem ütközik a közrendbe, arra csak a jogrend alapelveinek nyilvánvaló és súlyos megsértése esetén lehet hivatkozni. A határozat közvetlenül nem sérti a gazdasági - társadalmi rend alapjait; az, hogy az adóssal szemben mulasztási ítélet született, nem ad alapot az ítélet elismerésének közrendbe ütközés miatti megtagadására.

3.3.2 Állami immunitás a nemzetközi magánjogban (közjogi vagy kereskedelmi jogviszony)

- [165] A perbeli vállalkozási szerződést megrendelőként a Bahreini Királyság Kormánya kötötte meg, majd a választottbírósági eljárásban a – szerződésben nevesített és a megrendelő állam szerveként eljáró – Minisztérium volt fél, és a választottbírósági határozat végrehajtását a –

¹⁶⁴ Kúria Pfv.I.21.363/2018.

¹⁶⁵ Kúria Pfv.I.22.067/2017.

szintén állami szervként eljáró – Bahreini Királyság Villamosenergiáért és Vízügyért Felelős Tanácsa kérte. Az eljárásban az állam nemzetközi magánjogi jogalanyisága kérdésének tisztázása merül fel. Ezzel összefüggésben az eljáró bíróságok arra mutattak rá, hogy „a szerződő felek között nem alá-fölrendeltséggel járó jogviszony, hanem két önálló gazdasági egység közötti kereskedelmi jellegűnek minősíthető jogviszony jött létre. Vagyis az alapul fekvő jogviszony – az eljárásban alkalmazandó Nmjtvr. 1. §-ában meghatározott – polgári jogi jogviszonynak minősül. Kiemelte továbbá a Kúria, hogy nem tekinthető közrendbe ütközőnek a választottbírói határozat pusztán azért, mert meghozatala során a választottbírói határozat a magyar jog által nem ismert jogintézményt (büntető kártérítés) alkalmazott.¹⁶⁶

3.3.3 Azonos nemű házastársak általi örökbefogadással rendelkező határozat elismerése

- [166] Az azonos nemű házastársak általi örökbefogadás tekintetében egy brazil bíróság jogerősen engedélyezte a Brazíliában született brazil állampolgár gyermek örökbefogadását. Az örökbefogadók egy Brazíliában élő azonos nemű házaspár, egyikük magyar-brazil, másikuk brazil állampolgár. A brazil örökbefogadási határozat magyarországi elismerésének körében felmerült, hogy vizsgálni kell a Nmjtvr. feltételeit, különösen a közrendbe ütközést: Magyarországon az Alaptörvény rögzíti, hogy „Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony” (L) cikk). A magyar jogban alkotmányos szinten rögzített tehát a házasság és a család védelme, a családi kapcsolat alapja pedig csak házasság vagy szülő-gyermek viszony lehet. Ebből az alkotmányos rendelkezésből levezethető, hogy a magyar jog szerint egy pár számára örökbefogadás útján szülő-gyermek viszony és ezáltal családi kapcsolat csak házasságban élő férfi és nő számára lehetséges.
- [167] A magyar jog szerint azonos nemű párok házasságot nem, csak bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíthetnek, amelynek joghatásait a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény határozza meg. A Bét. az azonos nemű élettársak számára lehetővé teszi, hogy kapcsolatukat bejegyzett élettársi kapcsolatként tegyék hivatalossá, és váltsanak ki ezáltal a házasság jogintézményéhez hasonló joghatásokat. Ugyanakkor a Bét. 3. § (2) bekezdése egyértelműen rögzíti, hogy a bejegyzett élettársakra a házastársak által történő közös gyermekre fogadásra vonatkozó szabályok nem alkalmazhatóak.

3.3.4 Nagykorú örökbefogadott örökbefogadási határozatának elismerése és a közrend

- [168] A magyar joggyakorlatban több ízben is felmerül a nagykorú örökbefogadott örökbefogadási határozatának elismerhetősége. Az egyik ügyben a német bíróság az örökbefogadók és az örökbefogadott közös kérelmére 1996-ban hozott határozatával engedélyezte az akkor 19 éves, magyar-német állampolgár örökbefogadását, amely alapján az örökbefogadókat a gyermek szüleiként a német anyakönyvbe bejegyezték. Kérdésként merült fel az Nmjtvr. alkalmazhatósága, a 126. § (3) bekezdés alapján azonban a vizsgált határozatra (magyar állampolgár személyi állapotát, családi jogviszonyát érintő külföldi határozat) az Nmjtvr. alkalmazható, így a 109. §-ban meghatározott feltételek alapján kellett vizsgálni az elismerést a nagykorú örökbefogadásának külföldi engedélyezése kapcsán, mivel az a magyar jogban nem ismert, illetve létezik. Felmerült, hogy az örökbefogadás a magyar közrendbe ütközik. A határozat szerint tárgybeli ügyben az elismerés nem ütközik a magyar közrendbe: Az Alaptörvény II. cikke deklarálja az emberi méltósághoz való alapjogot. Az erre vonatkozó

¹⁶⁶ Kúria Pfv.I.21.109/2016/18.

alkotmánybírósági gyakorlatból egyértelműen következik az, hogy a jogalkalmazó szervek vizsgálatának ki kell terjednie arra, hogy az örökbefogadott nagykorú személy önrendelkezési joga, azaz az érintett személy egyértelmű és kifejezett hozzájárulása kellően biztosított volt-e. Amennyiben igen, úgy az eset összes körülményének mérlegelésével közrendi (alkotmányjogi) szempontból elfogadható a külföldi határozat elismerése. Ha a nagykorú személy önrendelkezési joga nem lett volna biztosítva, úgy fennállhatna az Alaptörvény II. cikkére tekintettel a közrendbe ütközés veszélye.

[169] A német jog ismeri a nagykorú örökbefogadását, amellyel hasonló jogkövetkezmények járnak, mint a kiskorú örökbefogadásával. A német joggal szemben a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény a nagykorúak örökbefogadásának lehetőségét nem ismeri. Ugyanakkor az, hogy a külföldi határozat meghozatala során a külföldi bíróság a magyartól eltérő, a magyar jog által nem ismert jogintézményt is tartalmazó jogot alkalmazott, nevezetesen a nagykorú örökbefogadását engedélyezte, önmagában nem jelenti azt, hogy a külföldi határozat elismerése a magyar közrendbe ütközne. Olyan kettős állampolgár esetében, mint jelen ügyben az örökbefogadott, akinek nem a magyar állampolgárságához fűződik a szorosabb kapcsolata [Nmjtv. 15. § (3) bekezdés], a magyar családjogi szabályok betartásának elvárásához nem fűződik olyan érdek, amelyet a közrend eszközével védeni kellene.

3.3.5 Vizsgálható-e érdemben a végrehajtani kért külföldi határozat?

[170] Egy ügyben az merült fel, hogy közrendbe ütközik-e a külföldi határozat végrehajtásának elrendelése, ha azzal kettős fizetési (adózási és járulékfizetési) kötelezettség keletkezik, illetve, hogy a külföldi határozat elismerése és végrehajtása során a külföldi határozat érdemben nem vizsgálható felül.¹⁶⁷ Ha a végrehajtani kért külföldi határozat nem sérti a magyar társadalmi berendezkedés alapvető erkölcsi, gazdasági, politikai alapjait és az egyéb alapvető értékrendjét megtestesítő elveket, a külföldi határozat végrehajtása nem ütközik a magyar közrendbe.

[171] Közrendbe ütközés csak akkor állapítható meg, ha a külföldi határozat elismerése az alapjogokat, illetve a társadalmi értékítéletet sértené, a felek jogviszonyán túlmutatóan a közrend sérelmét okozó következményekkel járna, így a felek csak a jogrend alapelveinek nyilvánvaló és súlyos megsértése esetén hivatkozhatnak alappal az elismerni kért határozat közrendbe ütközésére. A közrend akkor szenved sérelmet, ha a határozat a gazdasági, társadalmi rend alapját közvetlenül sérti. Az adott esetben azonban nem álltak fenn olyan körülmények, amelyekből arra lehetett volna következtetni, hogy a külföldi határozat végrehajtásának elrendelése sértené a magyar közrendet. Az adós a közrend sérelmét döntően azért állította, mert a külföldi határozat végrehajtásával kettős fizetési (adózási és járulékfizetési) kötelezettség terhelné. Ez az állítás még valósága esetén sem tenné megállapíthatóvá a magyar társadalmi berendezkedés alapvető erkölcsi, gazdasági, politikai alapjainak és az egyéb alapvető értékrendjét megtestesítő elvek sérelmét.

[172] A külföldi határozat végrehajthatóságának megállapítása iránti kérelem tárgyában jogerős határozat született, így a végrehajtani kért külföldi határozat az eljárásban érdemben nem volt felülvizsgálható. A felülvizsgálati kérelemben foglalt további érvelések a végrehajtani kért külföldi határozat érdemére vonatkoznak (a végrehajtásnak nincs jogalapja, az osztrák bíróság törvénytelen határozatot hozott), ezek a kérdések azonban a Brüsszel I. rendelet 45. cikk (2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel nem vizsgálhatók, mert az elismerni, végrehajtani kért külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül.

¹⁶⁷ Kúria Pfv.I.21.198/2017.

4 Kézbesítés

- [173] A határon átnyúló kézbesítés - mint a nemzetközi jogsegély jelentős területe - jogforrásainak sokrétűsége gyakran jogalkalmazási nehézségeket idéz elő, a nemzetközi magánjogi kodifikáció során ezért a cél az addiginál átfogóbb, koherensebb, jobban átlátható szabályozás volt¹⁶⁸. Az egységes értelmezésre törekvés kiemelt jelentősége is vitathatatlan, hiszen egyrészt az eljárást megindító irat szabályos kézbesítése a kikényszeríthetőség alapvető feltétele, másrészt a belső eljárási szabályosság betartásának önmaga értékén túlmutató szerepe van a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesítése kapcsán is.
- [174] A gyakorlatban leggyakrabban alkalmazott normák a Kódex mellett a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről („iratkézbesítés”), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény (kihirdette a 2005. évi XXXVI. törvény) és a Magyarország által kötött kétoldalú jogsegélyegyezmények. A polgári eljárásra vonatkozó, Hágában 1954. március 1-jén kelt nemzetközi egyezmény (kihirdette az 1966. évi 8. törvényerejű rendelet) és a viszonyossági gyakorlatok, egyéb megoldások kiegészítő szerepe ritkábban jelenik meg a jogalkalmazás során.
- [175] A Magyarország és más államok közötti - a kézbesítés terén folytatott - együttműködés normáiról a <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/nemzetkozi-polgari-ugyekben-valo-igazsagugyi-egyuttmukodes> oldalon részletes tájékoztatás áll a jogalkalmazók rendelkezésére. A Magyarország és más államok viszonylatában a polgári igazságügyi együttműködés területén hatályban lévő uniós és nemzetközi jogforrások listázása mellett külön jogértelmezési és technikai segédanyag készült a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok EU-n kívüli kézbesítéséről és a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről. Az Eu-Kézb-R. alkalmazási kérdéseiről az Európai Igazságügyi Portálon: a <https://e-justice.europa.eu> oldalon lehet tájékozódni.

4.1 Együttműködés a rendelet alapján

- [176] A Kódex 2. § -a mellett ¹⁶⁹ a 72. § (1) bekezdése kifejezetten nevesíti az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusait is, amikor kimondja, hogy „Magyar bíróság külföldi bíróság jogsegélykérelmére nemzetközi szerződés, az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa vagy viszonyosság alapján nyújt jogsegélyt.” Az EU tagállamok egymás közötti viszonyában az Eu-Kézb-R. rendelkezései elsőbbséget élveznek a két-vagy többoldalú nemzetközi szerződésekkel szemben (20. cikk (1) bekezdés) is. A kizárólagosság kérdésében az Európai Unió Bírósága kifejtette azon álláspontját, miszerint amennyiben az irat címzettje másik tagállam területén rendelkezik lakóhellyel, a bírósági iratok kézbesítését a rendelet követelményeinek megfelelően kell végezni¹⁷⁰.
- [177] A jogsegély területén korábban szabályozott együttműködési modellekhez képest legfontosabb változásként átment a gyakorlatba az a szabály, hogy intézményközi kézbesítés esetén a magyar bíróságok más EU tagállamba közvetlenül küldik meg és onnan közvetlenül fogadják

¹⁶⁸ Boreczki Szabolcs: A nemzetközi jogsegély általános szabályai in Vékás Lajos-Nemessányi Zoltán – Osztovits András (szerk.): A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentárja HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020. 365.

¹⁶⁹ 2. § E törvény rendelkezéseit olyan kérdésekben kell alkalmazni, amelyek nem tartoznak az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés hatálya alá.

¹⁷⁰ C-325/11 Alder-ítélet, ECLI:EU:C:2012:824 42. pont

a kérelmeket¹⁷¹, az Igazságügyi Minisztérium központi hatósági feladatai kiegészítő jelleggel merülnek fel (pl. közbenjárást biztosít a bíróságok közötti kommunikáció akadályozottsága esetén, átvevői intézményi passzivitás ritka eseteiben [4. cikk (1) bekezdése és 3. cikk, eltérően a Kódex 73. § (1) bekezdésében foglaltaktól]. Az egyik vizsgált ügyben¹⁷² a bíróság a Hollandiában lakó alperes részére az Eu-Kézb-R. alapján megkeresett bíróság útján történő kézbesítést rendelt el, de miután a holland szervek tájékoztatása nem volt megfelelő, a központi hatósághoz fordult további intézkedésért. A rendelet 3. cikke rendelkezik a központi hatóságok feladatairól, ennek keretében a központi hatóság tájékoztatja a rendeletet alkalmazó bíróságokat, hatóságokat a rendelet alkalmazásával kapcsolatos információkról általánosságban, de egyedi ügyekben is. Ezen túl a központi hatóság, más tagállami központi hatóságokkal együttműködve közreműködik a konkrét jogsegélykérelmek teljesítésével kapcsolatban felmerült problémák megoldásában, ha a bíróságok, hatóságok közötti közvetlen kommunikáció nem vezetett eredményre. Az Igazságügyi Minisztérium központi hatósági feladata tehát a kézbesítésekhez kapcsolódóan ritkán kerül előtérbe, ugyanakkor a más módon nem eredményes együttműködés eseteiben nélkülözhetetlen annak igénybevétele.

- [178] A Kódex 77. §-ának végrehajtási rendelkezései segítik a jogalkalmazást, az elektronikus kommunikáció lehetőségeire is tekintettel. Az átvevő intézmények keresésére az e-justice.europa.eu oldal felületének használata bevett gyakorlat, annak ellenőrzése mellett, hogy a kézbesítendő iratokat a formanyomtatványokkal postai úton, telefaxon vagy elektronikusan fogadja-e a külföldi szerv és milyen nyelveken biztosítja a kommunikációt.
- [179] Az Eu-Kézb-R. által szabályozott kézbesítési módok közül az intézmények közreműködésével (2-11. cikk) történő jogsegély mellett¹⁷³ a postai szolgáltatások útján történő kézbesítés (14. cikk) jellemző, a diplomáciai vagy konzuli továbbítás/kézbesítés és az ún. közvetlen kézbesítés (mely utóbbi Magyarországon egyébként sem alkalmazható a bíróságokat illetően) nem fordul elő. Ehhez kapcsolódóan érdemes kitérni arra is, hogy a gyakorlat változott az EUB azon értelmezésére tekintettel, miszerint ellentétes az uniós joggal az olyan tagállami szabályozás, amely szerint a kézbesítési meghatalmazottal nem rendelkező félnek szóló iratokat az eljárás iratai között kell hagyni és a kézbesítés megtörténtét vélelmezni kell¹⁷⁴. Rögzítette az EUB, hogy a rendelet a bírósági iratok továbbításának kimerítő jellegű felsorolásakor csakis ezeket a lehetőségeket határozza meg és semmiféle mozgásteret nem enged. A Pp. 143. § (6) bekezdésének szabályozása egyértelművé tette azt a követelményt, hogy a kézbesítési megbízottra vonatkozó tájékoztatás és hirdetményi jogkövetkezményre figyelmeztetés mellőzendő. Ezért a kézbesítési cselekmények a kezdőirat közzlése után is a rendelet szerint fogyanatosítandók, a jogi képviselő vagy más meghatalmazott nélküli eljárásokban jelentős időbeli következménnyel és költségnövekedéssel járó módon. Több ügyben tévesen adták ki a bíróságok a kézbesítési megbízott jelölésére vonatkozó felhívást¹⁷⁵ EU-n belüli kézbesítéskor. A nemzetközi jogsegély mellett az eljárásban keletkezett iratok külföldi címzett részére postaforgalomban történő kézbesítésének lehetősége gyors és sokszor eredményes is, de esetenként a postai szolgáltatások eljárási feltételrendszerének eltérései zavarokat okozhatnak.
- [180] A kézbesítés időpontjának megállapítására a kézbesítés helye szerinti tagállam joga irányadó (9. cikk), ezért nem alkalmazandó az 1952-es Pp. 100. § (2) bekezdése, illetve a Kódex 73. §

¹⁷¹ Kódex 77. § (1) Az 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban e §-ban: a rendelet) 2. cikkének (1) bekezdése szerinti átvevő intézmény feladatait a) bírósági iratok esetében az a bíróság, amelynek eljárásában a kézbesítendő irat keletkezett, b) közjegyző eljárásában keletkezett iratok esetén az a közjegyző, akinek eljárásában az irat keletkezett, látja el.

¹⁷² Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság előtt P. IV. 22.789/2016 számon folyamatban volt ügyben.

¹⁷³ Szócs Tibor: A nemzetközi jogsegély a polgári perben in Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2018. 2554-2557.

¹⁷⁴ C-325/11 Alder-ítélet, ECLI:EU:C:2012:824 32. pont

¹⁷⁵ Pesti Központi Kerületi Bíróság P.101232/2020 számú és Sárbogárdi Járásbíróság P.20.104/2019 számú ügyében

(4) bekezdése. Az EUB gyakorlatában is megjelent az az álláspont, hogy az eljárási határidő kezdete az első szabályszerű kézbesítés időpontja¹⁷⁶. A kézbesítés helye szerinti tagállam jogi szabályozása alapján kell elvégezni annak a körülménynek az egyedi vizsgálatát is az ügyekben, hogy a kézbesítési fikció (nem kereste) intézményét a tagállamok ismerik-e. Amennyiben ez szabályozott, úgy előfordul, hogy a belső jog szerinti feltételei postai út esetén nem állnak fenn. Erre az intézményközi kézbesítés elrendelése jelent megoldást a gyakorlatban, hiszen az átvevő intézmény a kézbesítési cselekményekkel kapcsolatos valamennyi fontos adatot közöl és a saját államának postai kézbesítési szabályait is pontosan alkalmazza (7. cikk (1) bekezdés).

- [181] A jogalkalmazást egységesítette az EUB azon állásfoglalása, miszerint harmadik személy átvételi joga a címzett lakóhelyén tartózkodó felnőtt korú, a címzett családtagjának minősülő vagy alkalmazásban álló személyeket illeti meg¹⁷⁷. A lakóhely fogalma alatt azt a helyet kell érteni, ahol az irat címzettje lakik vagy rendszeresen tartózkodik. Fontos annak hangsúlyozása, hogy lehetősége van a címzettnek azt bizonyítani, hogy nem szerzett tudomást az eljárásról, illetve nem rendelkezett kellő idővel a védekezése előterjesztésére. Arról nincs kialakult egyértelmű álláspont, hogy az átvevő tagállam joga szerinti további helyettes átvevőknek való kézbesítés is szabályos-e és így az ítélet tartalma egyfajta minimumot jelent-e csupán, az irodalom azonban kizárólag a családtag és az alkalmazott átvételének szabályossága mellett érvel¹⁷⁸.
- [182] Az eddigi gyakorlatot erősítette az EUB azon megállapítása is, hogy a tértivevény által igazolt körülmények más irattal, a postai szolgáltató igazolásával is alátámaszthatók, amennyiben az a szükséges adatokat (az átvétel helye és ideje, átvevő neve és kapcsolata a címzethez) tartalmazza¹⁷⁹. A gyakorlat szerint a nemzetközi tudakozvány vagy egyéb postai tájékoztatás alapján megállapítható, hogy a címzett olyan körülmények között kapta-e meg az iratot, amelyek lehetővé tették a védelemhez való jog biztosítását.
- [183] Előfordult már olyan eset is, hogy az átvevő intézmény nem minősítette bírósági iratnak a keresetlevél mellékletét képező – bizonyítékokat tartalmazó - adathordozót, ezért a küldemény azon részét kézbesítés nélkül visszaküldte (1. cikk (1) bekezdés)¹⁸⁰.
- [184] A kézbesítés költségének ingyenességi főszabályát (11. cikk) gyakran lerontja a bíróság helyett eljáró bírósági tisztviselők, egyéb szervek vagy végrehajtók költségei megtérítésének gyakorlata. Az Eu-Kézb-R. 11. cikkének (2) bekezdése alapján a kézbesítés kérelmezője köteles azon személyek tevékenységével kapcsolatban felmerült költségeket megtéríteni, akik az adott tagállam joga szerint jogosultak az iratok kézbesítésére. A polgári eljárásra vonatkozó, Hágában 1954. március 1-jén kelt nemzetközi egyezmény (kihirdette az 1966. évi 8. törvényerejű rendelet) 24. cikke azonban a költségmentességre itt is alkalmazandó lenne a részes tagállamokra, de ez a gyakorlatban nem merült fel. Ugyanakkor az Eu-Kézb-R. 11. cikk (2) bekezdésnek azon szabályát, hogy a kézbesítés költségét a kérelmezőnek kell megtérítenie, széles körben alkalmazzák a bíróságok, különösen a Pp.78. § (4) bekezdés szerinti letétbe helyezés, a 79. § (4) bekezdés szerinti felperesi előlegezés és a Pp. 121. § (1) e) pontja szerinti szünetelési jogkövetkezmény részletező előírásai hatályba lépése óta.
- [185] Gyakori kérdés, hogy a keresetlevél és az ellenkérelemre felhívó végzés közlésekor szükséges-e fordítás. A keresetleveleknél érvényesül az a követelmény, mely szerint az eljárást indító iratban egyértelműen szerepelnie kell a kereset tárgyának és indokainak, valamint a bíróság

¹⁷⁶ C-473/04 Plumex-ítélet, ECLI:EU:C:2006:96 33. pont

¹⁷⁷ C-354/15 Henderson-ítélet, ECLI:EU:C:2017:157 99. pont

¹⁷⁸ Osztoivits András: Bírósági iratok határon átnyúló kézbesítése- perhatékonyság kontra védelemhez való jog. in: Vékás Lajos-Osztoivits András -Nemessányi Zoltán (szerk.): Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021. 424-433.

¹⁷⁹ C-354/15 Henderson-ítélet, ECLI:EU:C:2017:157 99. pont

¹⁸⁰ Gyulai Törvényszék G.20.070/2018

előtti megjelenésre történő felhívásnak (a magyar jog szerint ez jelenti az ellenkérelemre felhívást is)¹⁸¹. Továbbá érvényesítendő, hogy az EUB megfogalmazott feltételei szerint az irat átvételének megtagadásához való jogról tájékoztatást mindig megkapja a címzett, akkor is, ha feltételezhető, hogy érti az irat nyelvét¹⁸². Többször kifejtette az EUB, hogy a formanyomtatvány hiánya olyan mulasztás, amely utólag pótlandó¹⁸³. Célszerű a formanyomtatvány szerinti tájékoztatás megküldése a kézbesítési hely szerinti nyelven és olyan nyelven is, amit a másik fél szerint a címzett ismer (tehát nem az összes uniós nyelven). Erről a postai kézbesítés esetén mindig a perbíróóság gondoskodik, a visszaküldés esetére megjelölendő elérhetőségek pontos feltüntetésével.

[186] A vizsgált ügyek egyikében¹⁸⁴ fordítási költségelőlegre hívta fel a bíróság a felperest a keresetlevél szabályszerű kézbesítéséhez, mulasztására tekintettel a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításra került sor. Ugyanakkor arra a következtetésre lehet jutni, hogy a fordítás hiánya vagy nem megfelelő nyelvű fordítás esetén is szabályszerűnek minősül a kézbesítés, ha a megtagadási jogot a címzett nem gyakorolja, a formanyomtatvány útján nyújtott tájékoztatás ellenére. A 8. cikk szerinti jogáról a címzettet minden esetben tájékoztatni kell. E rendelkezés alapján fordítás csatolása tehát nem kötelező, de a címzett ebben az esetben jogosult az irat átvételének megtagadására, kivéve, ha irat kiállításának nyelvét ismeri. Amennyiben a címzett az irat átvételét e rendelkezés alapján megtagadta, a 8. cikk (3) bekezdés alapján a kézbesítés a fordítással ellátott irat kézbesítésével utóbb teljesíthető. Az 5. cikk (2) bekezdése szerint az irat továbbítását megelőzően felmerülő fordítási költségek a kérelmezőt terhelik. Ezzel összhangban állnak a belső eljárásjogi rendelkezések is, ugyanis a Pp.79. § (3) bekezdése szerint a kirendelt fordítónak a bizonyítással nem összefüggő alkalmazásával járó költséget a felperes előlegezi. Ezt meghaladóan, ha felmerül ilyen, a (4) bekezdés szerint a bírósági iratnak a bizonyítással nem összefüggő külföldi kézbesítése az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi egyezmény szerinti költségét a felperes előlegezi. A korábbi szabályozás azonban nem rendezte megfelelően azt a helyzetet, hogy a megtagadási jog gyakorlása és a fordítási költség felmerülése szükségszerűen a keresetlevél kézbesítése utáni eljárási szakaszban fordulhatott elő. A hatályos Pp. 121. § (1) bekezdés e) pontja szerint az eljárás szünetel, ha a felperes a bizonyítással nem összefüggő fordítás, illetve külföldi kézbesítés költségét a bíróság felhívása ellenére nem előlegezi, a bíróság felhívásában megadott határidő eredménytelen elteltét követő naptól. A hatályos szabályozás alapján fordítás és költségelőlegezés nélkül is alkalmas tehát a keresetlevél a perfelvételle.

[187] Kérdésként felvetődik gyakran, hogy mi az eljárás, ha a címzett gyakorolja az átvétel megtagadási jogot. A rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében a címzett megtagadhatja a kézbesítendő irat átvételét a kézbesítés alkalmával, illetve az iratnak a kézbesítéstől számított egy héten belül történő visszaküldésével, ha az nem a következő nyelvek egyikén került megszövegezésre, és nem mellékeltek hozzá fordítást ezen nyelvek egyikén: a) olyan nyelv, amelyet a címzett megért; vagy b) az átvevő tagállam hivatalos nyelve vagy, amennyiben annak a tagállamnak több hivatalos nyelve is van, a kézbesítés helyének hivatalos nyelve vagy hivatalos nyelveinek egyike. A gyakorlat szerint a megtagadási jog nem gyakorolható eredményesen, ha az irat el van látva az átvevő tagállam hivatalos nyelvén készült fordítással, a címzett nyelvtudásától függetlenül. Az EUB által megfogalmazott elvárásnak megfelelően a bíróságok ügyelnek arra, hogy az ellenérdekű félnek ne kelljen a visszaélészerű megtagadás negatív következményeit elszenvednie, ha a címzettje érti az átvevő tagállam nyelvét¹⁸⁵. Erről a

¹⁸¹ C-14/07 Weiss und Partner-ítélet, ECLI:EU:C:2008:264 75. pont

¹⁸² C-519/13 Alpha Bank Cyprus-ítélet, ECLI:EU:C:2015:603 és C-384/14 Alta Realitat – végzés, ECLI:EU:C:2016:316

¹⁸³ C-354/15 Henderson-ítélet, ECLI:EU:C:2017:157

¹⁸⁴ Gyulai Törvényszék G.40010/2015 számú ügyében

¹⁸⁵ C-443/03 Leffler-ítélet, ECLI:EU:C:2005:665 52.pont

megkereső bíróság dönt és mindig csak kérelemre¹⁸⁶. Kiemelendő és a gyakorlatban is felmerült, hogy nem tagadhatja meg alappal az átvételt a címzett kizárólag a bizonyítékként szolgáló iratok esetében, amelyek nem elengedhetetlenül szükségesek a felperes keresete tárgyának és indokainak megértéséhez.¹⁸⁷ A megtagadási jog gyakorlása esetén magánszemélynél nem alapos a hivatkozás, ha az iratot továbbító állam állampolgára a címzett vagy egy olyan államé, ahol a hivatalos nyelv a származási ország hivatalos nyelvével azonos. Jogi személy nyelvismeretének megállapítása kapcsán az üzleti kapcsolatban kikötött nyelvhasználat kapcsán megjelent az az érvelés, hogy amennyiben szerződésben abban állapodtak meg, hogy a levelezést az áttevő tagállam nyelvén folytatják, az önmagában nem alapozza meg a megállapodás szerinti nyelv ismeretének vélelmét, hanem olyan ténykörülmenyt jelent, amelyet a bíróság figyelembe vehet annak vizsgálata során, hogy a címzett megérti-e a kibocsátó tagállam nyelvét.¹⁸⁸ Az átvétel alapos megtagadását követően az iratkézbesítés hiányosságát a bíróságok orvosolják a valamely fenti nyelven készült fordítással ellátott irat kézbesítésével.¹⁸⁹

[188] Kérdésként gyakran felmerül, hogy indokolatlan – nyelvhasználati alapú - megtagadás esetén a bíróság saját nemzeti eljárásjogában szabályozott jogkövetkezményt, nevezetesen a Pp. 137. § (2) bekezdése szerinti kézbesítési vélelmet és erről a (3) bekezdés szerinti értesítést és tájékoztatást alkalmazhatja-e. Egyértelműen igenlő válasz adható¹⁹⁰, eltérő jogalkalmazási álláspontokat csak arra vonatkozóan képviselnek a bíróságok, hogy ezen különös kézbesítési fikció alkalmazását a postai kézbesítésre kizárja-e a Kódex 73. § (4) bekezdése és így az csak intézményközi esetben alkalmazható-e. Az egyik vizsgált ügyben¹⁹¹ a bíróság a svédországi székhelyű alperes kézbesítési kifogását végzésével elutasította. Az egyik alperes formanyomtatvány alkalmazásával visszaküldte az angol nyelvre lefordított keresetlevelet és mellékleteit, valamint az ellenkérelemre felhívó végzést, megtagadva az átvételt. A bíróság kifejtette, hogy az átvétel megtagadására vonatkozó jog az EU Alapjogi Chartája 47. cikkének 2. bekezdése és az 1950. november 4-i Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló Európai Egyezmény 6. cikkének 1. bekezdése által biztosított tisztességes eljáráshoz fűződő jogból következően, a címzett védelemhez való joga biztosításának szükségességéből ered. A rendelet 8. cikk (1) bekezdésben rögzített megtagadási jog gyakorlása alaposságának vizsgálata körében a címzett nyelvi ismereteit vizsgálta, az EUB gyakorlatában kidolgozott elvek alapján. A bíróság az angol nyelvű fordítás (keresetlevél, hiánypótlás, ellenkérelemre felhívó végzés) vonatkozásában megállapította, hogy az irat olyan nyelvű, amelyet a címzett megért. A nemzetközi gazdasági kapcsolatokban angol nyelvet használó világcég angol nyelven megérti a kereset lényegét és a bírósági felhívás tartalmát. Svéd fordítás ezért nem szükséges, a Pp. 137. § (2) bekezdése alapján pedig a bírósági iratokat a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni, ha a címzett az átvételt megtagadta.

4.2 Együttműködés a Kézbesítési Egyezmény alapján

[189] A polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény (kihirdette a 2005. évi XXXVI. törvény) alkalmazásához információk a Hágai Nemzetközi Magánjogi Értekezlet honlapján (<https://www.hcch.net>) érhetők el, de ennek használata során hátrány a nyelvi elérhetőség korlátozottsága. Emellett – párhuzamosan – esetenként felmerül kétoldalú

¹⁸⁶ C-519/13 Alpha Bank Cyprus -ítélet, ECLI:EU:C:2015:603 és C-384/14 Alta Realitat – végzés, ECLI:EU:C:2016:316

¹⁸⁷ C-14/07 Weiss und Partner -ítélet, ECLI:EU:C:2008:264 69., 73. és 78. pontok

¹⁸⁸ C-14/07 Weiss und Partner -ítélet, ECLI:EU:C:2008:264 88. pont

¹⁸⁹ C-443/03 Leffler-ítélet, ECLI:EU:C:2005:665

¹⁹⁰ C-384/14 Alta Realitat – végzés, ECLI:EU:C:2016:316

¹⁹¹ Gyulai Törvényszék előtt G.20.070/2018. számon folyamatban volt ügyben.

jogsegélyszerződés alkalmazása is azzal, hogy bíróságok közötti közvetlen együttműködést ez sem tesz lehetővé. A Kézbesítési Egyezményvel kapcsolatban kötelező alkalmazási követelmény a gyakorlatban nem érvényesül, gyakran a postai szolgáltató útján történő kézbesítést alkalmazzák a bíróságok, az Egyezményhez fűzött fenntartások ellenére.

- [190] A kézbesítés módjai közül a központi hatóságok közreműködésével történő kézbesítés a leggyakoribb, a Kódex 73. § (1) bekezdésére is figyelemmel¹⁹². A kézbesítendő iratokat 2-2 példányban az Igazságügyi Minisztériumnak küldik meg a bíróságok [a Kézbesítési Egyezmény 2. cikke alapján és a Kódex 73. § (1) bekezdése alapján], a kézbesítendő iratok tartalmáról szóló leírást és a formanyomtatványt a központi hatóság tölti ki, amelyhez a bíróság szolgáltatja az iratokat és az összegzést. A kézbesítés többféle módja közül a belső jog alkalmazásával megvalósuló ún. formális kézbesítés jellemző, de gyakori a magyar címzettek részére a fordítás nélküli iratok esetében az önkéntes átvételen alapuló ún. egyszerű kézbesítés is. Ez utóbbinál is a megkeresett állam belső joga kerül alkalmazásra, azzal az eltéréssel, hogy joghatályos kézbesítés csak akkor történhet, ha a címzett az iratokat önként átveszi.
- [191] A fordítási követelmények kapcsán kiemelendő, hogy megkövetelheti a kézbesítés helye szerinti állam az ún. formális kézbesítés és a különös mód eseteiben a hivatalos nyelven készített fordítás csatolását, ami akár nem hiteles fordítás is lehet, de a központi hatóságok ettől eltérően is rendelkezhetnek. Itt kell utalni a címzett átvétel megtagadási jogára is fordítás hiányában, amely azonban az Eu-Kézb-R. szabályozásától eltérő terjedelmű, csak a megkeresett állam nyelven készült fordítás rendelkezésre állása vagy hiánya jelentős ebből a szempontból, nem a címzett nyelvtudása¹⁹³. Problémát az okoz, hogy az EU-n belüli gyakorlattal szemben nincs bírói gyakorlatban kialakult értelmezési szabály arra, hogy az iratok mindegyikének fordítása szükséges-e. Továbbá fontos szempont, hogy fordítás nélkül kézbesítési fikció biztosan nem alkalmazható, hiszen az átvétel csak önkéntes alapon történhet.
- [192] A nemzetközi postaforgalomban szokásos postai úton történő kézbesítés [Kézbesítési Egyezmény 10. cikk a) pont] választásakor az egyes államok fenntartásait fokozott figyelemmel kell követni (pl. Svájc, Argentína). A nemzetközi szerződés rendelkezését a Kódex 73. § (2) bekezdése egészíti ki. Közvetlen postai kézbesítés esetén fordítás nélkül is kézbesíthetők a küldemények, a megtagadás lehetősége mellett. Az egyik vizsgált¹⁹⁴ ügyben is kiemelt jelentőséget kapott a fenntartások kérdése. Az ügyben a svájci székhelyű alperes részére kellett kézbesíteni, a jogszabálysértőnek minősült elsőfokú eljárás alapján megállapítható, hogy a kézbesítés kapcsán is elsődleges feladatként adódik az alkalmazandó jogforrás megtalálása és a hatály tisztázása. Az Eu-Kézb-R. 1. cikk (1) bekezdése szerint a rendeletet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, amennyiben bírósági és bíróságon kívüli iratokat kell továbbítani az egyik tagállamból a másikba az utóbbiban történő kézbesítés céljából. Miután Svájc nem EU-tagállam, a Kézbesítési Egyezmény alkalmazására kellett volna sort keríteni. Jóllehet a nemzetközi postaforgalomban szokásos postai úton történő kézbesítés sem kizárt (10. cikk a) pont), de annak választásakor az egyes államok fenntartásait ellenőrizni szükséges. A közvetlen postai úton történő kézbesítést Svájc ellenzi, ezért a nemzetközi postaforgalomban történő kézbesítés útján a keresetlevél kézbesítése jogszabálysértő volt.
- [193] A kézbesítés időpontjára a kézbesítés helye szerinti állam jogát kell alkalmazni. Megállapítható a magyar jog szerint is a kézbesítés szabályszerűsége, de közvetlen postai úton történő kézbesítés esetén nincs lehetőség kézbesítési fikció alkalmazására [Kódex 73. § -ának (4) bekezdése]. Postai kézbesítéskor az átvétel megtagadása vagy a „nem kereste” eseteiben a külföldi posta a magyar szabályokat alkalmazni nem tudja, a kézbesítés helye szerinti állam

¹⁹² Kódex 73. § (1) A megkeresett állam hatósága útján külföldön kézbesítendő iratot intézkedés végett a miniszterhez kell megküldeni.

¹⁹³ Szöcs Tibor: A nemzetközi jogsegély a polgári perben. In: Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2018. 2562.

¹⁹⁴ Fővárosi Ítéletábra 2.Pkf.26.747/2018/2. számú végzése

joga pedig nem ismert a magyar bíróságok előtt. A Pp. 137. § (2) bekezdése ezen esetben nem alkalmazható.

- [194] A kézbesítés díjmentes (Kézbesítési Egyezmény 12. cikk), de a tisztviselői közreműködés költségei vagy különös kézbesítési mód költségei megtéríthetők. Az USA a feladatok ellátására és a kérelmek fogadására magánvállalkozást jelölt ki, az ABC Legal Services kézbesítési díja 95 USD, amely bankszámlára történő előzetes átutalása megtörténtéről szóló bizonylatot csatolni kell a kézbesítési kérelemhez.
- [195] Él a gyakorlatban a keresetlevél közlése utáni eljárási szakaszokban megvalósuló kézbesítésre irányadó azon szabály, hogy ha a fél kézbesítési megbízottat nem jelöl meg, a bíróság hivatalból elrendeli az irat hirdetményi kézbesítését [Pp.142. § (4) bekezdés]. A 144. § (3) bekezdés szerint ilyenkor az iratot ajánlott levélként a fél ottani címére is meg kell küldeni, az irat kézbesítéséhez azonban joghatások már nem fűződnek ilyenkor. A (4) bekezdés szerint pedig a keresetlevél alperes részére történő szabályszerű kézbesítését követően nem kell kirendelni ügygondnokot az alperes részére.

4.3 Két- és többoldalú megállapodások

- [196] A polgári eljárásra vonatkozó, Hágában 1954. március 1-jén kelt nemzetközi egyezmény (kihirdette az 1966. évi 8. törvényerejű rendelet; végrehajtási jogszabály: 4/1966. (VI. 15.) IM rendelet) és a kétoldalú jogsegélyegyezmények is jelentőséggel bírhatnak más együttműködésben részt nem vevő államok esetében, e az e körben fellelhető gyakorlat meglehetősen szűkös. Előzöre példa volt már Libanonba irányuló kézbesítés. Utóbbira az Irak esetében alkalmazandó, a Magyar Népköztársaság és az Iraki Köztársaság között a jogsegély nyújtásáról Budapesten, az 1977. évi március hó 4. napján aláírt szerződés (kihirdette az 1978. évi 11. tvr.). Multilaterális- és bilaterális egyezményben való egyidejű részvételre példa Kanada, esetében alkalmazandó a polgári jogsegély tárgyában Budapesten, 1935. évi szeptember hó 25-én kelt magyar-brit egyezmény (kihirdette az 1936. évi XIII. törvény) és a Kézbesítési Egyezmény. Az egyik vizsgált ügyben¹⁹⁵ az ukrain alperes részére történő kézbesítésre tekintettel alkalmazni kellett a Magyar Köztársaság és Ukrajna között a polgári ügyekben történő kölcsönös jogsegélyről szóló, Budapesten, 2001. augusztus 2-án aláírt szerződést (kihirdette a 2002. évi XVI. törvény) és a Kézbesítési Egyezményt. Multilaterális- és bilaterális egyezményben való egyidejű részvétel esetén a kedvezőbb szabályok szerinti eljárás követendő. A 2002. évi XVI. törvény 8. cikkének (1) bekezdése szerint a kézbesítési kérelmek teljesítése során a megkeresett hatóság saját országának jogszabályait alkalmazza. A (4) bekezdés szerint, ha a kérelemben megjelölt személy a megadott címen nem található, a megkeresett hatóság megteszi a cím megállapításához szükséges intézkedéseket. Az (5) bekezdés pedig akként rendelkezik, hogy ha a megkeresett hatóság nem tudja teljesíteni a kérelmet, erről tájékoztatja a megkereső hatóságot és megjelöli a teljesítés akadályának okait is. A bíróság a postai úton történő kézbesítésen felül megkereste az IM-et is. Az ukrán bíróság több alkalommal megkísérelte az alperes részére az iratok átadását, az alperes azonban többszöri felhívás ellenére sem jelent meg a bíróságon az iratok átvétele érdekében. Az ukrán szervek a 2002. évi XVI. törvény 8. cikk (4) és (5) bekezdése szerinti intézkedésekre nem láttak okot, a bíróság szerint ezt úgy kellett tekinteni, hogy az alperes címe megfelelő és a kézbesítésre az ő mulasztása miatt nem kerülhetett sor. Az 1952-es Pp.100. § (2) bekezdése is akként rendelkezett, hogy a külföldön teljesített kézbesítést érvényesnek kell tekinteni, ha az akár a belföldi jogszabályok rendelkezéseinek, akár a kézbesítés helyén irányadó jogszabályoknak megfelel. Erre tekintettel az 1952-es Pp. 99. § (2) bekezdése szerinti átvétel megtagadása is felhívható volt, amely esetében a megküldött bírósági iratokat a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni. A jogeset kapcsán érdemes arra kitérni, hogy a kétoldalú

¹⁹⁵ Pesti Központi Kerület Bíróság előtt P.103791/2015 számon folyamatban volt ügy.

jogsegélyszerződések általában polgári és családjogi ügyekben alkalmazhatók, egy részük a lakcímkutatásra vonatkozó szabályozást is tartalmaz. Az alapvető kézbesítési mód a szerződő felek központi hatóságai útján történő kézbesítés, mely során a külföldi hatóságtól a kézbesítés többféle módja kérhető. A kézbesítés szabályszerűségére és időpontjára vonatkozóan az egyezmények nem tartalmazzak szabályokat, alapvetően a kézbesítés helye szerinti állam jogát kell alkalmazni. Nem zárható ki a Kódex 73. § (4) bekezdésének alkalmazása sem, vagyis megállapítható a magyar jog szerint is a kézbesítés szabályszerűsége, ha az ahhoz szükséges adatok rendelkezésre állnak. A perbeli helyzet előfordulása esetére megnyugtató a Pp. szabályozása, hiszen a keresetlevél közlését követő eljárási szakaszokban át lehet térni a hirdetményi kézbesítésre [Pp.142. § (2) bekezdés, (4) bekezdés].

[197] A gyermektartás és a családi tartások egyéb formáinak nemzetközi behajtásáról szóló, 2007. november 23-i hágai egyezmény (kihirdette a Tanács 2011/432/EU határozata) 6. cikk (2) bekezdés j) pontja alapján az USA érintett tagállamának hatóságai – ha belső joguk ezt megengedi – díjmentesen teljesítik a tartási ügyekben keletkezett iratok kézbesítése iránti kérelmet.

4.4 Más megoldások (viszonosság, nemzetközi udvariasság)

[198] A viszonzossági gyakorlat, illetve a nemzetközi udvariasság alapján történő eljárásnak ritkább az előfordulása. Az egyik vizsgált ügyben¹⁹⁶ az indonéziai lakóhelyű alperes részére kellett kézbesíteni. Az elsőfokú bíróság által beszerzett minisztériumi tájékoztató szerint Magyarország és Indonézia között nincs hatályban nemzetközi szerződés és viszonzosság sem áll fenn, így kézbesítésre legfeljebb a külképviseleti hatóság által előterjesztett kérelemre, udvariasság alapján kerülhet sor, a keresetlevél indonéz nyelvre történő lefordítása mellett. Az IM intézkedései után a Külgazdasági és Külügyminisztérium tájékoztatásokat nyújtott arról, hogy a kézbesítést végző tisztviselő az illetékes települési hivatalban hagyta az iratokat címzettnek történő átadási meghagyással, azokat személyesen átadni nem tudta. Az indonéz települési hivatal átírata szerint az iratokat a címzett testvére átvette, annak időpontja azonban nem volt ismert. Továbbá arról sem lehetett választ beszerezni, hogy a kézbesítés szabályszerűnek minősült-e. Az illetékes magyar konzulátus is megkísérelt írásbeli nyilatkozatot beszerezni az átvevőtől. A keresetlevél érkezését követően mindösszesen két év és három hónap telt el a kézbesítéssel. Egy másik ügyben¹⁹⁷ az Egyesült Arab Emírségek területére kellett kézbesíteni az alperes részére. Az Egyesült Arab Emírátsokba nemzetközi egyezmény hiányában csak a diplomáciai udvariasság alapján lehet kézbesíteni az IM, valamint a KKM közreműködésével. A kézbesítés szabályszerű volt és megközelítőleg egy évet vett igénybe. Az ügyekben irányadó 1952-es Pp. 101. § (1) bekezdése szerint, ha a fél tartózkodási helye ismeretlen, vagy olyan államban van, amely a kézbesítéshez jogsegélyt nem nyújt, vagy ha a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik, illetőleg, ha a kézbesítés megkísérlése már előre is eredménytelennek mutatkozik, továbbá a 100/A. § (4) bekezdésében meghatározott esetben a kézbesítést hirdetmény útján kell teljesíteni. A Pp. 144. §-a sem változtatott a szabályozás lényegén. Azonban előterjeszhető jogsegélykérelem a nemzetközi udvariasság alapján is, nemzetközi jogi kötelezettség nélkül is. Ilyenkor a kézbesítendő iratokat a megkeresett állam hivatalos nyelvén készült fordítással ellátva kell az IM-nek megküldeni a külföldi hatósághoz a KKM-hez útján történő továbbítás végett. Miután időigényes a kézbesítés, ahogyan ez a fenti jogesetek alapján is levonható következtetésként, akkor célszerű ezzel élni, ha végrehajtásra kerülhet sor külföldön a meghozandó határozat alapján.

¹⁹⁶ Tapolcai Járásbíróság 20.065/2019. számú ügyében.

¹⁹⁷ Budai Központi Kerületi Bíróság előtt P. XII.30.210/2016 számon folyamatban volt perben.

4.5 Kézbítés nemzetközi jogi mentességet élvező szerv útján

[199] A Kódex 87. § (3) bekezdése szerint nemzetközi szervezetnek vagy mentességet élvező természetes személynek a külpolitikaért felelős miniszter útján kell az iratokat kézbesíteni. Amennyiben a címzett nemzetközi szervezet vagy olyan természetes személy, aki a magyar joghatóság alól mentességet élvez (legyen az diplomáciai, konzuli vagy nemzetközi szervezet alkalmazottját megillető mentesség), diplomáciai úton lehet számára kézbesíteni. Nemzetközi szervezet esetén annak munkanyelvén, természetes személy esetén a küldő államának vagy, ha a nemzetközi szervezet által foglalkoztatott személyről van szó, az állampolgársága szerinti állam hivatalos nyelvén készült fordítást célszerű csatolni. Diplomáciai kézbesítés esetén a kézbesítendő iratokat az IM-nek kell megküldeni a KKM-hez történő továbbítás érdekében. A vizsgált ügyek egyikében¹⁹⁸ a Tanzániában ENSZ munkatársként dolgozó, majd a per során Londonba költöző alperes számára történő kézbesítés fordult elő. Az ENSZ alkalmazott részére a nemzetközi jogon alapuló mentesség miatt nem volt lehetséges a fogadó állam hatóságai útján kézbesíteni, kizárólag a nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező szerv útján történhetett kézbesítés az IM és a KKM közreműködésével.

4.6 Eljárás külföldön ismeretlen helyen tartózkodó címzett esetében

[200] Gyakran felmerül kérdésként, hogy a címzett ismeretlen külföldi lakó- vagy tartózkodási helye esetén mi a követendő eljárás. Miután az Eu-Kézb-R. ez esetben nem alkalmazható, a bizonyításfelvételi kérelem előterjesztése a bizonyításfelvételtől szóló 1206/2001/EK tanácsi rendelet alapján megoldást jelenthet a lakcímkutatásra, de a megkeresett államban az erre vonatkozó bírói hatáskör vagy a központi lakcímnnyilvántartás hiánya a teljesítés akadálya lehet. Ugyanakkor az EUB e rendelet 1. cikk (1) bekezdés a) pontját úgy értelmezte, hogy az nem alkalmazandó az olyan helyzetre, amelyben valamely tagállam bírósága egy másik tagállamban olyan személy címét tudakolja meg, aki részére bírósági határozatot kell kézbesíteni¹⁹⁹. Hatékonyabbak a tartással kapcsolatos ügyekben a 4/2009/EK rendelet szerinti különleges intézkedéssel kezdeményezhető lakcímkutatások vagy ugyanezek a 2007. november 23-i hágai egyezmény (kihirdette a Tanács 2011/432/EU határozata) alapján vagy a kétoldalú jogsegélyszerződések által lehetővé tett megoldások [magyar-csehszlovák (kihirdette az 1991. évi LXI. tv. – 14. cikk), magyar-jugoszláv (kihirdette az 1969. évi 1. tvr. – 22. cikk) és a magyar-lengyel (kihirdette az 1960. évi 5. tvr. – 4. cikk (2) bekezdés)]. Az utóbbiak egyúttal az Eu-Kézb-R. tárgyi hatályán kívül eső tárgykörben a kétoldalú megállapodások alkalmazhatóságának példái is. A multilaterális egyezmények a lakcímkutatás lehetőségéről nem rendelkeznek.

[201] Több ügyben felmerült²⁰⁰ a külföldön ismeretlen helyen tartózkodó alperes részére történő kézbesítés kérdése. Mindezen fenti lehetőségek hiányában vagy eredménytelensége esetén az 1952-es Pp. 101. § (1) bekezdése szerint kellett eljárni, hiszen, ha a fél tartózkodási helye ismeretlen, vagy olyan államban van, amely a kézbesítéshez jogsegélyt nem nyújt, vagy ha a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik, illetőleg, ha a kézbesítés megkísérlése már előre is eredménytelennek mutatkozik, továbbá a 100/A. § (4) bekezdésében meghatározott esetben a kézbesítést hirdetmény útján kell teljesíteni. A Pp. 144. §-a sem változtatott a szabályozás lényegén. A Pp. 145. § (4) bekezdése alapján a keresetlevél alperes részére történő szabályszerű kézbesítése hiányában ügygondnokot kell rendelni az alperes részére. A Pp. [142. § (5) bekezdés] szerint a hirdetményt a bíróság hirdetőtáblája mellett csak a címzett utolsó

¹⁹⁸ Budai Központi Kerületi Bíróság előtt P. XXII.31.022/2018 számon folyamatban volt ügyben.

¹⁹⁹ C-208/20 Toplofikatsia Sofia és társai-ítélet, ECLI:EU:C:2021:719

²⁰⁰ Pesti Központi Kerületi Bíróság P. 102166/2020 számon, Pesti Központi Kerületi Bíróság P.104105/2018 számon és Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság előtt 13. P. 21.730/2014 számon folyamatban volt ügyek

ismert belföldi lakóhelye szerinti polgármesteri hivatal hirdetőabláján kell kifüggeszteni (a belföldi lakóhelyre korlátozás nem szerepelt az 1952-es Pp.-ben). Azonban megjegyzendő, hogy az elismerés/végrehajtás egyik megtagadási oka azon körülmény, ha az alperes részére az eljárást megindító iratot nem kézbesítették olyan módon és kellő időben ahhoz, hogy védekezését előkészíthesse.

5 Bizonyításfelvétel

- [202] A bírói hatalom gyakorlása az állami szuverenitás része. A külföldön foganatosítandó eljárási cselekmények vonatkozásában felmerülő nehézségek áthidalását szolgálja a nemzetközi jogsegély intézménye, amely a területileg behatárolt állami felségjog szükségszerű következménye.²⁰¹
- [203] A jogsegély teljesítésének alapját multilaterális- és bilaterális egyezmények jelentik, pl. a Bizonyításfelvételi Egyezmény (a polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön történő bizonyításfelvételről szóló, Hágában, 1970. március 17. napján kelt Egyezmény, kihirdette a 2004. évi CXVI. törvény) és a kétoldalú jogsegélyszerződések. A tagállamok viszonylatában a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok közötti együttműködésről szóló, a Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) alkalmazandó. Ennek hazai alkalmazásához végrehajtási rendelkezéseket tartalmaz a Kódex 81. §-a. A jogsegélykérelem teljesítésének alapja lehet még a viszonosság, valamint a miniszterek közötti egyeztetés során kialakult egyetértés [Kódex 72. § (1) és (2) bekezdés].
- [204] A Kódex 78. §-a a külföldön történő bizonyításfelvétel kapcsán, a kézbesítéshez hasonlóan, a rendelkezésre álló bizonyításfelvételi módok alkalmazásához kapcsolódó feladatokat állapít meg.²⁰² Lehetőségként szabályozott a külföldi bíróság megkeresése, az IM nemzetközi szerződések szerinti központi hatósági feladatkörének ellátása mellett. Bizonyítás felvételére jogosult lehet a magyar diplomáciai, konzuli tisztviselő is. Nemzetközi szerződés lehetővé teheti azt is, hogy magyar bíróság egy másik részes állam területén maga (közvetlenül vagy megbízott útján) végezzen bizonyítási cselekményt. A bizonyításfelvétel speciális eseteként szabályozott a fél részére annak engedélyezése, hogy maga szerezzé be a bizonyítékot külföldön. Jogforrás vagy viszonosság hiányában a másik államhoz, a nemzetközi udvariasságra hivatkozással intézhető diplomáciai úton előterjesztett megkeresés. Általános szabályként fogalmazza meg a Kódex 78. § (5) bekezdése, hogy a külföldön lefolytatott bizonyítás szabályszerűségét a bizonyítás helyének joga szerint kell elbírálni, de azt akkor is szabályszerűnek kell tekinteni, ha a magyar jognak megfelel. A Kódex 79-80. §-ai a külföldi bíróság belföldi bizonyításfelvételével kapcsolatos szabályokat tartalmazzák, melyek közül különös figyelmet érdemel a 79. § (4) bekezdésének azon rendelkezése, mely szerint a bizonyításfelvételre irányuló jogsegélykérelem teljesítése során a magyar jog szerint kell eljárni. Kivételesen külföldi eljárási szabályt csak a megkereső külföldi bíróság kérelmére kell alkalmazni, ha ez nem sérti a magyar közrendet.
- [205] A Bizonyításfelvételi Egyezmény szabályai szerint alakul a bizonyításfelvétel az EU-n kívüli (részes) államokkal és Dániával. A szabályozás szerint a diplomáciai út kiegészítő jelleggel érvényesül, főszabállyá vált az igazságügyi hatóságok, illetve központi hatóságok közötti érintkezés. A jogsegélykérelmet Magyarországon az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Főosztálya részére kell megküldeni az illetékes külföldi állami hatóság részére való továbbítás végett.²⁰³

²⁰¹ Harsági Viktória: A bizonyításfelvételi rendelet. in: Kengyel Miklós-Harsági Viktória (szerk.): Európai polgári eljárásjog Osiris Kiadó, 2009. 263.

²⁰² Boreczki Szabolcs: Bizonyításfelvétel. in: Vékás Lajos-Nemessányi Zoltán – Osztovits András (szerk.): A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentárja HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020, 376.

²⁰³ A Bizonyításfelvételi Egyezmény alkalmazásához fontos információkat nyújt a <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/specialised-sections/evidence> oldal.

- [206] A Bizonyításfelvételi rendelet gyorsabbá és egyszerűbbé tette a határokon átnyúló bizonyítási eljárást, a rendelet célja is az, hogy a bíróságok között a bizonyításfelvétel tekintetében történő együttműködést javítsa.²⁰⁴
- [207] A korábban szabályozott bizonyításfelvételi módokhoz képest a Bizonyításfelvételi rendelet közvetlen kapcsolatot teremt a tagállamok bíróságai és egyes hatóságai között úgy, hogy a bizonyítékok beszerzésének két útját különbözteti meg. Az 1. cikk (1) bekezdése szabályozza, hogy a rendeletet olyan polgári vagy kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, amelyekben egy tagállam bírósága az adott tagállam jogának rendelkezéseivel összhangban kéri egy másik tagállam illetékes bíróságát bizonyításfelvételre (amely az eljáró fórum és a megkeresett bíróság együttműködésén alapuló közvetett bizonyításfelvétel, a jogsegély klasszikus módja) vagy azt kéri, hogy egy másik tagállamban közvetlenül folytathasson le bizonyítást (amikor az alapeljárás helye szerinti fórum önállóan jár el és saját bizonyítási cselekményeivel közvetlen bizonyítást folytat le más tagállamban).
- [208] A megkereső és megkeresett bíróságok közötti, közvetett bizonyításfelvételre irányuló megkeresések továbbítása a bíróságok közötti közvetlen – főszabály szerint a központi hatóság közbejötté nélküli – kapcsolattartással történik és formanyomtatványok használatával valósul meg, a 2. és a 4-16. cikk szabályai szerint. A 13. cikk lehetővé teszi ez esetben a megkeresett bíróság számára, hogy saját tagállamának joga szerinti kényszerítő intézkedéseket alkalmazzon. A 10. cikk (2) bekezdése szerint főszabály, hogy a megkeresett bíróság a saját tagállamának joga szerint teljesíti a kérelmet. De a (3) bekezdés lehetővé teszi, hogy a megkereső bíróság kérje, hogy a kérelmet tagállamának joga szerinti különös eljárás keretében teljesítsék. A megkeresett bíróság az ilyen igényeket teljesíti, kivéve, ha az adott eljárás összeegyeztethetetlen a megkeresett bíróság tagállamának jogával, illetve, ha az jelentős gyakorlati akadályba ütközik. A 14. cikk (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy a teljesítés nem tagadható meg pusztán azon az alapon, hogy a megkeresett bíróság tagállamának joga szerint az adott tagállam bíróságai a kérdéses tárgyban kizárólagos joghatósággal rendelkeznek, illetve, hogy az adott tagállam joga nem ismeri az annak megfelelő eljárást, amelyben a kérelmet előterjesztették.
- [209] A másik út a 17. cikk által lefedett, megkereső bíróság által végzett közvetlen bizonyításfelvétel, amely érdekében a 3. cikk szerinti központi szervhez kell kérelmet benyújtani. A 17. cikk (2) bekezdés szerint azonban ilyen bizonyításfelvételnek csak akkor van helye, ha önkéntes alapon, kényszerítő intézkedések alkalmazása nélkül foganatosítható. A 17. cikk (5) bekezdés szerinti megtagadási okok közül kiemelendő a c) pont, amely szerint a központi szerv vagy a hatáskörrel rendelkező hatóság megtagadhatja a közvetlen bizonyításfelvételt, ha a kérelmezett közvetlen bizonyításfelvétel ellentmond a tagállam jogrendjét meghatározó alapelveknek. A 17. cikk (4) bekezdése szerint a tagállam központi szerve vagy hatáskörrel rendelkező hatósága tájékoztatja a megkereső bíróságot szükség esetén arról is, hogy tagállamának joga szerint milyen feltételek mellett foganatosítható a kérdéses cselekmény. A (6) bekezdés szerint a megkereső bíróság – a (4) bekezdésben előírt feltételek sérelme nélkül – tagállamának jogával összhangban teljesíti a kérelmet. Ez utóbbi megoldás a hagyományos, a bizonyíték helye szerinti állam szuverenitásának tiszteletben tartására épülő megközelítésen túllépve megengedi eljárási cselekmények közvetlen foganatosítását egy másik tagállam területén.²⁰⁵

²⁰⁴ Gombos Katalin: A jog érvényesülésének térsége – Az Európai Unió nemzetközi magánjogi szabályainak XXI. századi kihívásai. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2020. 132.

Az EU-Bizf.-R. gyakorlati alkalmazásához hasznos információk találhatóak a következő címen: https://e-justice.europa.eu/76/HU/taking_of_evidence

²⁰⁵ Boreczki Szabolcs: A határon átnyúló bizonyításfelvétel uniós eszközrendszerének keretei polgári ügyekben. in: Vékás Lajos-Osztovits András-Nemessányi Zoltán (szerk.): Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021, 397.

[210] A vizsgált ügyekben a külföldön történő vagy a külföldi megkereső bíróság kérésére magyar bíróság által lefolytatott bizonyításfelvétellel kapcsolatos olyan kérdések merültek fel, amelyek a bizonyításfelvétel Bizonyításfelvételi rendelet szerinti módjainak kizárólagosságát, az alkalmazandó eljárásjogok eltéréseit, valamint a költségelölézés és költségviselés témáját érintették. A gyakorlatban az élenkebb gazdasági és személyi kapcsolatoknak, valamint a területi közelségnek köszönhetően a nemzetközi érintettségű bizonyításfelvételi ügyek többsége az Európai Unió tagországaiba irányul, illetve onnan érkező megkeresés teljesítését jelenti.

5.1 A Bizonyításfelvételi rendelet kötelező alkalmazásának kérdése

[211] A határon átnyúló bizonyításfelvételt szabályozó Bizonyításfelvételi rendelet kötelező vagy kizárólagos alkalmazásának joggyakorlati problémája az EUB esetjogában is felmerült, de a magyar bírói gyakorlat is többször szembesül e kérdéskörrel. Sokszor előfordul az alapügyben eljáró bíróság intézkedésének szükségessége más tagállamban található bizonyíték beszerzésére, ilyenek például külföldi személyek vagy szervezetek felhívása okiratok, adatok, iratok rendelkezésre bocsátására (külföldi közlekedési baleset iratainak megküldése, jövedelemigazolás, bankszámla adatok kiadása), külföldi lakóhelyű tanú meghallgatásának elrendelése vagy akár szakértői bizonyítás lefolytatása másik tagállamban. Kérdésként felvetődik, hogy ezek a cselekmények közvetlen bizonyításfelvételnél csak a 17. cikk szerint folytathatók-e le vagy az eljárást folytató bíróság belső szabályai szerint is, illetve ez utóbbiak korlátozás alá esnek-e. Ugyanis az eljárási cselekmény másik tagállamban foganatosításának egyes elemei és a kényszerítő eszközök alkalmazhatósága felvet lényeges kérdéseket a szuverenitást illetően.²⁰⁶

[212] E tekintetben a jogkérdés lényege akként összegezhető, hogy egy tagállami bíróság kizárólag a Bizonyításfelvételi rendelet bizonyításfelvételi módjait alkalmazhatja-e eljárása során vagy lehetősége van ugyanezen célra irányuló más eszközök igénybevételére is. A Bizonyításfelvételi rendelet-ből nem kiolvasható, hogy rendelkezéseit – a közvetlen hatályból adódóan – a határon átnyúló minden bizonyítási cselekmény esetében alkalmazniuk kell-e a bíróságoknak.²⁰⁷

[213] Először az EUB egy olyan kérdésben fejtette ki álláspontját, amely egy holland bíróság előtti eljárásban merült fel akként, hogy csupán lehetőség-e a másik tagállamban élő tanú kihallgatása a Bizonyításfelvételi rendelet által szabályozott eljárások alkalmazásával és így a nemzeti jog alapján a tanút az eljáró bíróság is meghallgathatja-e vagy mindig a Bizonyításfelvételi rendeletben előírt bizonyításfelvételi eszközöket kell-e alkalmaznia.²⁰⁸ Arra a következtetésre jutott, hogy a Bizonyításfelvételi rendelet főszabály szerint csak abban az esetben alkalmazandó, ha a tagállam bírósága úgy dönt, hogy a bizonyításfelvételt az e rendelet szerinti két mód valamelyike szerint folytatja le, amely esetben ez a bíróság köteles az e módokra vonatkozó eljárásokat követni.²⁰⁹ Kifejtette, hogy a megfogalmazott célból olyan rendszer bevezetése következik, amely a Dán Királyság kivételével valamennyi tagállamot arra kötelezi, hogy az e téren esetleg felmerülő akadályokat leküzdjék.²¹⁰ Végül következtetésként levonta, hogy a tagállam eljáró bírósága jogosult arra, hogy a másik tagállamban lakó felet tanúként

²⁰⁶ Boreczki Szabolcs: A határon átnyúló bizonyításfelvétel uniós eszközrendszerének keretei polgári ügyekben. in: Vékás Lajos-Osztovits András-Nemessányi Zoltán (szerk.): Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021. 407.

²⁰⁷ Kovács Bálint: Tagállami bíróság folytathat-e szakértői bizonyítást más tagállamban? in Vékás Lajos-Osztovits András-Nemessányi Zoltán (szerk.): Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021. 412.

²⁰⁸ C-170/11 Lippens és társai -ítélet, ECLI:EU:C:2012:540

²⁰⁹ C-170/11 Lippens és társai -ítélet, ECLI:EU:C:2012:540 28.pont

²¹⁰ C-170/11 Lippens és társai -ítélet, ECLI:EU:C:2012:540 29.pont

maga elé idézze, és az említett bíróság tagállamának joga szerint kihallgassa, továbbá mulasztás esetén megállapíthatja a tagállamának joga szerinti esetleges jogkövetkezményeket, feltéve hogy azokat az uniós jog tiszteletben tartásával alkalmazzák.²¹¹ Az EUB abba az irányba indult el, hogy a Bizonyításfelvételi rendelet alkalmazását nem objektív feltételek, hanem az eljáró bíróság mérlegelése határozza meg annak alapján, hogy a szükséges bizonyíték beszerzésének útját miként látja hatékonyabbnak.²¹²

- [214] Egy másik ügyben a belga bíróság előzetes döntéshozatali kérelme arra a kérdésre várt választ, hogy közvetlen bizonyításfelvétel esetén, adott esetben szakértői vizsgálat lefolytatásakor, kell-e kérni a Bizonyításfelvételi rendelet 1. és 17. cikke szerinti előzetes engedélyt a vizsgálat helye szerinti tagállam hatóságától.²¹³ Az EUB kimondta, hogy az a tagállami bíróság, amely egy másik tagállamban kíván szakértői bizonyítást lefolytatni, e bizonyításfelvétel elrendelése érdekében nem feltétlenül köteles az e rendelkezések szerinti bizonyításfelvételi módot alkalmazni. Korlátként kell azonban figyelembe venni, hogy amennyiben a valamely tagállam bírósága által kirendelt szakértőnek a rábízott szakértői vizsgálat elvégzése érdekében egy másik tagállam területére kell mennie, a szakértői vizsgálat bizonyos körülmények között befolyásolhatja azon tagállam közhatalmát, amelyben a szakértői vizsgálatot el kell végezni, különösen ha azt közhatalom gyakorlásához kapcsolódó helyeken, vagy olyan helyeken kell elvégezni, amelyek esetében a belépés vagy egyéb beavatkozás a vizsgálat végzésének helye szerinti tagállam joga szerint tilos, illetve csak az arra jogosult személyek számára megengedett. Ha a közhatalmi jogosítványok gyakorlása felmerül, akkor a 21. cikk (2) bekezdése szerinti, a tagállamok közötti megállapodás hiányában az 1. cikk (1) bekezdés b) pontja és 17. cikk szerinti bizonyításfelvétel gyakorlatilag az egyetlen olyan mód, amely lehetővé teszi, hogy az egyik tagállam bírósága közvetlenül végezzen szakértői vizsgálatot egy másik tagállamban.²¹⁴ Ha tehát olyan szakértői vizsgálatot kell lefolytatni, amely a vizsgálat helye, módja, körülményei szerint közhatalmi intézkedéseket és szankciókat követel meg, az eljáró bíróság nem választhat mást, mint a Bizonyításfelvételi rendelet szerinti eljárást.²¹⁵
- [215] Ezen szempontokra is figyelemmel a Kódex 81. § (5) bekezdése biztosítja, hogy magyar bíróság az előtte folyamatban lévő eljárás céljára az Európai Unió tagállamában, Dánia kivételével, a rendelet 17. cikkében szabályozott módon kívül is foganatosíthat közvetlenül bizonyítási cselekményt. Azonban egyértelművé teszi ugyanezen bekezdés azt is, hogy jöllehet ilyen esetben a bizonyításfelvétel általános szabályai irányadóak, kényszerítő intézkedések alkalmazásának nincs helye. Ekként a Pp. 272. §-ában foglaltak a megkeresés eredményességének előmozdítása érdekében nem irányadók.
- [216] E bizonyítási mód korlátaival számolva célszerű inkább a külföldi bíróságok megkeresésével a közvetett bizonyításfelvételt vagy a központi hatóság bevonásával a közvetlen bizonyításfelvételt alkalmazni, különösen akkor, ha korábban a belső jogon alapuló közvetlen bizonyításfelvétel ésszerű időn belül nem vezetett eredményre.

²¹¹ C-170/11 Lippens és társai -ítélet, ECLI:EU:C:2012:540 37-39.pont

²¹² Boreczki Szabolcs: A határon átnyúló bizonyításfelvétel uniós eszközrendszerének keretei polgári ügyekben. in: Vékás Lajos-Osztovits András-Nemessányi Zoltán (szerk.): Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021. 405.

²¹³ C-332/11 ProRail-ítélet, ECLI:EU:C:2013:87

²¹⁴ C-332/11 ProRail-ítélet, ECLI:EU:C:2013:87 47-48. pont

²¹⁵ Kovács Bálint: Tagállami bíróság folytathat-e szakértői bizonyítást más tagállamban? in: Vékás Lajos-Osztovits András-Nemessányi Zoltán (szerk.): Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021. 423.

5.2 Külföldi eljárásjog alkalmazása a bizonyításfelvételi jogsegélykérelem teljesítése során

- [217] A Bizonyításfelvételi rendelet hatálybalépésével először vált lehetővé, hogy az Európai Unió tagállamaiban egységes szabályok szerint járjanak el a bíróságok, de nem került sor a külföldön történő bizonyításfelvétel jogának valóságos egységesítésére.²¹⁶
- [218] A bizonyításfelvételre irányuló jogsegélykérelem teljesítése során is a forum regit actum elve érvényesül, azaz a kérelmet teljesítő magyar bíróság a magyar eljárási jogot alkalmazza a kérelem teljesítése során, a kényszerítő eszközök alkalmazásakor is. A Bizonyításfelvételi rendelet 10. cikk (2) bekezdése szerint főszabály, hogy a megkeresett bíróság a saját tagállamának joga szerint teljesíti a kérelmet. A Bizonyításfelvételi rendelet csak kivételesen engedi meg a lex fori elvének áttörését, a megkereső állam jogának alkalmazását. A 10. cikk (3) bekezdés lehetővé teszi, hogy a megkereső bíróság kérje, hogy a kérelmet tagállamának joga szerinti különös eljárás keretében teljesítsék. A megkeresett bíróság az ilyen igényeket teljesíti, kivéve, ha az adott eljárás összeegyeztethetetlen a megkeresett bíróság tagállamának jogával, illetve, ha az jelentős gyakorlati akadályba ütközik. A 14. cikk (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy a teljesítés nem tagadható meg pusztán azon az alapon, hogy a megkeresett bíróság tagállamának joga nem ismeri az annak megfelelő eljárást, amelyben a kérelmet előterjesztették. A perbíróság joga szerinti különös eljárás célja az, hogy biztosítsa a megkeresés útján történt bizonyításfelvétel eredményének értékelhetőségét. Azonban a megkeresett bíróságot nem lehet arra kötelezni, hogy saját jogának alapvető előírásait megsértse.²¹⁷ Ugyan nem az összeegyeztethetlenség, hanem az annál szigorúbb megítélés alá eső – és EU viszonylatban nem felmerülő - közrendi elutasítási okok körében az irodalom olyan, ez esetben is gondolatébresztő példákat említ, miszerint aggályos lehet bizonyos magyar belső jogi titoktartási kötelezettségekkel ellentétes széles terjedelmű vallomástételi kötelezettség alkalmazására vonatkozó megkeresés vagy olyan kényszerítő eszközök alkalmazásának kérése, amelynek foganatosítására a magyar jog nem nyújt lehetőséget, például apasági perben egyes vizsgálatok túrésének fizikai kényszerrel történő érvényre juttatása.²¹⁸ Megjegyzendő, hogy speciális szabály alapján, a vallomás megtagadásának jogára vagy vallomástételi tilalomra hivatkozást a 14. cikk (1) bekezdése szerint kell elbírálni.
- [219] A vizsgált ügyek egyikében²¹⁹ arra vonatkozóan érkezett megkeresés a magyar bírósághoz, hogy az DNS-vizsgálathoz nyálminta vételét rendelje el és az érintettről kerüljön fénykép is csatolásra. Utóbb hiánypótlásként a megkereső szlovák bíróság pontosította a kérelmét akként, hogy nem szakértői vizsgálat elvégzését kéri. A megkeresett bíróság végzésével elrendelte a kérelmezett mintavételt és a mintavétel megküldését a szlovák szakértő részére, azonban a végzés nem tartalmaz utalást a fényképfelvétel készítésére. Ennek kapcsán utalni lehet arra, hogy a magyar igazságügyi szakértői gyakorlatban az apasági szakértői vizsgálatoknál vagy vénás vérből vagy szájnyalvákahártya-törlet vétele alapján dolgoznak a szakértői intézetek. Önmagában tehát a „nyálminta” kérése nem tekinthető olyan eljárásnak, amit a magyar eljárásjog nem ismer, azzal a megjegyzéssel, hogy ez a részletkérdés már nem jogkérdésnek minősül, hanem a szakértői módszer kérdése, és az igazságügyi szakértő a vizsgálat módszerét maga választja meg, amit a szakvéleményében köteles röviden ismertetni. A másik intézkedést tekintve megállapítható, hogy a magyar gyakorlatban nem jellemző az apasági vizsgálatok esetében fényképfelvétel készítése. A magyar jogban szabályozott a hang- és képfelvétel

²¹⁶Harsági Viktória: A bizonyításfelvételi rendelet. in: Kengyel Miklós-Harsági Viktória (szerk.): Európai polgári eljárásjog Osiris Kiadó, 2009. 265.

²¹⁷Harsági Viktória: A bizonyításfelvételi rendelet. in: Kengyel Miklós-Harsági Viktória (szerk.): Európai polgári eljárásjog Osiris Kiadó, 2009. 274.

²¹⁸Szöcs Tibor: A nemzetközi jogsegély a polgári perben. in: Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2018. 2573.

²¹⁹Pk.50.093/2021. számon folyamatban volt ügy

készítésének és felhasználásának kérdése, ezt a szabályozást kell irányadónak tekinteni a bizonyításfelvétel során is. Kiemelendő, hogy nincs akadálya annak, hogy az érintett személy beleegyezését kérje az igazságügyi szakértő a képfelvétel készítésekor. A felhasználás szabályozása szigorú, azonban a magyar perjog és a szakértőkre vonatkozó szabályozás is tartalmaz adatvédelmi rendelkezéseket. Önmagában tehát az, ha egy szakmai módszer, technikai megvalósítás vagy eljárás mód nem ismert vagy másként szabályozott a magyar jogban, nem jelenti a megkeresett bíróság tagállami jogával való összeegyeztethetlenséget, ekként a fentihez hasonló kérelmek teljesíthetők.

[220] Egy másik esetben egy lengyel bíróság oly módon kérte a tanú meghallgatását a magyar bíróságtól, hogy az a lengyel jog szabályai szerint történjen, azaz figyelmeztetni kell a tanút a hamis tanúvallomás következményére és meg kell esketni.²²⁰ Hiánypótlási felhívásra a megkereső bíróság a tanúnak felmutatandó e-mailek magyar nyelvű fordítással való ellátásáról gondoskodott. A magyar bíróság a tanút kihallgatását megelőzően nyilatkozta a Pp. szabályainak megfelelően arról, hogy elfogulatlannak tartja-e magát, továbbá figyelmeztette a vallomástétel megtagadásának jogára, illetve a hamis tanúvallomás következményeire, de eskütétel nem történt. Míg a hamis tanúvallomás törvényi következményeire történő figyelmeztetés pontosan megegyezik a Pp. 292. § (3) bekezdésében foglaltakkal, addig az eskü jogintézményét a magyar eljárásjog nem ismeri. Az eskü szövege nyújthat eligazítást a megkeresés ezen része teljesíthetőségének kérdésében való állásfoglaláshoz. Adott esetben akár az eskü szövege is felolvasható, hiszen annak célja kizárólag az, hogy a megkereső ország bírósága mérlegelése során nagyobb súlyt tulajdonítson a vallomásnak.

5.3 Költségelőlegezés és költségviselés bizonyításfelvétellel kapcsolatban

[221] Több ügyben is felmerült a költségek előlegezésének, viselésének kérdése, amellyel közvetetten összefügg a megkereséssel kapcsolatos fordítások problémája is.

[222] Az egyik vizsgált ügyben a magyar bíróság román nyelvű formanyomtatványon előterjesztett és lefordított iratokkal ellátott megkeresésére a megkeresett bíróság román nyelven küldte meg a tanúmehhallgatási jegyzőkönyvet.²²¹ Egy másik esetben a magyar bíróság megkeresésére osztrák bíróság folytatott le bizonyításfelvételi eljárást.²²² Az osztrák bíróság a tanúk útiköltségét megállapította, azonban annak kiutalása a felperes által letétbehelyezett összegből a bíróságok gazdasági hivatalain keresztül nehézkes és időigényes volt. Előfordult az is, hogy a megkereső lengyel bíróság magát a megkeresést ugyan magyar nyelven küldte meg, azonban a tanú elé tárnai kért mellékletek lengyel nyelvű rendelkezésre állása miatt a bíróság hiánypótlást adott ki.²²³

[223] Abban a kérdésben, hogy a megkeresés nyelve mely nyelv kell, hogy legyen, a Bizonyításfelvételi rendelet 5. cikke ad eligazítást a következőképpen: az e rendelet szerinti kérelmek és tájékoztatások nyelve a megkeresett tagállam hivatalos nyelve, vagy – amennyiben az érintett tagállamnak több hivatalos nyelve van – a kérelmezett bizonyításfelvétel helyszínének hivatalos nyelve, illetve hivatalos nyelveinek egyike, vagy egyéb olyan nyelv, amelynek elfogadását a megkeresett tagállam jelezte. Minden tagállam megjelöli az Európai Közösség intézményeinek azon – sajátjuktól eltérő – hivatalos nyelvét, illetve nyelveit, amely(ek)en a formanyomtatványok kitöltését elfogadják. Szintén fontos a Bizonyításfelvételi rendelet 4. cikk (3) bekezdésében rögzített szabály, mely szerint azokhoz az iratokhoz, amelyeket a megkereső bíróság szükségesnek tart a kérelem teljesítése érdekében, a kérelem nyelvén elkészített fordítást kell mellékelni. Nem sérelmezhető tehát az, hogy a megkeresett

²²⁰ Komáromi Járásbíróság Pk.50.011/2021 számú ügye

²²¹ 8.P.101.097/2020 számú ügyben

²²² 18.P.102.424 számú ügyben

²²³ Komáromi Járásbíróság Pk.20.101/2020 számú ügyében

bíróság nem fordíttatja le magyarra a jegyzőkönyvet és az egyéb beszerzett iratokat, ez nem is kötelezettsége a Bizonyításfelvételi rendelet fenti szabályai alapján, amelyek csupán a megkeresés és a szükséges mellékletek fordítására tartalmaznak előírásokat. Ugyanígy, amennyiben magyar bíróság jár el külföldi bíróság megkeresése alapján bizonyításfelvétel tárgyában, az általa magyar nyelven felvett jegyzőkönyvet, és a csatolt magyar nyelvű iratokat küldi meg a megkereső bíróság részére, amely majd gondoskodik a fordításról.

- [224] A költségekre egyfelől a Bizonyításfelvételi rendelet 18. cikkében, másfelől a Pp. költségek előlegezésére és költségek viselésére vonatkozó VII. fejezetében foglaltak az irányadóak. A Bizonyításfelvételi rendelet 18. cikk (1) bekezdése szerint a kérelem 10. cikk szerint történő teljesítéséért illetéket vagy költségtérítést követelni nem lehet. A (2) bekezdés kivételeket fogalmaz meg és előírja, hogy amennyiben azonban a megkeresett bíróság azt kéri, a megkereső bíróság haladéktalanul gondoskodik a következők megtérítéséről: a szakértőknek és tolmácsoknak kifizetett díjak, valamint a 10. cikk (3) és (4) bekezdésének alkalmazása során felmerült költségek (különös eljárás költségei, távközlés-technikai eszközök, különösen a videokonferencia és a telefonkonferencia költségei). A felek e kiadások és költségek viselésére vonatkozó kötelezettségére a megkereső bíróság tagállamának joga irányadó.
- [225] A költségek megtérítésének kivételes szabályán túl a költségek előlegezése kapcsán kizárólag a szakértői bizonyítás költségére vonatkozóan találunk útmutatást. A Bizonyításfelvételi rendelet 18. cikk (3) bekezdése szerint amennyiben szakértői vélemény szükséges, a megkeresett bíróság a kérelem teljesítését megelőzően kérheti a megkereső bíróságot, hogy a felmerült költségek fedezetére alkalmas összegű letétet helyezzen el, illetve előleget fizessen meg. Letét elhelyezése, illetve előlegfizetés semmilyen egyéb esetben nem lehet feltétele egy kérelem teljesítésének. A letétet vagy előleget akkor kell a feleknek elhelyezniük, illetve befizetniük, ha ezt a megkereső bíróság tagállamának joga előírja. A 8. cikk (2) bekezdés rendezi, hogy ha egy kérelem azért nem teljesíthető, mert a 18. cikk (3) bekezdésének megfelelően letételhelyezésre vagy előlegfizetésre van szükség, a megkeresett bíróság erről haladéktalanul, legkésőbb a kérelem átvételét követő 30 napon belül a mellékletben szereplő „C” formanyomtatványon tájékoztatja a megkereső bíróságot, továbbá tájékoztatja a megkereső bíróságot a letételhelyezés, illetve előlegfizetés módjáról is. A megkeresett bíróság haladéktalanul, de legkésőbb a letét, illetve az előleg átvételét követő 10 napon belül, a „D” formanyomtatványon visszaigazolja a letét, illetve az előleg átvételét. A 14. cikk (2) bekezdés d) pontja szerint a kérelem akkor tagadható meg, ha a letétet, illetve előleget, amelyet a 18. cikk (3) bekezdés szerint kértek, a megkeresett bíróság megfelelő felhívásától számított 60 napon belül nem helyezik el, illetve nem fizetik meg.
- [226] A szabályozás nem válaszolja meg a gyakorlatban felmerülő költségelőlegezés és -viselés kérdéseinek mindegyikét, ezért az EUB-nak egyik ügyében a tanú díjazásával kapcsolatban kellett állást foglalnia. Megállapította, hogy a 14. cikk (2) bekezdés d) pontja szerinti megtagadási ok a tanúkihallgatás esetére vonatkozó előlegre nem vonatkozik.²²⁴ Azok az okok, amelyek miatt az ilyen kérelem teljesítése megtagadható, a 14. cikkben kimerítő jelleggel felsorolt okok. Kifejtette, hogy a megkeresett bíróság ezért nem volt jogosult a tanúkihallgatást a tanúnak járó díj tekintetében előleg előzetes megfizetésétől függővé tenni. Továbbá állást foglalt arról is, hogy 18. cikk (1) bekezdésének értelmében vett költség fogalma alá tartozik az a tanúdíj is, amelyet a megkeresett bíróság által kihallgatott tanú részére kell megfizetni. Így a megkereső bíróság megtérítési kötelezettsége csak akkor állhat fenn, ha a 18. cikk (2) bekezdésében említett kivételek valamelyike alkalmazandó, azonban a tanúdíjakra ez nem terjed ki. Álláspontját akként összegezte, hogy a Bizonyításfelvételi rendelet 14. és 18. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a megkereső bíróság nem köteles a megkeresett bíróság részére a kihallgatott tanúnak járó tanúdíjra előleget átutalni vagy a tanúdíjat megtéríteni.²²⁵

²²⁴ C-283/09 Werynski-ítélet, ECLI:EU:C:2011:85 51. pont

²²⁵ C-283/09 Werynski-ítélet, ECLI:EU:C:2011:85 54., 61., 63-64. és 69. pontok

[227] A magyar jog – adott esetben mint megkereső bíróság tagállamának joga – a Pp. 79. § (1) bekezdésében tartalmazza, hogy törvény eltérő rendelkezése hiányában a bizonyítással járó költséget a bizonyító fél előlegezi. E szabály alapján a bizonyításfelvétel területén felmerülő fordítási költségeket a megkeresés és mellékletei, valamint a megküldött bizonyítási anyag kapcsán a bizonyítási érdeklő fél előlegezi, ami ugyanúgy vonatkozik a Bizonyításfelvételi rendelet 18. cikk (2) bekezdésében foglalt – kivételként szabályozott – költségek megtérítésére is. Ettől eltérhet az az eset, amikor a fél személyes meghallgatása válik szükségessé, erre az esetre ugyanis a Pp. 79. § (2) bekezdése vonatkozik, amely szerint, ha jogszabály, az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, a kirendelt tolmácsnak a bizonyítással nem összefüggő alkalmazásával járó költséget az a fél előlegezi, akinek a személye miatt a tolmács alkalmazása szükségessé vált. A Pp. 79. § (3) bekezdése rendezi, hogy a kirendelt fordítónak a bizonyítással nem összefüggő alkalmazásával járó költséget a felperes előlegezi. A perköltség viseléséről pedig a Pp. 80-93. §-ainak előírásai alapján kell döntenet. A költségkezdvezményre vonatkozó belső előírások alkalmazása is az általános szabályok szerint történik.

6 Európai fizetési meghagyás

[228] Az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló 2006. december 12-i 1896/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet a határokon átnyúló lejárt pénzkövetelések érvényesítésére vonatkozóan határoz meg egységes szabályokat. Az EU-Fmh-R.-tel bevezetett szabályok célja kettős: egyfelől a nem vitatott pénzkövetelések tekintetében egyszerűsíteni kívánják a határokon átnyúló igényérvényesítést, másfelől pedig az igényérvényesítésre irányuló – egyszerűsített – eljárás gyorsítása és költségeinek csökkentése útján növelni kívánják az eljárások hatékonyságát. Ez utóbbi célt szolgálja az is, hogy az EU-Fmh-R. olyan szabályokat rögzít, amelyek betartása szükségtelenné tesz bármely, az elismerést és végrehajtást megelőző köztes eljárást a végrehajtás szerinti tagállamban.²²⁶

[229] Magyarországon az európai fizetési meghagyást a fél kérelmére a közjegyző bocsátja ki, a kötelezett európai fizetési meghagyással szembeni esetleges ellentmondása esetén pedig a perré alakult – kontradiktórius – eljárás lefolytatására a bíróság rendelkezik hatáskörrel. Tekintettel arra, hogy az európai fizetési meghagyás kibocsátása tekintetében a hazai szabályozás közjegyzői hatáskört állapít meg, az EU-Fmh-R. alkalmazási körében – a rendelet 5. cikk 3. pontja alapján - „bíróság” alatt a közjegyzőt is érteni kell. Erre figyelemmel az európai fizetési meghagyással kapcsolatos joggyakorlat körében a bírósági és közjegyzői gyakorlat együttes elemzése tűnik indokoltnak.

[230] Az európai fizetési meghagyásos eljárással összefüggő hazai joggyakorlat elemzése azt mutatja, hogy a közjegyzői gyakorlatban elsősorban az európai fizetési meghagyás külföldi kézbesítésével összefüggő kérdések merültek fel. Emellett az európai fizetési meghagyás kibocsátása tekintetében fennálló joghatóság vizsgálata vethet fel jogértelmezési kérdéseket, jelen joggyakorlat-elemzés során azonban ezzel kapcsolatos gyakorlat, illetve probléma nem került előtérbe. A bírósági gyakorlatban pedig az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárásban esetlegesen felmerülő joghatósági kérdések mikénti elbírálása merült fel. A következőkben – a jogalkalmazási sorrendnek megfelelően – az alábbiak szerint tárgyaljuk az egyes kérdéseket:

1. joghatósági kérdések az európai fizetési meghagyás kibocsátása körében
2. kézbesítési kérdések a magyar közjegyző által kibocsátott európai fizetési meghagyás kötelezett részére történő külföldi kézbesítése körében

²²⁶ Csöndes Mónika: A joghatóság vizsgálata az európai fizetési meghagyás kibocsátása és az európai fizetési meghagyással szemben ellentmondás folytán perré alakult eljárás során. In: Bán Dániel - Nemessányi, Zoltán (szerk.): Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok 2021. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2021. 47.

3. joghatósági kérdések az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárás körében

6.1 Joghatósági kérdések az európai fizetési meghagyás kibocsátása körében

- [231] Azt, hogy az eljáró közjegyző a jogosult által az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránt előterjesztett kérelem alapján az európai fizetési meghagyás kibocsátására rendelkezik-e joghatósággal, az EU-Fmh-R. 6. cikkének (1) illetve (2) bekezdése alapján kell elbírálni.
- [232] Az EU-Fmh-R. 6. cikkének (1) bekezdése értelmében az eljáró közjegyzőnek „a joghatóságot a közösségi jog vonatkozó szabályaival, különösen a 44/2001/EK rendelettel összhangban kell meghatározni”. Mindez – az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete 80. cikkére figyelemmel – a 2015. január 10. napjától a 44/2001/EK rendelet helyébe lépő Brüsszel Ia. rendeletnek való megfelelést jelenti. Az EU-Fmh-R. 6. cikk (1) bekezdése alapján tehát a joghatóság kérdésében a közjegyzőnek a Brüsszel Ia. rendelet, illetve – az előbbihez képest *lex specialis*-ként esetlegesen alkalmazandó – más uniós jogi norma alapján kell döntést hozni.²²⁷
- [233] Az előbbiekhöz képest speciális rendelkezést tartalmaz az EU-Fmh-R. 6. cikk (2) bekezdése. Eszerint: „Amennyiben azonban a követelés valamely személy, a fogyasztó által, gazdasági vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződésre vonatkozik, és amennyiben a kötelezett a fogyasztó, a 44/2001/EK rendelet 59. cikkének értelmében kizárólag azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyekben a kötelezett állandó lakóhellyel rendelkezik.” A 6. cikk (2) bekezdése alapján tehát az eljáró közjegyzőnek azt is vizsgálnia kell, hogy a követelés fogyasztói szerződésből fakad-e, s annak érvényesítésére a kötelezettel mint fogyasztóval szemben kerül-e sor. Utóbbi esetben ugyanis – a Brüsszel Ia. rendelet 62. cikk (1) bekezdése alapján – a kibocsátás körében a fogyasztónak minősülő kötelezett lakóhelye szerinti tagállam bíróságának (közjegyzőjének) van kizárólagos joghatósága.²²⁸

6.2 Joghatósági kérdések az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárás körében

- [234] A joggyakorlat-elemzés eredményei azt mutatják, hogy a bírósági gyakorlatban az európai fizetési meghagyással szemben a kötelezett által előterjesztett ellentmondás folytán perré alakult eljárásban ez idáig két problémakör, egy általános és egy különös (speciális) joghatósági kérdés merült fel.
- [235] Az általános kérdés a következőképpen ragadható meg: a kibocsátás, illetve a perré alakulás körében jelentkező joghatósági kérdéseket egységesen vagy egymástól elkülönítve kell-e kezelni? Más szóval: elképzelhető-e, hogy a magyar bíróság annak ellenére nem rendelkezik joghatósággal a perré alakult eljárásban, hogy az európai fizetési meghagyás kibocsátására magyar közjegyző hatáskörrel rendelkezett?
- [236] A fentiek mellett pedig sajátos problémaként jelentkezett a láthatási jog gyakorlásával kapcsolatos pénzbeli követelés megfizetése iránt előterjesztett európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárásban alkalmazandó joghatósági szabályok meghatározásának kérdése.

²²⁷ Csöndes Mónika: A joghatóság vizsgálata az európai fizetési meghagyás kibocsátása és az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárás során. In: Bán Dániel – Nemessányi, Zoltán (szerk.): Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok 2021. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2021. 54.

²²⁸ Csöndes Mónika: A joghatóság vizsgálata az európai fizetési meghagyás kibocsátása és az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárás során. In: Bán Dániel – Nemessányi, Zoltán (szerk.): Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok 2021. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2021. 56-57.

6.2.1 A joghatóság vizsgálata a perré alakult eljárásban (általában)

- [237] Az Európai Unió Bírósága a Goldbet Sportwetten ügyben hozott ítéletében – az EU-Fmh-R. 17. cikkének értelmezése során – akként foglalt állást, hogy az európai fizetési meghagyásos eljárás és az ellentmondás folytán perré alakult eljárás nem minősülhet „főszabályként egy és ugyanazon eljárásnak.”²²⁹ Az európai fizetési meghagyásos eljárást és az azt esetlegesen követő polgári peres eljárást tehát nem egy eljárás két szakaszának, hanem két külön eljárásnak kell tekinteni.²³⁰ Mindebből pedig az következik, hogy az európai fizetési meghagyás kibocsátása, illetőleg az ellentmondás folytán perré alakult eljárás tekintetében a közjegyző, illetőleg a bíróság joghatóságát egymástól függetlenül (külön-külön) kell vizsgálni.
- [238] A fenti értelmezést követte a magyar bírói gyakorlat²³¹.

6.2.2 A joghatóság vizsgálata láthatási jog gyakorlásával kapcsolatos pénzbeli követelés megfizetése iránti európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárásban

- [239] Az európai fizetési meghagyással indult, és a kötelezett ellentmondása folytán perré alakult, a Budai Központi Kerületi Bíróság előtt 9.P.22.819/2017. szám alatt folyamatban volt eljárásban a felperes azt kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest a kapcsolattartás 2012 és 2015 között felmerült költségeinek a megfizetésére, ami az alperes németországi lakóhelyétől a gyermekeknek a megállapodás szerinti, a felperes mindenkori budapesti lakó- és tartózkodási helye – mint az átadás-átvétel helye – közötti utazással merült fel.
- [240] A Budai Központi Kerületi Bíróság 9.P.22.819/2017/15. sz. végzésével a pert megszüntette. Indokolása szerint az EU-Fmh-R 6. cikk (1) bekezdése szerint a rendelet alkalmazásában a joghatóságot a közösségi jog vonatkozó szabályaival, különösen a Brüsszel I. rendelet szabályaival összhangban kell meghatározni. A 2201/2003/EK rendelet 1. cikk (1) bekezdés b) pontja szerint a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül a szülői felelősség megállapításával, gyakorlásával, átruházásával, korlátozásával vagy megszüntetéssel kapcsolatos polgári ügyekben is alkalmazni kell. Ugyanezen szakasz (2) bekezdés a) pontja szerint az (1) bekezdés b) pontjában említett ügyek különösen a felügyelettel és a kapcsolattartási joggal foglalkoznak. A 2. cikk 7. pontja szerint a szülői felelősség egy gyermek személyében, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jog és kötelezettség, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol. A szülői felelősség magában foglalja a felügyeleti jogot és a láthatási jogot. A 10. pont értelmében a láthatási jog különösen a gyermek korlátozott időre való elvitelének joga a szokásos tartózkodási helyétől eltérő helyre.
- [241] A bíróság megállapította, hogy a perbeli követelésre a 2201/2003/EK rendeletet kell alkalmazni, hiszen a perbeli követelés a felperes kapcsolattartási jogával, a láthatással kapcsolatos. A 8. cikk (1) bekezdése szerint egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik. Utalt arra is a bíróság, hogy amennyiben a Brüsszel Ia. rendelet szabályait kellene alkalmazni, a magyar bíróság joghatósága az alapján sem lenne megállapítható, mert az alperes tartózkodási helye nem Magyarországon

²²⁹ Lásd a C-144/12. sz. Goldbet Sportwetten ügyben 2013. június 13-án hozott ítélet [EU:C:2013:393], 38–39. pontjait.

²³⁰ Csöndes Mónika: A joghatóság vizsgálata az európai fizetési meghagyás kibocsátása és az európai fizetési meghagyással szembeni ellentmondás folytán perré alakult eljárás során. In: Bán Dániel - Nemessányi, Zoltán (szerk.): Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok 2021. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2021. 48.

²³¹ BH 2019.80., Pkk.V.24.906/2018/4., Sárvári Járásbíróság 22.P.20.002/2021., Szombathelyi Törvényszék Pkf.20.081/2021/4/1.

van. A felperes által hivatkozott különös joghatósági ok a perbeli esetben nem alkalmazható, mert a per tárgya nem feleltethető meg az ott megjelölt eseteknek, hiszen sem ingó dolog átadásáról, sem szolgáltatás nyújtásáról nem szól a perbeli követelés. Amennyiben tehát az európai fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás folytán perré alakult eljárásban érvényesíteni kívánt követelés a 2201/2003/EK rendelet hatálya alá esik, a joghatóság fennállását – a kibocsátás körében fennállt joghatóságtól függetlenül – e rendelet speciális rendelkezései alapján kell elbírálni.